

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİ İLE MESLEKİ
DOYUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özcan SULU

ÇANAKKALE
ŞUBAT, 2018

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

**Sınıf Öğretmenlerinin Bağlanma Stilleri ile Mesleki Doyumları Arasındaki İlişkinin
İncelenmesi**

Özcan SULU
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Doç. Dr. İlknur MAYA

Çanakkale
Şubat, 2018

Taahhütname

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum ‘**Sınıf Öğretmenlerinin Bağlanma Stilleri ile Mesleki Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**’ adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

19/3/2018
Özcan Sulu

Özcan SULU

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Özcan SULU tarafından hazırlanan çalışma, 05/02/2018 tarihinde yapılan tez savunma sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No: 10184459

Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza	
Doç.Dr.	İlknur MAYA	Danışman
Yrd.Doç.Dr.	Tunçay PALTEKİ	Üye
Yrd.Doç.Dr.	Ersin UZMAN	Üye

Tarih: .../.../2018

İmza:

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ

Enstitü Müdürü

Önsöz

Tez çalışmamda büyük emeği geçen, bilgisi ve tecrübesi ile her zaman yanımda olan bana destek veren, beraber çalışmaktan büyük onur duyduğum çok kıymetli hocam tez danışmanım Doç. Dr. İlknur Maya'ya,

Her zaman desteğini hissettiğim, başım sıkıştığında yanında nefes aldığım, bilgisini ve samimiyetini hiçbir zaman esirgemeyen çok değerli meslektaşım İlkay Güner Eşerler'e,

Çalışmamda bana her zaman destek veren, bilgisini ve tecrübesini paylaştan, tezime çalışmadığım zaman bana kızan beni çalışmaya teşvik eden Hayrunnisa Özgür'e,

Beni her zaman yürekten destekleyen ve yanımda olan çok değerli, temiz yürekli eşim Rukiye Sulu'ya,

Hayatıma değer katan yaşamımda çok değerli yerleri olan sevgili kızlarım Fatma Betül ve Zeynep Feyza'ma

Teşekkürlerimi sunuyorum.

Çanakkale, 2018

Özcan SULU

Özet

Sınıf Öğretmenlerinin Bağlanma Stilleri ile Mesleki Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu araştırmada ilköğretim sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleri ile mesleki doyum düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın amacı sınıf öğretmenlerinin bağlanma stillerini saptamak ve bağlanma stillerinin mesleki doyuma etkisini araştırmaktır.

Araştırmaya Bursa ilinde görev yapan 260 bayan,149 erkek olmak üzere, toplam 409 sınıf öğretmeni katılmıştır. Bu araştırmada t-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) ve LSD Post Hoc testi uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak İlişki Ölçekleri, Mesleki Doyum Ölçeği ve araştırmacının hazırladığı sosyo-demografik formlar kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizi, SPSS istatistik paket programı 15.0 ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonuçları, sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleri ile mesleki doyumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Sınıf öğretmenlerinin güvenli bağlanma stili puanları ile mesleki doyum puanları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki vardır. Sınıf öğretmenlerinin korkulu bağlanma stili puanları ile mesleki doyum puanları arasında düşük düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.

Bu çalışmada, İlişki Ölçekleri alt boyutları arasında anlamlı farklılık görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin bağlanma stili, onların cinsiyetine, medeni durumuna ve öğrenim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken, onların okuldaki hizmet süresine, yaşına ve mesleki kıdemine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur. Diğer taraftan sınıf öğretmenlerinin sıklıkla mesleki doyum hissettikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin mesleki doyumunun, onların cinsiyetine, yaşına, öğrenim düzeyine, mesleki kıdemine ve okuldaki hizmet süresine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken, onların medeni durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Stilleri, Mesleki Doyum, Sınıf Öğretmenliği

Abstract

Examination of the Relation Between the Attachment Styles and Professional Satisfaction of Primary School Teachers

In this research the relation between the attachment styles of primary school teachers and job satisfaction has been examined. The aim of this research is to determine the attachment styles of the primary school teachers and to investigate the effect of the attachment styles on job satisfaction.

The samples of the research include 260 females, 149 males, totally 409 primary school teachers working in the province of Bursa. T-Test, One Way ANOVA and LSD post Hoc test were used in this research. Relationship Scale Survey, Job Satisfaction Scale and the Socio-Demographic Forms prepared by the researcher have been used as data collection tools in this research. The analysis of the data gathered from the research has been carried out using SPSS statistic packed 15.0 programme .

The result of the research shows us a meaningful correlation between the attachment styles and job satisfaction. There is a low positive correlation between the scores of the secure attachment style and the scores of the job satisfaction .There is a low negative and meaningful relationship between the fearful attachment style scores and the job satisfaction scores.

In the research, significant differences between the sub-dimensions of Relationship Scale Survey have been detected. While the attachment styles of primary school teachers show significant differences according to their gender, marital status and their level of education, the results suggest that they do not show such significant differences according to their length of service at school, age and seniority. On the other hand, it has been concluded that the primary school teachers are mostly satisfied with their jobs. It has been proven that features such as gender, age, level of education and the length service at school of the primary

school teachers play a significant role in their job satisfaction while their marital status is not that effective on their job satisfaction.

Key Words: *Attachment Styles, Job Satisfaction, Primary School Teachers.*

İçindekiler

Onay.....	i
Önsöz.....	ii
Özet.....	iii
Abstract.....	v
İçindekiler.....	vii
Tablolar Listesi.....	x
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu.....	11
Araştırmanın Önemi.....	18
Araştırmanın Amacı.....	21
Sınırlılıklar.....	22
Sayıtlılar.....	23
Tanımlar.....	23
Bölüm II: Kuramsal Çerçeve.....	24
Bağlanma Kuramı.....	24
Bağlanma Stilleri.....	44
Güvenli bağlanma stili.....	46
Korkulu bağlanma stili.....	47
Saplantılı bağlanma stili.....	48
Kayıtsız bağlanma stili.....	49
Gelişim Dönemlerine Göre Bağlanma Davranışı ve Bağlanma Stilleri.....	50
Bebeklikte döneminde bağlanma.....	51
Ergenlik döneminde bağlanma.....	54
Yetişkinlik döneminde bağlanma.....	56
Mesleki Doyum.....	58
Bağlanma ve Mesleki Doyum ile İlgili Yapılmış Bazı Araştırmalar.....	68
Bölüm III: Yöntem.....	72
Araştırma Modeli.....	72
Evren-Örnekleme.....	72
Veri Toplama Araçları.....	73
İlişki Ölçekleri.....	74
Mesleki Doyum Ölçeği.....	74
Verilerin Analizi.....	75

Bölüm IV: Bulgular.....	77
Sınıf Öğretmenlerinin Bağlanma Stillerine İlişkin Bulgular.....	77
Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre İlişki Ölçekleri Puanlarına İlişkin Bulgular.....	77
Sınıf Öğretmenlerinin Medeni Durumlarına Göre İlişki Ölçekleri Puanlarına İlişkin Bulgular.....	78
Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Bulgular.....	79
Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre Bulgular.....	80
Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Bulgular.....	80
Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Okuldaki Hizmet Süresine Göre Bulgular.....	81
Mesleki Doyuma İlişkin Bulgular.....	81
Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Bulgular.....	82
Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Medeni Duruma Göre Bulgular.....	82
Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Bulgular.....	83
Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre Bulgular.....	84
Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Bulgular.....	84
Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Okuldaki Hizmet Süresine Göre Bulgular.....	85
Sınıf Öğretmenlerinin Bağlanma Stilleri ile Mesleki Doyumları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular.....	86
Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	87
Tartışma.....	87
Sonuç	99
Öneriler.....	101
Kaynakça	104
Ekler.....	116

Tablolar Listesi

Tablo 1.	Sınıf Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	73
Tablo 2.	Bağlanma Stillerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	77
Tablo 3.	Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları.....	77
Tablo 4.	Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Medeni Duruma Göre t Testi Sonuçları.....	78
Tablo 5.	Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Testi Sonuçları	79
Tablo 6.	İlişki Ölçekleri Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre t Testi Sonuçları	80
Tablo 7.	İlişki Ölçekleri Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Testi Sonuçları	80
Tablo 8.	İlişki Ölçekleri Puanlarının Okuldaki Hizmet Süresine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	81
Tablo 9.	Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler	81
Tablo 10.	Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları.....	82
Tablo 11.	Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Medeni Duruma Göre t Testi Sonuçları.....	82
Tablo 12.	Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Testi Sonuçları	83
Tablo 13.	Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre t Testi Sonuçları.....	84
Tablo 14.	Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Testi Sonuçları	84
Tablo 15.	Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Okuldaki Hizmet Süresine Göre ANOVA Testi Sonuçları.....	85
Tablo 16.	Sınıf Öğretmenlerinin Bağlanma Stilleri ile Mesleki Doyumları Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	86

Bölüm I: Giriş

İnsanoğlu doğduğunda korunmasız ve muhtaç bir haldedir. Yeni doğan bir çocuğun ihtiyacı olan insanlar öncelikle ve genellikle anne ve babadır. Anne ve baba, çocuğun tutarlı bir şekilde bakımını üstlenen kişilerdir. Bebeğin annesiyle kurduğu ilişki oldukça önemlidir. Anneyle kurulan bu iletişim; bebeğin hayata bakış açısını, olayları yorumlamasını, yaşam doyumu ve diğer insanlarla kurduğu iletişim şeklini de belirler. Belirli iletişim örüntüsü içerisinde annenin çocuğa yaklaşımı, çocuğun duygu, düşünce ve davranışlarına yansımaya başlar.

İnsanın en belirgin özelliği sorulduğunda, kuşkusuz birçok kişi, insanın sosyal bir varlık olduğunu, toplum içinde yaşadığını ve yaşadığı çevresinden etkilendiğini söyleyecektir. İnsanoğlu kendini bildiğinden beri toplumun gerçekliğinin farkındadır ve toplumla etkileşim içerisinde. Bunun sonucunda diyebiliriz ki, insan davranışlarının çoğu sosyal davranış niteliğindedir (Kağıtçıbaşı, 2008, s. 71). İnsanoğlunun, bu sosyal davranışları ilk olarak bakım verenine gösterdiğini söyleyebiliriz. Bu sosyal davranışlar neticesinde bakım veren ile bir etkileşim sürecine girilir ve bu sayede gereksinimlerin giderilmesi için olanak sağlanır.

İnsan ilişkilerinin temellerinin doğumdan itibaren atılması gerekliliği çok önemli görülmektedir. Kişilerdeki davranış sistemlerinin gelişmesinde ebeveynlerin rolü büyüktür. Bu sayede nasıl bir ebeveyn tarafından yetiştirildiğimiz önem kazanır. Bowlby (2012b)'e göre, iyi bir ebeveyn olmak çok çaba göstermek gerekir. "Bir bebeğe bakmak günde yirmi dört saat, haftada yedi gün süren bir iştir ve genellikle de endişe vericidir. Her ne kadar çocuk biraz büyüdüğü zaman bu yük biraz azalsa da, çocuğun sağlıklı büyüyüp gelişmesi için hala çok zaman ve ilgi gerekecektir. Çocuklara zaman ve ilgi tahsis etmek diğer ilgi alanlarından ve etkinliklerden fedakârlık etmesi demektir. Birçok çalışma kanıtlamaktadır ki sağlıklı, mutlu, kendine güvenen ergen ve genç yetişkinler, her iki ebeveynin de çocuklarına çok

zaman harcadığı ve ilgi gösterdiği istikrarlı evlerde yetişmişlerdir. Bebeklere ve küçük çocuklara bakmak tek kişinin yapacağı iş değildir. Hem işin iyi yapılması hem de çocuğun asıl bakıcısının yorgunluktan tükenmemesi için kendisine önemli ölçüde destek vermesi gerekir”. Anne ve babanın sürekli ekonomik kaygılardan dolayı çocuklarına zaman ayıramaması ve onları ihmal etmesinin hiç şüphesiz ki olumsuz sonuçları olacaktır. Ebeveynlerin maddi sıkıntılarla ilgili problem yaşamamaları onların çocuklarına karşı gösterecekleri olumlu davranışları azaltacaktır (Bowlby, 2012b, s. 2-3).

Anne babaların çocuklarına bırakacakları en değerli miras disiplin ve gerçek sevgidir. Bu armağanlar çocuğa anne baba tarafından verilmemişse bunlar başka kaynaklardan elde edilebilir; ancak onları elde etme süreci mutlaka zor bir mücadeleyi gerektirir, bu genellikle yaşam boyu sürer ve çoğu zaman başarısız olur (Peck, 2005). Annenin duygusal dünyası, buradaki deneyimler ve anılar, çocuğun ruhsal-duygusal gelişimi ve kimlik oluşumu için temel yapı taşlarıdır. Bir bakıma anne neyse çocuk odur. Yaşamın başlangıcında, çocuk annenin ruhunun devamıdır (Ruppert, 2011).

İnsan sevgisiz yaşayabilir ancak kendini ya da başkalarını sevmeye zorluk yaşayanlar, genellikle bağlanma, besleyici aile ilgisi ya da bir çocuk olarak koşulsuz sevgiden mahrum kalan kişilerdir. Koşulsuz sevgi çocuğa şu mesajı verir: “Ne olursan ol seni seviyorum; söylediklerin, düşündüklerin ya da yaptıkların her zaman hoşuma gitmese bile.” Koşulsuz sevgi her zaman çocuğun karakterinin koşulsuz olarak kabul edilmesini barındırır (Schaeffer, 2011).

John Bowlby (2012), bağlanmayı, insanların doğumundan itibaren tüm yaşamları boyunca yaşadıkları stresli durumlarda belirli bir figüre ya da bakıcıya yakın olma ve bu yakınlığı sürdürme eğilimi olarak ortaya çıkan duygusal bir bağ olarak ifade etmiştir. Bağlanma Kuramı, bireyin bebekliğinde bakıcısıyla oluşturduğu bu duygusal bağın ve kurduğu ilişkinin niteliğinin, ileride kuracağı ilişkiler üzerinde önemli bir etkiye sahip olacağı

düşüncesi olarak ifade edilmiştir. İlk yıllarında yaşanan bu ilişkiler kapsamında bireyler bir takım zihinsel temsiller geliştirmekte ve bu temsiller ileride kurulacak ilişkilerin temelini belirlemektedir. Dolayısıyla ilk yaşlardaki çocukla bakım veren kişinin iletişim şekli bireyin sonraki yaşamında oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır.

Çocuğun bakıcısı ile etkileşimleri sonucu öğrendiği deneyimleri, hayatının ileriki aşamalarında sosyal çevresinde kuracağı ilişkiler için bir model görevini görür (Bartholomew ve Horowitz, 1991). “İçsel çalışma modelleri”, kişinin bağlanma biçimini belirler (Sümer ve Güngör, 1999). Her birey için bağların ilki ve en önemlisi çocuğun annesiyle olan iletişimdir. En önemli ilişkide yaşananlar deneyimler, kişinin hayatındaki tüm yaşantısını etkiler. Anneyle ile geliştirilen bu bağ, hem bireyin ruhsal yapısının temelindeki yapıyı hem de sonraki süreçlerde bağlanma ve ilişki örüntülerini etkiler (Ruppert, 2011). İlk çocukluk yaşantılarıyla oluşan bağlanma stilleri yalnız gelecekte ortaya çıkacak ilişkilerinin temelini oluşturmakla kalmaz aynı buna bağlı olarak kaygının ve depresyon altında yatan duygusal, bilişsel ve sosyal süreçlerinin temeli ve başlangıç noktası olabilir. Bağlanma süreçlerinin ilk başladığı çocukluk dönemlerindeki iletişim biçiminin ne kadar önemli olduğunu bize göstermektedir (Simonelli, Ray ve Pincus, 2004).

Bağlanma şekillerinin bir kez geliştikten sonra neden devamlılık gösterme eğiliminde olduklarını anlamak zor değildir. Bunun bir sebebi, iyi de olsa kötü de olsa bir ebeveynin çocuğuna olan davranış şeklinin değişmeden devam etme eğiliminde olmasıdır. Bir diğer sebep ise her bir bağlanma şeklinin kendi kendine varlığını sürdürme eğiliminde olmasıdır. Bu yüzden güvenli bir çocuk, kaygılı olandan daha mutlu, bakılmak konusunda daha ümit verici ve aynı zamanda da daha az talepkardır. Kaygılı, ikircikli bir çocuk mızımız ve bağımlı olmaya eğilimlidir; kaygılı kaçınmalı bir çocuk ise mesafesini korur, huysuzdur ve diğer çocukları sindirme eğilimindedir. Bu vakaların her birinde, çocuğun davranışının ebeveynin

olumsuz bir cevabına neden olması muhtemeldir, böylece kısır döngüler oluşur (Bowlby, 2012b, s. 222).

Bağlanma, bütün insanlar için geçerli ve dünyanın her yerinde yaşanan bir olaydır. Anne ve bebekler bu ilişkinin kolay gelişmesini sağlayıcı eğilimlere sahiptirler. Yaşanılan fiziksel ve sosyal çevre, kurulan bağlanma ilişkisini etkileyebilir. Bağlanma kişilere değil, kurulan ilişkilere özel bir kavramdır. Kişinin kurduğu ilk bağlanma ilişkisi kişinin ilişkilere dair içsel ilişki modelinin oluşmasını sağlar ve kişi, bundan sonra kuracağı her ilişkiyi bu modele göre değerlendirir (Bretherton, 1992).

Yaşam boyunca bu iki etkilenme durumu, karmaşık ve özel şekillerde birbirleriyle etkileşime girerler. Bir yönde, kişinin deneyimleri, özellikle de çocukluk dönemi sırasında sahip olduğu deneyimler, daha sonra güvenilir bir kişisel temel bulmayı bekleyip beklemediğini ve fırsat oluştuğu takdirde karşılıklı ödüllendirici bir ilişki başlatabilme ve koruyabilme konusundaki yeterlik derecesini büyük oranda etkiler. Diğer yönde, bir bireyin sahip olduğu beklentilerin doğası ve kişinin taşıdığı yeterlik derecesi, hem onun görüştüğü kişilerin ne tür kişiler olduğunu, hem de bu kişilerin ona nasıl davrandıklarını belirlemede önemli bir rol oynar. Bu etkileşimler nedeniyle, ilk oluşturulan örüntü ne olursa olsun sürme eğilimindedir. Bu, bir bireyin çocukluğunda yaşadığı aile ilişkileri örüntüsünün, kişiliğinin gelişiminde bu denli can alıcı öneme sahip olmasının asıl nedenidir (Bowlby, 2012a).

Kişilerarası iletişim ve ilişkiler, bireylerin hayatında çok önemli bir unsura sahiptir. İnsanlarla sağlıklı ilişkiler kurmak ve uyum içinde yaşamak, bireyin kendisiyle barışık olmasını ve yaşam doyumunu önemli ölçüde etkilemektedir. Huzurlu, mutlu bir hayatın kökünde sağlıklı bireyler arası ilişkiler olduğunu söyleyebiliriz. Bireylerin ilişkilerin temelini sağlayan bağlanma kuramı, bireyin ilişkilerinin niteliği, mesleki doyumunu ve hayata bakış açısı hakkında çok değerli bilgiler sunmaktadır.

Bebeklikte bakıcıyla, ergenlik döneminde arkadaşlarla ve yetişkinlikte duygusal ilişkiye girilen kişilerle bağ oluşturulmaktadır. Kurulan bu yakın bağlar bireylerin mutlu olmalarına, sosyal destek ağlarının güçlenmesine ve kendilerini daha güvende hissetmelerine yardımcı olur. Bu bağların yeterli kurulamaması bireylerin yalnız kalmalarına, sosyal ilişkilerinde ve uyumlarında problemler yaşamalarına ve bir takım psikolojik sorunlarla karşılaşmalarına sebep olabilir (Bartholomew, 1990).

Bağlanma kuramı kaygı ve stresin anlaşılmasında hem kuramsal anlamda çok değerli bilgiler vermektedir. Bowlby (2012)'e göre yetişkinlerdeki kaygının kökeni çocukluk deneyimlerine, o dönemdeki yaşantılarına ilişkilendirilmekte ve kaygı sürecinin daha anlaşılmasında ve tedavisinde bağlanma süreçleri önemli rol oynamaktadır. Bowlby (2012) bağlanma biçimlerini, “bir bireyin yorulduğunda, hasta olduğunda veya korktuğunda bir unsurla iletişim kurmak ve güvenlik aramak için hissettiği önemli bir istek” olarak ifade etmiştir.

Bağlanma kuramına göre, kaygı bozukluklarının ve sosyal fobinin kökeninde güvensiz bağlanma süreçleri vardır. Annesinin ilgisini ve sevgisini kaybetme korkusu yaşayan bireylerde sosyal kaygı, stres ve kaçınma davranışının yaşandığı ortaya konmuştur. Anneyi yanında hissedemeyen ve bulamayan çocuk, terk edilmiş olarak hissedip derin üzüntü yaşayacaktır (Leichsenring, 2007; Akt. Keskin ve Orgun, 2007).

Bağlanma biçimlerinde ebeveyn-çocuk ilişkisi, anne babanın kendi ebeveynleriyle kurduğu bağlanma deneyimlerinin tekrarı olma eğilimindedir. Bir kişinin kendi çocuklarıyla güvenli bağlanma geliştirmesinin en iyi yolu, kendi anne babasıyla olan güvenli bir bağlanmadır. Bunun için sağlıklı anne baba adayları yetiştirmek gelecek nesiller açısından oldukça önemlidir. Anne babayla olan her çeşit güvensiz bağlanma biçimi, çocuklarla olan bağlanma sürecinin dengesini bozar. Kişiler anne babalarıyla yaşadıklarından tamamen farklı bir yolla çocuklarıyla ilişki kurmaya çalışırlarsa bir şekilde başarılı olma şansları olabilir.

Ancak daha derin bağlanma düzeylerinde bunun sınırları vardır. Eğer kişi kendi ebeveynleriyle olan ilişki biçimini tam olarak anlayamadıysa, çocuklarının eğitiminde aynı hataları yapmama olasılıkları azdır. Bağlanma davranışı nesilleri etkileyen süreç olarak da kabul edilebilir.

Bireylerin sağlıklı yetişmesi onların iyi bir çocukluk yaşamalarıyla çok ilgilidir. Çocukluk döneminin gelişim sürecinde, ruhsal, sosyal ve fiziksel yönden sağlıklı bir kişi olarak büyümesinde anne ile çocuk arasındaki ilişki oldukça önemli yere sahiptir. Bebeklikten başlayarak anneyle kurulan ilişki, ilk olarak bebeğin hayati ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak gerçekleşmektedir. Fakat çocuk büyüdükçe onun sosyal, duygusal gelişiminde ve sağlıklı bir insan olarak toplumda yer edinmesinde oldukça belirleyicidir. Anneyle olan iletişim çocukluk döneminde onun kişilik gelişimi açısından çok önemli bir faktördür (Kayahan, 2002).

İnsanda değerli olma duygusunun olması ve insanın kendisini değerli olarak algılaması ruh sağlığı için çok önemlidir ve kendini disipline sokmanın da temel şartıdır. Bu değerlilik duygusu ana baba sevgisinin bir ürünüdür. Bu duygu çocuklukta elde edilmelidir; bu duygunun yetişkinlikte kazanılması çok zordur. Ana babalarının sevgisi sayesinde çocuklar kendilerini değerli hissetmeyi kazandırsa, hayatın sonraki evresi olan yetişkinlikteki değişikliklerin bu duyguyu ortadan kaldırması imkansızdır (Peck, 2005).

Anne-çocuk arasındaki bağlanma süreci insan hayatındaki en önemli unsurlardan birisidir. Çocukluk döneminde elde edinilen bu kazanım hayatın başka alanlarında bağlanmayı süreçlerinin sağlıklı olmasını sağlar. Çocuklar annesi ile güvenli bağlanamazsa hayatının ilerleyen yıllarında yaşayacakları ilişkilerinde bağlanmalarında problem yaşarlar. Çocukluk evresinde annesiyle güvenli bağlanmayı gerçekleştirmiş çocukların okuldaki arkadaşlarına, aile fertlerine, öğretmenine, çevresindeki diğer arkadaşına veya sahip olduğu eşyaya bağlanması da "dengeli" olur. Çocuğun anneyle kurduğu güvenli bağlanma kendisinin

daha sağlıklı kişilik geliştirmesinde oldukça etkili olur, bireyin yaşamıyla ilgili verdiği kararları etkiler (Güneş, 2014).

Çocukluk yıllarında ruhsal doyumlar elde edememiş benlik, yetişkinlik yıllarında da kendini hep aç hisseder. Belki kendi duygu dünyasının ihtiyacından daha öte sevgiler almıştır ama sevgiler kendisine yetersiz gelir. Ruhsal doyuma erişmenin temel şartı çocukluk yıllarında bir duygusal yakına güvenle bağlanmaktır (Güneş, 2014).

Bireylerde oluşan vicdanın temeli çocukluktaki erken dönemlerde meydana gelir. Çocuğun elde etmek istediği duygu ilk olarak anneye, sonra da babaya aidiyet duygusu geliştirmektir. Çocuk ana ve babasını koşulsuz sever, çünkü onun hayatta kalması ve sonraki yaşamını daha güvenli yaşaması bu sevgiye bağlıdır. Çocuk annesine bağlılığı çok önemser bunu elde edememekten korkar, anneye yakınlık kurabilmek için büyük çaba gösterir. Çocuğun bu bağı daha rahat kurabilmesi annenin ruh sağlığıyla da yakından ilişkilidir. Sağlıklı süreçler geçirmemiş bir anneyle bağ kurmak oldukça zordur. Aidiyet duygusu ve bir kişi veya topluluk karşısında hissettiğimiz sadakat, ilişkilerimize verdiğimiz önem derecesiyle ilgilidir. İlk ilişkimiz, yani ebeveynimizle aramızdaki bağ en güçlü ve en etkili olandır. Bunlar arasında ilk temas kurduğumuz kişi olan annemize bağımız ise hepsinden güçlüdür ve önemlidir (Svagito, 2009).

Modern psikolojinin kurucusu Sigmund Freud, çocuk-ebeveyn iletişiminin psikolojik gelişimimizi çok fazla etkilediğine yönelik bulgular elde etmiştir. Özellikle annemizle ilişkimizin bizi besleyip büyüttüğü kadar, nevroz, kargaşa ve ümitsizliğe de neden olabileceğini ortaya koydu. Annenin ruhsal donanımlarının çocuğun bağlanma süreçlerine büyük oranda etkilediği ilişkin düşünceler ifade etmiştir (Svagito, 2009).

Yapılan çalışmalar, öğretmenlerin bağlanma biçimlerinin öğrencileriyle olan ilişkilerini etkilediğini ortaya koymaktadır. Öğretmen ile öğrenci arasında oluşan bağlanma durumunun şekli, öğrencinin yalnız okuldaki başarısını, sosyal ve duygusal yapısını

etkilemekle birlikte onun ilk çocuklukta meydana gelen güvensiz bağlanma biçimini tamir edici etken de olmaktadır. Araştırmalar ebeveyn ile çocuk arasında oluşan güvensiz bağlanma biçiminin okul öncesi ve ilköğretim süreçlerinde öğretmen ile öğrenci arasında gelişen güvenli bağlanma biçimleriyle düzeltilebileceğini ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında çocukluk döneminde anne ve babasından alamadığı sevgi ve güvenlik ihtiyacını güvenli bağlanan sınıf öğretmeninden karşılayabilir. Çocuğun sonraki kişilik boyutlarını da dikkate alırsak çocuk ile öğretmen arasındaki sağlıklı etkileşimin önemli olduğu ortaya çıkacaktır (Çapan, 2009).

Okul öncesi ve ilköğretim seviyesinde, anne-baba ile çocuk ilişkisinde deneyimlendiği gibi, öğretmen ve öğrenci iletişimde de çocuğun duygusal, fizyolojik ve sosyal ihtiyaçlarını gidermede öğretmenin desteğinin çok önemli yeri vardır. Çocuk ile öğretmen arasındaki iletişim, çocuğun sosyal ve duygusal gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir. Bununla ilgili yapılan çalışmalar, öğretmen ile öğrenci arasındaki gelişen olumlu ilişkiler, öğrencilerin duygusal ve sosyal uyumlarıyla birlikte onların akademik başarılarını da olumlu olarak etkilediğini ortaya koymaktadır (Birch, ve Ladd, 1998). Yapılan araştırmalar, öğrencilerin sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerinde öğretmenlerle kurdukları etkileşimin önemini ortaya koymaktadır. Bu etkileşimin öğrencilerin sonraki dönemlerde kuracakları ilişkilerde etkili olacağı, onların kişilik gelişimlerinde belirleyici unsurlardan birisi olduğu düşünülmektedir.

Mesleğinde ilerlemek ve yeni gelişmelere açık olmak öğretmenlerin mesleki doyumuyla ilgilidir. Öğretmenlerin çalıştıkları okulda yaptıkları iş karşılığında hissettikleri, çalışma ortamından duydukları haz, onların temel ihtiyaçlarının karşılanması ile yakından ilgilidir. Öğretmenler eğitim ve öğretim ortamındaki çalışma ortamları, şartları ne kadar iyi ise verimlilikleri o kadar iyi olacaktır. Verimliliği yüksek olan öğretmenler haz duydukları işi

yaptıkları için öğrenciye yansıttıkları da akademik ve psikolojik açıdan olumlu olacaktır (Çetinkanat, 2000).

Kişilik özellikleri ile seçilen mesleğin gerektirdiği nitelikler arasında yakın bir ilişki olduğunda mesleki doyum ve verimlilik artacaktır. Örneğin; sosyal kişilik tipinin belirgin özellikleri sorumluluk sahibi, yardımsever, sosyal, arkadaş canlısı, işbirliğine yatkın, ve anlayışlı olmaktır. Bu kişilik tipine uyumlu olan mesleklerden biri de öğretmenlik mesleğidir. Bu tür kişilik özelliklerine sahip olan öğretmenlerin mesleki doyumunun yüksek olacağı ifade edilebilir. Kendine güvenen, problem çözme becerisi yüksek olan öğretmenler öğrencilerle kurdukları iletişimlerinde daha başarılı olabilirler (Biçer, 2013).

Kişilerin yaptıkları işte mesleki doyuma ulaşmaları ve daha verimli işler ortaya koyabilmeleri için mesleklerini seviyor olmaları gerekir. İş yaşamı sadece bireyi sadece psikolojik açıdan değil, ekonomik unsurlar açısından da önemli bir değere sahiptir. İş doyumunu yüksek olan kişiler işlerine yönelik olumlu tavır içerisinde olurken, iş doyumunu düşük olan bireylerde olumsuz bir tavır sergilemektedirler (Gezer, Kaya ve Köse, 2007). Mesleki doyumlarının yüksek olması onların çalışma koşulları ve kişilikleriyle ilgili olabilir. Bu bağlamda öğretmenlerin bağlanma stilleriyle mesleki doyum arasında önemli bir ilişki olduğu düşünülmektedir.

Toplumunu geliştiren ve çağdaşlaştıran mesleklerin başında öğretmenlik mesleği gelir. Öğretmenlik mesleğinde çalışanların davranışları, bütün toplumun geleceğine yön verecek olan genç nesillerin yetiştirilmesinde önemli bir etkidir. Bunun için öğretmenlik mesleğini seçen kişilere hizmet öncesinde gerekli davranışları kazandırarak mesleğe göndermek oldukça önemlidir. Bu durumun etkin bir şekilde gerçekleşebilmesi için öğretmenlerin tutum ve davranışlarında etkili olduğu düşünülen psikolojik ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması, davranışları anlama ve yönlendirmede oldukça önemlidir. Çünkü bireyin mesleki anlamda doyum sağlaması için ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir (Dilekmen, 2005).

Öğretmenlik, bireylerin ve toplumların şekillenmesinde önemli bir meslektir. Bireylerin ilköğretim kurumlarında kazandığı bilgi, beceri ve deneyimler; diğer öğretim kurumlarındaki başarısını, kişilik özelliklerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Sahip olduğumuz özelliklerimizi şekillendiren, kazandıran; gelecekteki başarı ya da başarısızlığımızı doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen öğretmenlerin rolü unutulmamalıdır. Özellikle ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini sevmesi, bu mesleğin gerektirdiği niteliklere sahip olması, kişiliğinin bu mesleğe uygun olması, öğrencileri eğiterek geliştirmesi hiç kuşkusuz beklenen bir durumdur. Öğretmenlerimizin yaptığı işi önemli ve anlamlı bulması, mesleki gelişimini devam ettirmesi, mesleğini hevesle sürdürmesi gerekir (Biçer, 2013).

Öğretmenlerin mesleki doyum düzeylerinin ve mesleki doyumlarını etkileyen faktörlerin araştırılması çok önemlidir. Öğretmenlerin mesleki doyumları arttıkça sunulan hizmetin kalitesi ve verimliliği artacaktır bu da eğitim sistemin kalitesini yükseltecektir. Eğitim sisteminin sağlıklı olması bu örgüt içerisinde çalışan bireylerin sağlıklı ve mutlu olmasına, ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanmasına bağlıdır (Başaran, 2000; Güçray, 1995).

Yapılan araştırma sonuçlarında ortaya konduğu gibi öğrencilerin uyumlu ve sağlıklı kişilik gelişimlerinde, öğretmenlerin bağlanma stilleri ve öğrencilerle kurdukları iletişim biçimleri önemli olmaktadır. Yurtdışında öğretmenlerin bireysel ilişkilerin tesir eden bir unsur olan bağlanma stilleri ile ilgili çalışmalar ortaya konmuştur. Fakat öğretmenlerin kişilerarası ilişkileri ve mesleki doyumlarıyla bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma çok fazla bulunamamıştır. Bu araştırmanın sonuçları, öğrencilerin sağlıklı gelişimlerine yardımcı olmak için ve öğretmenlik mesleğini seçecek olan kişilere kendi davranışlarının ne kadar önemli olduğu konusunda farkındalık kazandıracaktır. Bu durum onların sevdiği ve başarılı olabilecekleri işi yapmalarına yönelik olarak değerli bir katkıda bulunacaktır. Mesleğini seven ve barışık olan bir öğretmenin öğrencileriyle ortaya koyacağı iletişim biçimi daha olumlu

olacaktır. Araştırmada sınıf öğretmenlerin bağlanma stilleriyle mesleki doyumları arasındaki ilişki incelenmektedir.

Problem Durumu

Hayatın ilk yılları iyi bir kişilik geliştirmek ve sağlıklı ilişkiler geliştirmek için oldukça önemli bir dönemdir. Bu dönemde insanlar, duygu durumlarını, kaygı paylaşımı, empati, sevme-sevilme gibi durumlarla birlikte gelecekteki yaşamlarını ve ilişkilerini etkileyecek olan bağlanma biçimlerini de geliştirirler. Bu sebeple kişilerin sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri için hayatın ilk dönemlerinde oluşan bağlanma süreci kişiler üzerinde oldukça önemlidir. Çünkü bu süreçte sağlıklı bir bağlanmanın gerçekleşmesi bireyin tüm yaşamı boyunca aldığı kararlarında ve ortaya koyacağı kişilik özelliklerinde çok etkili olacaktır (Güneş, 2014).

Çocukların sağlıklı kişilik geliştirmelerinde yaşamlarındaki önemli kişilerle kurdukları etkileşim oldukça önemli görülmektedir. Çocuklar kişilerarası ilişkilere ilişkin ilk yaşantılarını anne-babaları ile yaşamakta, bu ilişkiye ait kazanımlar yaşamlarının sonraki dönemlerinde oluşacak ilişkileri büyük ölçüde etkilemektedir. Okul ortamında çok fazla zaman geçirdikleri öğretmenler de anne-babalar gibi çocukların yaşamını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Öğretmenler mesleki çalışma şartlarının gereği olarak zamanının büyük oranını anne-babalar ve çocuklarla yaşamaktadır. Öğretmenin davranışları ebeveyn ve çocuk üzerinde etkili olmaktadır. Bu açıdan özellikle ilköğretim düzeyindeki öğretmen ve çocuklar arasında temin edilecek iletişim çocuğun kendisini tanımasında, uyum süreçlerinde ve dünyayı keşfetmesinde önemli rol oynayacaktır. Buna bağlı olarak sağlıklı bireylerin gelişmesinde ve yetişmesinde öğretmenlerin çocuklarla oluşturdukları iletişiminin içeriği oldukça önemli bir husustur (Çapan, 2009). İlkokul düzeyindeki öğrencileri üzerinde öğretmen davranışlarının büyük etkisi vardır. Öğretmenlerin davranışlarındaki olumlu ve olumsuz tutumlar öğrencilerin davranışlarını etkileyecektir

İnsanların birbirleriyle ilişkilerini belirleyen unsurlardan birisi de bağlanma stilleridir. Bebeklikte, anne-babayla kurulan ilk bağların yaşamının sonraki evrelerinde diğer insanlarla oluşacak ilişkilerini nasıl etkilediği hususu bağlanma kuramı kapsamında incelenmiştir. Bireylerin tüm yaşamlarını etkilediğini ifade eden bağlanma kuramına göre, hayatın ilk dönemindeki kurulan ilişkilerin içeriği sonraki dönemlerde oluşacak ilişkilerin kalitesini, içeriğini, yapısını belirleyerek yetişkinlikte kurulacak ilişkileri de etkileyecektir (Collins ve Read, 1990).

Bebeklerin iki yaşına kadar anneleri veya bakıcıları ile iletişimleri oldukça önemlidir. Çünkü çocuğun yaşamının ilk yıllarında bakım vereni ile kurduğu ilişki biçimi onun gelecekteki kişisel gelişimini, diğer kişilerle ilişkilerini, psikolojik sağlığını ve uyumunu etkilemektedir. Doğumdan hemen sonra bile en temel ihtiyaçlardan olan duygusal ve sosyal temas, yetişkinlikteki yakın ilişkiler için de vazgeçilmez ihtiyaçlardır (Kapçı ve Küçüker, 2006).

Bireyin annesiyle kurduğu ilişki şekli o kişinin bağlanma stilini meydana getirir. Birey, anne-babasıyla kurduğu bağlanma stilini yaşamının her alanındaki ilişkilere ve durumlara yansıtır. Örneğin ihtiyaçları yerinde ve zamanında karşılanan birey öncelikle annesine güvenir, bu yolla diğer insanlara da güvenmeyi öğrenir. Bu sayede dünyayı tehlikeli bir yer olarak değerlendirmek yerine hayatta başına gelen olaylar karşısında mücadele etme enerjisini sürekli taşır. Bu güven duygusu ayrıca bireyin stresli yaşam durumları karşısında kendine sosyal destek araması, çözüm önerileri üretmesi gibi özellikleri de kazandırır. Bu açıdan bireylerin bağlanma biçimi ile psikolojik dayanıklılık, verimlilik ve mesleki doyum arasındaki ilişkinin incelenmesi çok önem arz etmektedir (Aydoğdu, 2013).

Bağlanan kişinin bebek tarafından ortaya konan duygusal davranışlara karşı gösterdiği tepki, bebeğin duygusal hayatını nasıl oluşturacağı konusunda çok önemli bilgiler vermektedir. Bebek eğer bağlanan kişinin, kaygı, korku gibi olumsuz duygulara duyarlı

olduğunu ve rahatlatıcı bir şekilde davrandığına şahit olursa, çocuk rahatlamayı ve desteği içeren davranışlarla daha sağlıklı kişilik ortaya koyacaktır. Bu durum güvenli bağlanmanın oluşmasını sağlayacaktır. Bebek eğer sıkıntı yaşadığında ilgisiz ve duyarsızlıkla sürekli karşılaşır, olumsuz duyguları, sıkıntıyı, kaygıyı öğrenecek ve güvensiz bağlanmaya neden olan tutumlar ortaya koyacaktır. Anne ve baba arasındaki olumsuz ilişkilere şahit olan çocuk yaşamında ciddi olarak bocalayacak ve sağlıklı kişilik geliştiremeyecektir (Brown ve Wright, 2001).

Erken dönemde gelişen bağlanma stili yetişkinin duygularını, davranışlarını ve iletişimini de etkilemektedir. Bakıcısıyla sıcak ve doyurucu bir ilişki geliştiren çocuk, yetişkinlikte sosyal ilişkilerinde daha kaliteli ilişkiler kurar ve duygusal açıdan istediği doyumu elde edebilir. Güvenli bağlanma stili olan yetişkin düşünsel ve duygusal açıdan doyumu en verimli yaşayacağı ilişkiler kurar ve bu yönde olumlu, duyarlı davranışlar ortaya koyar. Güvensiz bağlanan bireylerse sosyal ilişkilerde oldukça zayıftırlar. Bir diğerine güvenmekten korkar veya kaçınırlar. Doyum sağlayacakları ilişkiler yaşamları boyunca oldukça azdır. Sorunlarıyla baş etmede oldukça zorlanırlar ve kendilerini genelde yalnız hissederler (Bowlby, 2012).

Yetişkinlikte karşılaşılan problemlerin üstesinden gelmede, yeni ortamlara uyum sağlamada veya yaşanan acı verici olaylarla baş edebilmede yakın kişilere bağlanmaya ihtiyaç duyulur. Bu bağlanmanın bebeklikten gelen güvenli bağlanma stili olması oldukça önem taşımaktadır. Çünkü güvenli bağlanma stili olmayan bireylerin diğerleriyle yakın ilişkilerinin de çok sağlıklı olmayacağı düşünülmektedir (Bowlby, 1988).

Bireyler için sağlıklı bağlanma çocuğun sosyal ve psikolojik gelişimi için çok önemli bir unsur olmakla birlikte çocuğun daha sonraki evrelerdeki ilişkilerinin de temelini meydana getirmektedir. Yaşamın ilk aylarından itibaren annenin tepkilerine bağlı olarak şekillenen bağlanma ileride kişinin karşı cinsle olan ilişkileri, eş seçimi, akranla olan ilişki biçimi,

mesleki doyumu gibi birçok unsuru etkilemekte ve bağlanma bozukluğu davranışsal bozuklukların ortaya çıkmasına, fiziksel hastalıkla açıklanmayan gelişim geriliklerinin oluşumuna neden olabilmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde öğretmenlerin bağlanma stilleri çok önemlidir.

Kişilik, insanların en önemli bireysel faktörlerinden biri olarak görülmektedir. İnsan kişiliğinin birçok yönü, bireylerin çalıştığı örgüt içindeki davranışlarında kendisini gösterir. Bebeklik ve çocukluk devresinin ilk safhalarında çevresel faktörlere bağlı olarak şekillenen kişilik, ilerleyen yaşlarda nispeten değişmez bir özellik olarak bilinmektedir. Bu açıdan birey örgüte geldiği zaman beraberinde kişiliğini de getirecektir. Birey örgütsel bir role girdiği zaman kişiliğinden ayrılmaz, kişiliğinin gösterdiği yönde hareketlerine devam eder. Özellikle bu durum öğretmenlik mesleği açısından çok önemlidir (Aydın, 2006).

Bir toplum için en önemli sayılabilecek mesleklerden biri de öğretmenlik mesleğidir. Her toplum varlığını sürdürmek, geleceğini sağlam temelle inşa etmek amacıyla bireylerini eğitim yoluyla hazırlar, geliştirir, yetiştirir. Eğitim; bireyin kendisini, çevresini değiştirebilmesi, geliştirebilmesi, katkıda bulunabilmesi için ona bir plan dahilinde yapılan etkinliklerin tümünü kapsayan süreçtir (Özgür, 1994).

Öğretmenlik, toplumun geleceğini şekillendiren, her alanda insan gücü yetiştiren, gelecek nesilleri yarınlara hazırlayan, bireylerin sosyal ve psikolojik süreçlerini etkileyen bir meslektir. Devletler, öğretmenlerinin sosyal, kültürel ve ekonomik alanda kendini gerçekleştirme düzeyi ile doğru orantılı olarak gelişmişlik düzeyini yakalayabilirler. Her iş dalında olduğu gibi öğretmenin mesleğinin gerektirdiği hedeflere gerçekleştirilmesi için gerekli bazı şartların birlikte olması gerekmektedir. Bu şartlardan en önemlilerinden biri mesleki doyumdur. Öğretmenlerin mesleki doyumunu yüksek oranda yaşamaları kendi başarılarını sağlayacağı gibi gelecek neslin yetişkini olacak öğrencilerinin başarısını da olumlu yönde etkileyecektir. Sağlıklı ve düşünen gelecek nesiller yetiştirmek için

öğretmenlerin yaptıkları işten mutlu olmaları gerekmektedir. Bunun için öğretmenlik mesleğinin çok iyi kavranması ve bu meslekte görev yapacak kişilerin özenle seçilmesi gereklidir. Kendiyle barışık, iletişimi düzgün, problem çözme becerisi gelişmiş, sağlıklı kişilik geliştirmiş öğretmenlerin, yetiştirdikleri nesiller açısından çok önemli olduğu söylenebilir (Dilekmen, 2005).

Öğretmen bu faktörler doğrultusunda, davranış, bilgi ve becerileri ile eğitim sürecine değer ve kalite kazandırırken öte yandan uyguladığı teknik, yöntem ve stratejilerle eğitim müfredatında yer alan davranışların öğrenciler tarafından kazanılmasında çok önemli bir görev oynayarak öğrenci niteliklerinin artmasına sebep olmaktadır. Öğretmen, öğretmenlik mesleğini seçen ve mesleğin gerekliliklerini yerine getiren kişidir (Gürkan, 2005).

Öğrencilere bilgiyi elde etmelerinde, onlara güvenli bir şekilde ulaşmalarında, bilgiyi anlamlandırma boyutlarının okullarda kazandırılmasında öğretmenler büyük rol oynar. Öğretmenlerin öğrenciler için çok önemli modeller olduğu düşünürsek; eğitim ortamlardaki süreçlerin belirleyicisi olan öğretmenlerin davranışlarını etkileyen unsurlar incelenmelidir. Çünkü öğretmenin mesleğini yaparken istekli olması ve mesleğine yönelik olumlu düşünce ve tutumda olması, öğrencilerinin sağlıklı gelişmelerinde etkili olacaktır. Bu da ancak sağlıklı kişilik gelişimi ortaya koyacak öğretmenlerle mümkün olabilir. Öğretmenler kendi kişisel özelliklerine bağlı olarak sınıf ortamındaki eğitim ve öğretim süreçlerini etkiler. Öğretmene topluma sağlıklı bireyler kazandırılmasında, toplumun gelişmesinde, geleceğin oluşturulmasında önemli roller düşmektedir.

Eğitim kurumlarında verimlilik ve kalite insan faktörüyle gerçekleşmektedir. Bu verimliliğin oluşmasında; insanların duygusu, coşkusu, heyecanı ve morali çok önemlidir. İşyerinde küskün, kırgın, mutsuz, yorgun ve hayattan bezgin insanlardan verim beklemek çok zordur (Alıç, 1996). İnsanlar çalışmalarının sonucunda takdir edilmek ve beğenilmeyi arzu ederler. Her insanın fitratında bu duygular vardır. Bu duygu durumu kişilerin kendilerine

duydıkları güvenin ve saygının gelişmesinde değerli katkı sunar. Bireyin kendisine duyduğu güven değer duygusu yaşamı açısından çok önemli bir kazanımdır. Bu tür kazanımlar kişide önemli motivasyon unsurlarıdır (Bentley, 1998).

İşteki doyumsuzluk, çalışanı mutsuz etmekte, onu olumsuz duygulara sevk etmekte, üzüntü vermektedir. İnsan hayatının önemli bir kısmını teşkil eden iş yaşamının, kişiye elem vermesi ve bu durumun devam etmesi kişinin hayatını zora sokmaktadır. İşteki doyumsuzluk yalnız çalışana değil, örgüte ve içinde yaşadığı çevreyi de olumsuz etkilemektedir. Özellikle eğitim-öğretim süreci içerisinde mesleki doyumsuzluğun olması gelecek nesiller açısından çok kaygı vericidir (Şişman, 2002). Öğretmenin mesleki doyumlarından kaynaklanan farklılıklarının hangi unsurlara göre ortaya çıktığının saptanması gerekmektedir. Bu sayede eğitim-öğretim süreçlerini etkileyecek olan öğretmenlerin mesleki doyumunu etkileyen unsurlara yönelik çözümler ortaya konarak okul sürecinin daha verimli olması sağlanabilir.

Yaptığı işte doyumsuzluk yaşayan kişi, olumsuz duygular yaşar. Bu olumsuz duygular ise onu bedensel ve ruhsal olarak olumsuz etkileyerek motivasyonunu bozar. Bunun sonucunda kişide yaptığı işe karşı olumsuz tutumlar ortaya koymasına neden olacak kişide doyumsuzluk belirtileri yaşanacaktır. İş doyumunun düşük olması kişilerde bıkkınlık, devamsızlık, kuralları önemsememe, sürekli yakınma, işi bırakma, kuruma zarar verme ve kazalar gibi sonuçlar oluşturabilmektedir (Başaran, 2000).

Örgütsel bağlılık bir bireyin örgüte girmesi ve psikolojik olarak kendisini örgütün bir parçası olarak hissetmesi ile başlar. Balay (2000)'a göre çalışanın örgüte psikolojik olarak bağlanması onun örgütün amaç ve değerlerini benimsemesi ile mümkün görülmektedir. Bu aşamada birey örgütün amaçları ve yapacağı iş konusunda gözlemler yapar, bilgi edinmeye başlar. Bu noktadan bakıldığında örgütsel bağlılık, bireyin örgüt ile uyumu içerisine girerek oluşturduğu güç birliğidir.

Mesleğin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirebilmek başarıya, mesleğe karşı ilgi ve yeteneğin düşük olması ise başarısızlığa yol açmaktadır. Başarısız olan kişinin mesleğini yaparken alacağı doyum da düşük olacaktır. Bu nedenle öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği özel ve genel ilgi, yeteneklere sahip olmakla, öğretmenlik mesleğinden elde edilen doyum arasında ilişki olduğu söylenebilir (Akbaba, 2002).

Bütün bu etkileri dikkate alarak, bağlanma kuramını çıkış noktası kabul ederek aile kurumunun bağlamında bağlanma stillerinin incelenmesi, bağlanma sürecinin iyi anlaşılması kişilik problemlerinin ve bunların nedenleriyle ilgili bilgiler sunabilir. Bağlanma stillerinin tespit edilmesi ile öğretmenlerin mesleki doyumunu arasındaki ilişki değerlendirilebilir ve konunun ilişkisel tarafı ortaya konulabilir (Ruppert, 2011).

Sağlıklı duygusal gelişim ve güvenli bağlanma, bireyin ve toplumun sağlıklı gelişimi açısından en önemli yatırımdır. Bunun için, bireyin erken dönemde duygusal gelişimiyle ilgili olarak koruyucu ve önleyici faktörler ile risk faktörlerinin tespit edilmesi çok önemlidir. Bu çalışmanın en önemli katkısı öğretmenlerin bağlanma stillerinin ne kadar önemli olduğu konusunda farkındalık oluşturmaktır. Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin bağlanma düzeyleri, ruhsal durumları ve mesleki doyumlarının birbiri ile ilişkisinin değerlendirilmesi açısından önemli bir nitelik taşımaktadır. Araştırmadan elde edilecek veriler bağlanma stilleriyle mesleki doyum ilişkisini ortaya koyacak, bununla birlikte geleceğimiz açısından çok önemli olan çocukların ve gençlerin eğitiminde koruyucu ve önleyici çalışmalar yapılabilecektir.

Araştırma sonucunda bulunan sonuçların eğitimciler, alanımızda çalışan uzmanlar, araştırmacılar için değerli bilgi kaynağı olabileceği, ebeveynlere ve öğretmenlere ilişkin bağlanma stilleri ve mesleki doyumları arasındaki ilişki konusunda bakış açısı sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu ilişkinin öğrencilerin kişilik yapılarına ve eğitim sistemi içerisindeki etkilerine yönelik olarak öngörü sağlayabileceği ifade edilebilir.

Araştırmanın Önemi

İnsan bir gelişim süreci içerisinde ele alındığında özellikle yaşamın ilk yıllarının ve bu yıllarda bakım aldığı kişinin ortaya koyduğu davranışların çok önemli olduğu görülmektedir. Bu süreçte ortaya konan davranışlar bağlanma biçimlerinin oluşmasını sağlayacak ve bu durum yaşam boyunca kişinin hayatını bütün alanlarda ciddi oranda etkileyecektir. Bu etkilenme olayı bireysel olarak kalmayacak; arkadaşlarını, ailesini, çocuklarını, öğrencilerini de etkileyecektir. Bu bağlamda ele alındığında bir öğretmenin bağlanma stillerinin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkacaktır.

Bağlanma kuramları, çocuğun erken çocukluk döneminde bakıcısı ile kurduğu ilişkinin ileride kuracağı ilişkilerinde oldukça önemli olduğu noktası üzerine durmaktadır. Erken çocukluk döneminde temel bakıcısı ile kurduğu ilişkide çocuk, bakıcısına ve kendisine dair zihinsel modeller oluşturmakta; bu modeller, hayat boyu devam etmekte ve her dönemde kurulan ilişkilerin temelini oluşturmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bağlanma kuramının savunucuları psikiyatrik rahatsızlığın birçok biçiminin ya bağlanma davranışının gelişimindeki sapmalara ya da, daha seyrek olsa da, bunun gelişimindeki başarısızlığa bağlanabileceğini öne sürmektedirler; ayrıca kuram bu koşulların hem kökenine hem de tedavisine ışık tutmaktadır. Kısacası, bu konferansın temel önermesi, eğer biz bu tür bir hastaya terapötik olarak yardımcı olacaksak, onun terapisti de dâhil olmak üzere, yanındaki duygusal olarak önemli bulduğu kişileri algılamada ve onlarla ilgilenmede mevcut durumları, çocukluk ve ergenlik yıllarında ebeveyniyle yaşadığı deneyimlerden etkilenmiş ve ciddi biçimde bozulmuş olabileceğini ve bunların bazılarının muhtemelen halen sürüyor olabileceğini detaylı olarak değerlendirmemiz gerektiğini anlamamız gerektiğidir (Bowlby, 2012a).

Bağlanma kuramına göre; çocukluktaki bağlanma evresinde, çocuğa bakım veren kişilerle yaşadığı süreçlerin sonucunda birey kendine ve yaşadığı dünyanın özellikleriyle ilgili

inançlar ve duygular geliştirmektedir. Çocuk, kendisinin sevilmeye layık olduğuna düşünüyorsa sonraki ilişkisi de buna bağlı olarak oluşmaktadır. Ters davranışlarda ise özgüvenden ve değer duygusundan eksik bir durum ortaya çıkmaktadır. Bireyde güvensizlik, gelecek kaygısı, başkalarına karşı bağlanmakta sıkıntı ve ilişki geliştirmekte problem yaşama gibi durumlar ortaya çıkaracaktır (Hollist ve Miller, 2005).

Bir çocuğun sağlıklı duygusal gelişimi için anneyle olan güvenli bağlanmanın önemini dikkate alarak toplum, anneler ve yeni doğan çocuklar için kaygı ve stresten uzak ortamlar oluşturmak için akla gelebilecek her şeyi yapmalıdır. Bireydeki duygusal ve zihinsel bozuklukları, şiddeti ve suçu önlemenin en esaslı faktörlerinden birisi anne ve çocuk için gerekli ortamı hazırlamaktır. Çocuklar için güvenli bağın oluşmasına zemin hazırlanması; polislerin, hakimlerin, doktorların, psikiyatristlerin varlığından daha önemlidir. Güvenli bağın sağlanması önleyici bir unsur olarak ele alınabilir (Ruppert, 2011).

Anne ile babanın çocukla ilişkisi üzerine birçok araştırma ve yazılı yapılmış kaynak vardır. Bu araştırmalarda belirtilen fikirlere göre ebeveynin, özellikle annenin, çocukla olan ilişkisi çocuğun duygusal, fiziksel, sosyal ve zihinsel gelişiminin ve kişiliğinin meydana gelmesinin yapı taşlarını oluşturmaktadır. Annenin çocuğu ile çok daha fazla zaman geçirmesi, babaya göre çocuğuyla daha yakın ilişkide olması anne davranışlarının çocuğu daha fazla etkilemesini sağlamakta; anne tutumlarının çocuk üstündeki etkisini arttırmaktadır. Çocuğun anneyle olan biyolojik bağı hem de sonraki bakım süreçlerinde daha fazla beraber olmaları hiç kuşkusuz annenin etkisini daha güçlü kılmaktadır. Böylece çocuğun anneyle olan iletişimi çok daha önemli olmaktadır. Babayla olan yakınlık hiçbir zaman anneyle kurulan bağın yerini alamaz.

Bir sevgi bağının kesintiye uğramasının davranış üzerindeki kısa ve uzun vadeli etkilerinin inceleneceği; süjenin yaşının, bağın yapısının, kesintilerin süresi ile sıklığının ve

pek çok değişkenin dikkate alınacağı uzun bir dizi araştırmalar yürütmek, bu alandaki bilgilerimizi ilerletmek açısından kesinlikle paha biçilmez olacaktır (Bowlby, 2012a).

Öğretmenlerin kendi öğrencileriyle olan iletişimlerinde bağlanma geçmişleri büyük etki yapmaktadır. Bununla ilgili olarak Pianta ve Steinberg (1992), öğretmenlerin, çocuklarla kuracakları bağlanma biçimlerini onların daha önceki deneyimlerinde yaşadıkları, geliştirdikleri içsel süreçleriyle ifade edilebileceğini söylemiştir. Güvenli bağlanma stiline sahip öğretmenler, öğrencileriyle etkileşimlerinde kendi davranışlarının önemini fark ederek onları anlamaya ve ihtiyaçlarına daha ilgili olmaya gayret göstermektedir. Bu davranış örüntüsü onların ileriki yaşantılarında yaşam doyumlarına etki edecek süreci de başlatacaktır.

Okullarda gerçekleştirilen öğrenmenin kalitesi üzerinde çeşitli etkenlerin rolü vardır. Hiç kuşkusuz bunların en başında öğretmenler gelmektedir. Sınıf içindeki öğrenmelerin kalitesi öğretmenin amaçları belirlemesi, sınıfı örgütlemesi, içeriği düzenlemesi, öğrenme-öğretme sürecini örgütlemesi, öğrencilerle ilgili çıktıları değerlendirmesi, geri bildirim ve düzeltme gibi birtakım etkinlikleri gerçekleştirilmesiyle yakından ilişkilidir (Şişman, 2002).

Öğretmenlik mesleği, bir toplumu yücelten ve geliştiren, ileriye götüren mesleklerin başında gelir. Bu meslekte çalışanların tutum ve davranışları toplumun geleceğine yön verecek olan genç nesillerin yetiştirilmesinde önemli rol oynar. Bu sebeple öğretmenlik mesleğini seçen kişilere hizmet öncesinde istenilen davranışları kazandırarak bu donanımla mesleğe başlatmak önemlidir. Bunun etkili bir şekilde gerçekleşebilmesi için öğretmenlerin tutum ve davranışlarında etkili olduğu düşünölen psikolojik ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması davranışları anlama ve yönlendirmede oldukça önemlidir. Çünkü bireyin mesleki anlamda doyum sağlaması için gereksinimlerinin karşılanması gerekmektedir (Dilekmen, 2005).

İlköğretim, eğitim sisteminin içerisinde önemli bir yeri vardır. Bu eğitim kademesinde kişilere toplum içerisinde uyumlu yaşamaları ve hayatlarını daha kaliteli bir biçimde sürdürmeleri için gereken çok önemli bilgi ve beceriler kazandırılır. İlköğretimde kazandırılan

bilgi ve beceriler, bireyin hayatta daha üretken ve verimli olmasını sağlarken, diğer taraftan daha ileri eğitim kademelerindeki kazanımların ve öğrenmelerin temelini oluşturur (Fidan ve Erden, 1998).

İlkokul çağındaki çocukların özellikle okulda çok uzun zaman geçirdiği öğretmeniyle kurduğu ilişki çok önemlidir. Kişilik gelişimi açısından bakıldığında çocuğun anne-babasından yeterince alamadığı sevgi ve güvenlik duygusunu öğretmeninden alabilir. Çocuk yaşamsal eksikliği okul süreçlerinin vazgeçilmez unsuru olan öğretmeninden telafi edebilmesi için, öğretmenin olumlu düşünen, sabırlı, mesleki doyumu yüksek bir kişiliğe sahip olması gerekir. Bu sayede elde ettiği kazanımlarla çocuk sonraki hayatındaki ilişkileri olumlu etkileyebilecek çok değerli kazanım elde etmiş olur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada amaç, sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleri ile mesleki doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bunun yanında, sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleri ve mesleki doyumları ile onların cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, bulunulan okuldaki çalışma süresi, ve medeni hali değişkenleri arasındaki ilişkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Alt Problemler

1. Sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleri, alt boyutları arasında (güvenli, saplantılı, kayıtsız, korkulu) nasıl değişim göstermektedir?
2. Sınıf öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre, bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Sınıf öğretmenlerinin yaşlarına göre, bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Sınıf öğretmenlerinin medeni durumlarına göre, bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

5. Sınıf öğretmenlerinin bulunulan öğrenim düzeylerine göre, bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre, bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Sınıf öğretmenlerinin bulunulan okuldaki hizmet sürelerine göre, bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Sınıf öğretmenlerinin mesleki doyumları, alt boyutları arasında (düşük, orta, yüksek) nasıl bir değişim göstermektedir?
9. Sınıf öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre, mesleki doyumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. Sınıf öğretmenlerinin yaşlarına göre, mesleki doyumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
11. Sınıf öğretmenlerinin medeni durumlarına göre, mesleki doyumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
12. Sınıf öğretmenlerinin bulunulan öğrenim düzeylerine göre, mesleki doyumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
13. Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre, mesleki doyumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
14. Sınıf öğretmenlerinin bulunulan okuldaki hizmet sürelerine göre, mesleki doyumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
15. Sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleri ile mesleki doyumları arasında ne düzeyde bir ilişki vardır?

Sınırlılıklar

Araştırma örneklemini 2014-2015 eğitim öğretim yılında Bursa ilinde bulunan bazı ilkokul kurumlarında çalışan araştırmaya katılmayı kabul eden sınıf öğretmenleriyle

sınırlıdır. Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin bağlanma stillerini saptamak için kullanılan İlişki Ölçekleri ve mesleki doyumlarını belirlemek için kullanılan Mesleki Doyum Ölçeği ile sınırlıdır.

Sayıtlılar

1. Araştırma örneklemini evrenin özelliklerini yansıtmaktadır.
2. Araştırmada kullanılan ölçme araçları araştırmanın amaçlarını gerçekleştirebilecek nitelik ve yeterliliktedir.
3. Araştırmanın katılımcıları ölçme araçlarına içtenlikle yanıt vermişlerdir.
4. Bağlanma stillerinin ve mesleki davranışlarının bilimsel olarak ölçülebilir olduğu varsayılmıştır.

Tanımlar

Bağlanma (Attachment). “Bireylerin kendisi için önemli gördüklerine karşı süreç içerisinde geliştirdikleri güçlü duygusal bağ veya bebeğin doğuştan itibaren gelen fiziksel temas kurma, güvenlik ve yakınlık gibi ihtiyaçlarını karşılayan ve bebek ile ilk bakıcısı arasındaki bağ sürecidir” (Bowlby, 1988).

Bağlanma Stili. Bireyin sosyal etkileşimlerindeki ve yakın ilişkilerindeki davranışlarının, beklentilerinin, ihtiyaçlarının ve duygularının karakteristik kalıplarıdır (Hazan ve Shaver, 1990).

Sınıf Öğretmeni. “İlkokullarda bilişsel, duygusal ve psikomotor yönden öğrencilerin eğitimine, uyumuna ve gelişmelerine yardımcı olan, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sınıf öğretmenliği müfredatını başarı ile yürüterek öğretmenlik yapma yetkisine sahip olan kişidir” (Şahin, 1999).

Mesleki Doyum. Bireylerin işlerini ve iş yaşamlarını değerlendirmeleri sonucu ulaştıkları haz duygusudur (Başaran, 2006).

Bölüm II: Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde kuramsal çerçeve ele alınmıştır. Bağlanma süreçleri içerisinde yer alan bağlanma stilleri üzerinde durulmuştur. Gelişim dönemlerine göre bağlanma boyutları hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca mesleki doyum üzerinde durulmuş, bağlanma ve mesleki doyumla ilgili yapılmış bazı araştırmalara yer verilmiştir.

Bağlanma Kuramı

Bağlanma kavramı, insanın gelişim evreleri içerisinde belirleyici bir yere sahiptir. İlk olarak doğumla birlikte başlayan bağlanma süreci daha sonra anne ile bebek arasında, diğer insanlarla münasebetlerini, bireyin gelişimine ve psikolojik uyumuna etki ederek, yaşamı boyunca birey üzerinde önemini ve etkisini sürdürür. İlk çocukluk döneminde henüz becerilerinin yeterli oranda gelişmemiş olduğu için kendisine bakan kişiye bağımlıdır, bu bağımlılık evresinde ona bakan kişiyle kurduğu iletişim, onun duygusal ve zihinsel gelişimi için oldukça değerlidir. Bebeklik döneminde kurulan olumlu bu ilişki sonraki kişilik gelişiminde pozitif bir etki yapacaktır (Özmen, 2004).

Bowlby (1969), Bağlanma Kuramını kişilerin kendisi için önemli ve değerli olan başka bireylerle olumlu, sağlıklı, kuvvetli duygusal bağlar ortaya koyma sürecinin sebeplerini ifade eden ve çocuk ile ebeveynleri arasındaki bu bağın, çocuğun psikolojik gelişimi ve güvenlik hissi üzerindeki önemini tanımlayan bir yaklaşımdır. Bağlanma örüntüleriyle birlikte kişinin davranışlarıyla ilgili geliştirecekleri iletişim biçimleriyle önemli oranda bilgi sunacağını da ifade etmiştir.

Bağlanma Kuramı, Mary Ainsworth ve John Bowlby'nin yaptığı çalışmaların sonucu olarak ortaya çıkmıştır. John Bowlby, etolojiden, gelişimsel psikolojiden ve psikanalizden edindiği bilgileri hastane ile bakımevlerinde yaşamış çocuklar ve yaşamlarının ilk yıllarında annelerinden ayrılan çocuklar üzerine yaptığı çalışmalardan yararlanarak kuramın temellerini oluşturmuştur (Bowlby, 1973). Bulguları, çocuğun anneye ya da bakıcıya olan bağlanması,

onlardan ayrılma, yoksun kalma ve çocuğun yas süreci hakkındaki genel düşünceleri farklı bir noktaya taşımıştır. Mary Ainsworth'un yaptığı çalışmalar ve araştırmalar, sadece John Bowlby'nin fikirlerini deneysel bir şekilde sınama olanağı sunmamış aynı zamanda kuramın geliştirilmesini sağlamış ve şu anda da geçerli birtakım bilgileri güvenilir kılmıştır (Bretherton, 1992).

Bağlanma kuramı, kişilik gelişimi ve duygusal gelişim aşamalarını ve bunlara bağlı bireysel farklılıkları anlamak açısından çok önemli bilgiler verir (Sümer, 2006). Psikoloji alanında bağlanma örüntüleri süreçleri bebeklik evresindeki davranışların araştırılması ile başlamış sonraki gelişim dönemlerinde de incelenmiş ve araştırma konusu olmuştur. Özellikle bebeklik dönemindeki anneyle kurulan bağ sonraki bağlanma süreçlerini önemli ölçüde etkilemektedir.

Bağlanma, "Bowlby ve Ainsworth'un geliştirdiği temel olarak ilk bebeklik ve çocukluk döneminde anne ile çocuk arasında özellikle kaygı, stres altındayken kurulan yaklaşıma, yakınlaşmayı arama ve bunu sürdürme ile belirlenen süregelen bir duygusal bağ" ifade eder. Çocukluk döneminin ilk aylarında kurulmaya başlanan bu bağ, birey için önemlidir. Diğerleriyle de bu ilişki yaşam boyu kurulmaya ve sürdürülmeye devam eder (Bartholomew, 1998). Anne ile geliştirilen bağlanma biçimleri çocuğun sonraki yaşamında etkisini göstererek bundan sonraki ilişkilerini de şekillendirir.

İnsanlar yaşamları boyunca devamlı olarak diğerleriyle sosyal ilişki kurarlar. Hayatlarının farklı evrelerinde belirli kişilerle iletişim kurarak onlara bağlanırlar. Bowlby (1973), bağlanmayı, bireylerin kendisi için değerli gördüğü kişilere karşı ortaya koydukları kuvvetli duygusal bir bağlar olarak tanımlamıştır. Kendisi için önemli gördüğü kişi kendisine bakım veren, yakınında olan kişidir.

Bağlanma Kuramı temel olarak, insanların dünyaya geldiklerinde, bir yetişkin tarafından korunma ve bakılma durumunda hayata devam edebilecekleri ve bu ilginin yalnız

fiziksel ihtiyaçları olarak değil bununla birlikte duygusal ve sosyal ihtiyaçların da temin edilmesine yönelik olması düşünçesine dayanmaktadır. Çocuklar özellikle annesiyle geliştirdiği bağlanma örüntüsünü başkalarıyla da devam ettirme eğilimindedir. Özellikle Bebekler gülümser ve bakıcı bu gülümsemeyi bir ödül olarak algılar. Ağladıkları zaman ise bakıcı onları yatıştırmaya ve bebeğin ihtiyaçını anlamaya yönelik tepkiler ortaya koyar. Bakıcı uzaklaştığı zaman bebek onu görsel olarak takip eder. Bu karşılıklı davranış örüntüleri bebeğin hayatta kalmasını sağlayacak şekilde birleşir. Bebek ve ona bakım veren kişi arasındaki iletişimde özel bir değere sahip olan bağlanma, bebeklikten sonraki evrelerde de etkili bir biçimde devam eder. Bebek ile bakıcısı arasında gelişen olumlu veya olumsuz süreçler sonraki evrelerdeki bağlanma süreçlerini ciddi oranda etkileyecektir (Bretherton, 1997).

Bowlby'e göre bağlanma davranışının çocuk açısından büyük önemi vardır. Bowlby, hayvanlarla yaptığı araştırmalarda, bağlanmanın bebeğin hayatta kalma olasılığını arttırmasıyla birlikte, insanlarda bunun ötesinde çok daha önemli bir işleve sahip olduğunu vurgular. Buna göre; kişinin yaşamı için bağlanma unsurunun üç temel unsuru vardır: “çevreyi keşfederken geri dönülebilecek güvenli bir sığınak liman olma, fiziksel ihtiyaçları karşılaması, yaşama ilişkin bir güvenlik düşünçesi” olarak ifade edilmiştir. Bowlby, bu ihtiyaçların karşılanmadığı zaman, çocukta kendine güven duygusuyla ilişkili olarak olumsuz kişilik boyutları gelişebileceğini ifade eder. Bu gereksinimlerin karşılanması çocuğun ileride sağlıklı kişilik geliştirmesi açısından oldukça önemli olduğunu vurgular (Balkaya, 2005).

Bağlanma kuramları, çocuğun erken çocukluk döneminde temel bakıcısı ile kurduğu ilişkinin ileride kuracağı ilişkilerinde oldukça önemli olduğu noktası üzerine odaklanmaktadır. Erken çocukluk döneminde çocuğun temel bakıcısı ile kurduğu ilişki dahilinde çocuk bakıcısına ve kendisine dair zihinsel modeller oluşturmakta olup bu modeller,

hayat boyu devam etmekte ve her dönemde kurulan ilişkilerin temelini oluşturmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Anne ile bebek arasındaki yaşanan ilk iki yıl oldukça önemlidir. Burada yaşanan deneyimler sonraki yıllardaki bağlanma ve ayrılmaların temelini oluşturacaktır. Çocuk bu evrede annesine bağlanmada problemle karşılaşırsa güvenli bağlanma oluşmaz. Bebeğin temel ihtiyaçları karşılanmıyorsa kurulacak bağ zarar görecektir olumsuz durumlar ortaya çıkacaktır. Bununla beraber güvenli bağ oluşmasında engeller oluşacaktır (Güneş, 2014). Anneye yönelme güdüsü, her çocukta doğal olarak bulunmaktadır. Bu hareketi “birincil sevgi” olarak da ifade edilebilir. Bu çok güçlü ve şartsız bir sevgidir ve çocuğun hayatta kalması bu sevgiyle güvence altındadır. Anne de çocuğuna bakma güdüsü taşır. Bu iki doğal güdü anneyle çocuk arasında derin bir bağ oluşmasını sağlar (Liebermeister, 2009). Her birey için, anneyle bağlanma, ruhsal süreçlerin temelini oluşturur. Eğer bu ilk bağ yeterince kurulmamışsa veya önemli bir şekilde aksamaya uğramışsa, kişinin duygusal ve ruhsal temelleri sıra dışı biçimde dengesiz olur ve bu ruhsal ve duygusal temeller bozulmaya yatkındır. Anneyle olan bu bağ çocuğun ilerideki tüm yaşamını ciddi olarak etkileyecektir. Anne ile kurulan bu bağın yerini başka kişiler olsa da hiçbir zaman anneyle olan bağın yerini dolduramaz (Ruppert, 2011).

Anne ve babaların bakım veren rolündeki herhangi birisinin davranışı bağlanma davranışının tamamlayıcısıdır. Bakım vericinin görevleri, öncelikle, istendiği şekilde ve zamanda ulaşılabilir ve karşılık vermeye hazır olmak, ikinci olarak da bakım verdiği çocuğun veya daha yaşlı kişinin başını derde sokacak olması olasılığına karşılık olumlu biçimde müdahalede bulunmaktır. Bu sadece kilit bir rol oynamakla kalmaz, aynı zamanda bunun bireyin ebeveyni tarafından nasıl deşarj edildiğinin kişi büyüdüğünde ruhsal açıdan sağlıklı olup olmayacağını büyük oranda belirlediğine dair yeterli oranda bulgular mevcuttur. Bu nedenle ve aynı zamanda bizler psikoterapistler olarak rol aldığımızda doldurduğumuz rol bu

olduğundan, bizim buna dair kavrayışımız psikoterapi uygulamaları açısından çok büyük öneme sahiptir (Bowlby, 2012a, s. 172).

Bağlanma kuramı, bireylerin kendileri için değerli ve özel olan başka insanlarla kuvvetli duygusal bağlar kurmaya meyilli olmalarının sebeplerini ortaya koyan bir yaklaşım biçimidir. Çocuğun duygusal bağ kurma gereksinimi ve eğilimi, bebeklerin hayatlarını sürdürebilmeleri için gereklidir. Bebeklerin kendilerine bakan kişilere fiziksel yakınlığını güçlü tutan bağlanma sistemi, hem onların çevresinden gelebilecek risklerden korunmasına yardımcı olur ayrıca onlara etraflarını daha iyi tanımaları için gerekli olanakları sağlamış olur. Bu sayede çocuk hayatı yaşanabilir ve güvenli bir yer olduğu düşüncelerini pekiştirir (Solmuş, 2002).

Bağlanma araştırmalarında ebeveynlerin, özellikle de annelerin, çocukla güvenli bir bağlanma yeteneği 'duyarlılık' olarak tarif edilir. Mary Ainsworth'e göre duyarlı bir anne şunları yapar:

- Çocuktan gelen işaretleri dikkatle ve anında algılar
- Bu işaretleri bebeğin perspektifinden doğru bir şekilde yorumlar
- Çocuğun işaretlerine uygun şekilde tepki gösterir.

Eğer anneler yüzünü çocuklarına dönmeme de ısrarcıysa, esnek değilse, onları ağlamaya terk ediyorsa ve acımasız bir şekilde duygularını görmezden geliyorsa ve onlarla ilgilenmiyorsa bebekte ruhsal hasarlar meydana gelir (Ruppert, 2011).

Bowlby'e göre, bağlanma sonucu gelişen içsel çalışan modeller, iki temel unsura sahiptir: Bunlardan birincisi "benlik modeli" kişinin bağlanma unsurları tarafından sevmeye, desteklenmeye, değerli olup olmadığına ilişkin olarak kendisiyle ilgili duygu ve düşüncelerini içermektedir. İkinci olarak başkalarına ilişkin içsel çalışan modelde ise, diğerinin veya bağlanma unsurunun güvenilirliği, ulaşılabilirliği ya da kabul ediciliği ile ilgili inançlar düşünceler yer almaktadır.

Bağlanma süreçleriyle ilgilenen ve araştırma yapan pek çok kuramcı, kişinin yetişkin devresinde farklı kişilerle kuracağı ilişkilerin içeriği ve insanlarla ilgili beklentilerini oluşturan, kişinin hayatının bebeklik döneminde annesiyle ya da birincil bakım veren kişiyle kurduğu bağlanma ilişkisi olduğunu kabul eder. Anne ve çocuğun birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamasıyla ilgili olarak gelişen bir süreç olduğu için, bağlanma iki tarafı da ilgilendiren bir ilişkidir. İki tarafın özellikle korku, endişe ve stres altındayken karşılıklı olarak birbirlerine sağladıkları destek ve rahatlık bağlanma sürecini oluşturur. Yaşamını sürdürmeye yönelik beslenme, temizlenme, ısınma ve korunma gibi bazı temel ihtiyaçları olan yeni doğan bebek, bunların karşılanması için bir bakıcıya muhtaçtır. Bu ihtiyacı karşılayan anne-baba veya bakıcı bunu sadece bir görev olarak algılamaz, bu eylemlerden huzur, mutluluk ve tatmin de sağlarlar. Bu etkileşim de onların arasındaki bağı güçlendirerek güvenli bağlanmalarını sağlar. Bağlanmanın oluşmasında bebeğin bazı davranışlarının önemli etkisi olur. Bebeğin kendisine bakım veren kişilerle iletişimde kullandığı ve yaşamının ilk dokuz ayında ortaya koyduğu geliştirdiği davranışlarına “bağlanma davranışları” denir (Bowlby, 1988).

Bağlanma sistemi, organizma düzeyinde yaşanan bir sistemdir. Çocuk, bakıcısı ile etkileşimleri sonucunda bakıcısından ne beklemesi gerektiğini öğrenerek davranışlarını buna göre düzenler. Bebeğin beklentileri sonucunda ise içsel çalışma modelleri oluşur. İçsel çalışma modelleri, bebeğin bakıcıya ulaşabilirliğini ve tepkiselliğini tahmin etmede kullandığı bilişsel temsillerdir (Dönmez, 2000). Bilişsel temsiller, iki ana boyuttan oluşur: Bağlanma figürünün korunma ve destek beklentilerine cevap verecek biri olarak algılanıp algılanmadığı ve de kişinin kendisini çevresi ve özellikle de bağlanma unsuru tarafından yardım edilmeye değer birisi olarak görüp görmediği. Her ne kadar bu iki boyut, birbirinden bağımsız gibi görünse de aslında birbiri ile sürekli ilişki içerisindedir (Sümer ve Güngör, 1999). Bu iki ana boyutu daha detaylandırmak gerekirse ilk boyut, ‘kendilik modeli’ ve ikinci boyut da, ‘diğerleri modeli’ adını alır. Kendilik modeli, kişinin kendilik değeri ve başka insanlardan

değer görebileceğine, kabul göreceklerine ilişkin algıları anlamına gelirken diğerleri modeli, kişinin başkalarını ne derece bağlanılabilir ve güvenilir olarak algıladığı anlamına gelir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Anneler için şartlar ne kadar iyiye, çocuklar için de o oranla iyi olacaktır. Anne ayrıca kendi çocukluğunda ne kadar çok sevgi almışsa içinde yaşadığı toplumda ne kadar çok desteklenmişse o kadar iyi durumda olacaktır. Ruhsal yapının taşları insan varlığının bu temel koşullarında saklıdır. Tersine de aynı derecede doğrudur. Anne için stres yaratan ve eksik olan her şey çocuk için de aynı oranda stres yaratır ya da eksik olur. Eğer anne eşinden, kendi annesinden ya da diğer akrabalarından destek almıyorsa baskı ve strese daha çok maruz kalır. Bununla beraber bir de diğerleri tarafından aşağılanıp şiddete uğruyorsa bunun etkileri istisnasız çocuğa aktarılacaktır. Bu yüzden neredeyse her ruhsal problem erken gelişimsel dönemdeki anne- çocuk ilişkisinde başlar (Ruppert, 2011).

Duyularını esirgeyen, bastıran, kendi derinlerine inilmesine izin vermeyen kişileri bekleyen en büyük risk bağlanmalarını erteleseler de gün gelip birine bağlandıklarında ortaya çıkacaktır. O zaman öyle “derin” bağlanırlar ki benlikleri ile o güne kadar alamadıkları bütün duygusal ihtiyacı karşılarındaki kişiden almaya çabalar dururlar. Bu ise aslında bağlanma değil bağımlılıktır. Bağımlısı oldukları sevgiyi kaybetmek istemedikleri için de paranoyak bir kişiliğe bürünürler. Karşı tarafın duygularıyla var olur, ilişkide yaşadıkları dalgalanmalarda kendini emniyetsiz hisseder, terk edilme korkusu, aldatılma kaygısı yaşar (Güneş,2014a). Bağımlılık ilk bakışta sevgi gibi düşünülebilir; çünkü bireylerin kendisinin başka birisine kuvvetli bağlamasına sebep olan unsurdur. Ancak gerçek anlamda bağımlılık sevgi değildir; tam tersine bir sevgisizlik biçimi olarak görülmelidir. Ana babanın sevgi göstermemesinden kaynaklanır ve aynı sevgisizliği çocuğun da sürdürmesine neden olur. Bu kişiler vermekten çok almanın peşindedir. Olgunlaşma yerine çocuklaşmayı seçer ve böyle devam eder. Özgürleştirmek yerine kapana kısıtırmaya ve kısıtlamaya çalışır. Sonunda da bu davranışları

sonucunda ilişkilerini ve insanları geliştirmek yerine yıkıma uğratar. Yetişkin olarak hayatına devam etse de ruhu hep çocuk olarak kalır. Öyle ki bu durumun kendi çocuklarıyla ilişkisine, evliliğine, yaşam doyumuna ciddi anlamda zarar verecektir (Peck, 2005).

Bağlanmadaki davranışlardaki kişisel değişikliklerin, bağlanmanın davranışının varlığı veya yokluğuyla değil, bağlanma sürecindeki ilişkinin niteliğindeki değişiklikleri aktardığı düşünülmektedir. Çünkü çocukla iletişim kuran bakım verenin onunla kaliteli zaman geçirmesi onun güvenli bağlanma ilişkisine olumlu katkılar sunacaktır (Fraley ve Shaver, 2000).

Bağlanma ile ilgili olarak, annenin etkisinin çok önemli olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Annenin çocuk üzerindeki etkisinin fazla olma sebebi biyolojik yönü olduğu gibi, duygusal anlamda anneye daha yakın olmasından kaynaklanır. Baba ile bebek arasındaki bağlanma biçimini etkileyen en önemli unsur, anne ile babanın arasındaki iletişim kalitesidir. Anne ve babaların evliliklerine yönelik düşünceleri ve ortaya koydukları davranışlar çocuğun davranışlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Anne ile baba arasında yaşanan huzursuzluklar, gerginlikler baba-bebek ilişkisinde olumsuz duygulara ve davranışlara sebep olmaktadır. Travmatik yaralanmalar anne ve babanın sağlıklı iletişim kuramamasından kaynaklanır. Çocuk her defasında kendisine bakım veren kişilerle iletişim kurma çabasına girer ancak çoğu zaman başarısız olur. Çünkü anne ile baba iletişimindeki olumsuzluklardan dolayı kendilerini çocuklarına tam olarak açamazlar. Sürekli huzursuzluk ve gerginlik ortamında büyüyen çocuk kendi içine kapanır ve yalnızlık onun bir parçası olur. İşte bu durum onun sosyal ilişkiler kurmasına olumsuz etki eder. Bundan sonraki yaşamında da sürekli kaygı ve stres altında depresif bir ruh hali örüntüsünü yaşayabilir. Bu açıdan bakıldığında anne babanın kendileriyle ilgili iletişimleri çocuğun bağlanma süreçlerini önemli ölçüde etkileyecektir (Donley, 1993).

Bağlanma sistemi sonucunda bebek, bakım verene fiziksel yakınlığını önemseyerek yakından gelebilecek fiziksel tehlikelerden korunmayı, aynı zamanda çevreyi keşfetmek için gerekli koşulları sağlar. Bu sebeple yakınlığı korumak, bağlanma sisteminin en temel hedefidir. Bowlby'e göre ilişkilerdeki yakınlık, yeni doğan için çevresini tanınmasına keşfetmesinde kullanacağı güvenli bir temel unsur olarak görülürken, aynı anda tehlike anında korunacağı sağlam, güvenli bir sığınak olarak da kullanılmaktadır. Bu şekilde yeni doğanda hissedilen güvenlik kavramı sağlanır ya da ayrılığı protesto için huzursuzluk ve kaygı tepkileri içinde olur. Uzun süre bakıcıdan ayrı kalma neticesinde ise bağlanmanın çözülmesi durumu ortaya çıkar, bunun sonucunda ise kopmalar ve sosyal çevreden geri çekilme görülür (Sümer, 2006). Bu bilgiler ışığında, bakım veren ile bebek arasındaki bağlanma sistemini dört temel aşama ile tanımlayabilir. Birincisi bebeğin bakım veren ile yakınlık araması ve bunu korumak istemesi, ikincisi keşfetme sırasında bakım vereni güvenli bir üs olarak kullanması, üçüncüsü ise bakım veren ile ayrılığı protesto etmesi, son olarak dördüncü davranış ise tehlike anında destek ve güvenlik olarak bakım vereni sağlam bir sığınak olarak algılaması söylenebilir.

Çocuk kendiyle ilgili artan bir farkındalığı adım adım geliştirirken duyarlı ve empatik bir anne onun aynası olacağı için, eğer anne kendi ihtiyaçları ve varlığıyla fazlaca meşgulse, çocuğuna karşı bu duyarlılığa sahip olmayacaktır. Bu durumda, çocuğun ihtiyaçlarını fark etmek yerine kendi ihtiyaçlarını ona yansıtacaktır. Örneğin çocuğu ya çok aşırı ya da çok az teşvik eder, ya çok aşırı ya da çok az besler, ya çok uzun süre sıkıca tutar ya da çok uzun bir süre yalnız bırakır. Ya çocuğa aşırı sınırlar koyar ya da hiç sınır koymaz. Bu durumda çocuk kendi varlığı ve ihtiyaçları konusunda çarpık bir algı geliştirmeye meyyleder, bağımsızlığını geliştiremez; onun yerine annesinin örselenmiş ve bilinci bulanık, narsistik kişiliğinin bir kopyası haline gelir. Annesiyle olan arasındaki sembiyotik dolaşıklıktan kendini kurtaramaz ve bireyleşme süreci tehdit altına girer. İleriki yaşamında, bu bağlanma örüntüsünü

başkalarıyla da tekrar eder. Bu nedenle ruhsal problemlerin kökleri birincil olarak anne ve çocuk arasındaki bağlanma bozukluklarıdır. Baba ve çocuk arasındaki bağlanma bozuklukları çoğunlukla ikincildir (Ruppert, 2011).

Anneyle olan iletişimlerin babayla olan iletişimleriyle kıyaslandığında kişilik gelişimi üzerinde ne oranda etkisi olacağı konusunda fazla şey bilinmemektedir. Anne ve babayla olan etkileşimlerin kişiliğin gelişimi için ayrı evreler olması, farklı durumlarda ortaya çıkmaları ve farklı şekilde etkilenmeleri kabul edilebilir bir durumdur. “Bu alanın birçok araştırma gerektiren karmaşık bir alan olduğu açıktır. Bununla beraber en azından bir kişinin hayatının ilk yıllarında anneyle olan kişisel iletişim biçiminin babayla olandan daha etkili olması muhtemeldir. Bu konu çok şaşırtıcı değildir; çünkü bilinen her kültürde bebeklerin ve küçük çocukların ezici çoğunluğu anneyle, babayla olduğundan çok daha fazla etkileşim içindedir. Anneyle kurulan bağ biyolojik nedenlerden dolayı çok önemlidir ve bu bağın yeri kolay bir şekilde doldurulamaz” (Bowlby, 2012b, s. 169). Anneyle kurulan bağ, hem bireyin ruhsal donanımının altındaki yapıyı hem de sonraki bağlanma ve ilişki örüntülerini belirler. Anne çocuk arasındaki duygusal ve ruhsal bağlanmanın bilinç dışı sürecinde temel etken, doğal içgüdülerdir. Bağlanma süreci istek veya niyetten bağımsızdır. Anne ve çocuk içgüdüsel olarak birbirleriyle duygusal bir temas kurma içerisindedir (Ruppert, 2011).

Çocukla tutarlı bir şekilde ilgilenen kişinin (özellikle anne), çocuğa olan yaklaşımı da oldukça önemli görülmektedir. Çocuğun ihtiyaçlarını zamanında karşılaması, çocuğun isteklerine karşı duyarlı olup gereken ilgiyi göstermesi gibi. Aile dışındaki yerlerin niteliği de “psikolojik dayanıklılığın” gelişiminde büyük bir etkiye sahiptir. Örneğin çocuğun aile dışından öğretmeni, akrabaları ya da arkadaşları tarafından desteklenmesi önemli görülmektedir. Aynı zamanda çocuğun farklı sosyal çalışmalarda bulunmasının, farklı ortamları tecrübe etmesinin, farklı bireylerle iletişime geçmesinin psikolojik dayanıklılıkla ilişkili olduğu belirtilmiştir (Mandleco ve Peery 2000).

Bowlby, çocuğun kişiler arası ilişkiler için bilinçaltında bir model oluşturduğunu söyler. Çocuk ilk evredeki ilişkilerinde güven ve sevgi hissetiyse, kendisini sevilmeye layık ve huzurlu, güven duyulan bir insan olarak algılar. Çocuk bağlanma ihtiyacı yeterince karşılayamazsa, çocuğun kendisi ile ilgili algısı da zayıf olacaktır. Bireyin bağlanma süreçlerinin sağlıklı olması ileriki yaşantısına da çok olumlu katkılar sunacaktır. Eğer bağlanma süreçlerinde olumsuzluklar varsa bireyin sonraki iletişim süreçleri bu durumdan olumsuz etkilenecektir. Nesne ilişkileri kuramcılarını psikanalitik görüşten etkilendikleri için, bağlanma ilişkilerinin zihinsel modellerinin, çoğunlukla bilinçaltında yer aldığını ileri sürerler (Burger, 2006).

Sağlıklı anne-çocuk bağlanma vakalarında, çocuğun duygusal ve ruhsal gelişimini olumlu olma şansı oldukça yüksektir. Başarısız bağlanma durumlarında ise, bu durum tehlikeye girer ve ciddi duygusal ve ruhsal problemlere yol açabilir (Ruppert, 2011). Bebeklik döneminde sosyal ve duygusal gelişimin sağlıklı olmasında en önemli rolü anne ve baba üstlenmektedir. Anne tarafından karşılanan sevgi ve güvenlik duygusu çocuğun dünyayı algılayışını önemli ölçüde belirler. Çocuğun sevgi ve güvenlik ihtiyaçları karşılanmadığı durumda, çocukta meydana gelen öz benlik algısıyla ilgili olarak sorunlar gelişebileceği ileri sürülür. Bu süreç ise, “çalışma modelleri” olarak ifade edilen ilkeye bağlanır. Bireyin bu süreçlere bağlı olarak kişilik gelişimi de etkilenir (Ainsworth, 1997).

Çocukların bağlanma figürleri ile ilintili bu modelleri, yetişkinlik döneminde de kişilerle ilişkilerinde model olarak kullandıkları ve bu modeller ışığında ilişkilerini yapılandırdıkları bildirilmektedir. Bağlanma kuramındaki içsel çalışan modeller kavramı, çocuklardaki belirgin ilişki örüntüleriyle olan gerçek yaşanmışlıkların zihinsel tortularının, nasıl olup da bir kişinin yetişkin yaşamındaki kişilerarası etkileşimlerini belirlediği; yapı taşları olduğunu izah etmek için kullanılmıştır (Shaver ve Mikulincer, 2004).

Bowlby kuramında bilişsel temsilleri, içsel çalışan modeller olarak açıklamış ve bağlama kuramını içsel çalışan modeller üzerine kurmuştur. Çocuğun içsel çalışma modeli; kendisine ve başkalarına ilişkin bilişsel temsillerini içerir ve bakıcının davranışlarıyla ilişkilidir. Bebek ihtiyaç duyduğunda bakıcısına ulaşır, gereken ilgi ve desteği görür ise olumlu bilişsel temsiller oluştururken; ihtiyaç anında duyarsız kalındığında ve tutarsız tepkiler gördüğünde kendisini sevilmeye değmeyen, desteklenmeyen biri olarak görüp olumsuz bilişsel temsiller oluşturur. Sonuç olarak bebek, bakıcının ona verdiği tepkiler ve yakınlık duygusuna karşı ortaya koyduğu davranışlar ile bilişsel temsilini kodlar. Kodlanan bu bilişsel temsiller ergenliğe kadar pekişmektedir, öyle ki bilişsel temsiller daha kalıcı ve değişmez bir hal almaktadır. Bireyler bu bilişsel temsilleri ileride yakın ilişkilerinde kullanırlar (Akt. Morsümbül ve Çok, 2011).

Çocuğun bakıcısı ile etkileşimleri sonucu içselleştirdiği deneyimleri, hayatının ileriki dönemlerinde sosyal çevresinde kuracağı ilişkiler için bir prototip görevini görür (Bartholomew ve Horowitz, 1991). İçsel çalışma modelleri, kişinin bağlanma stilini belirler (Sümer ve Güngör, 1999).

Anne-baba veya bakıcının davranışları çocuğun davranışlarını biçimlendirdiğini ve bebeklerin zaman içinde temel bakım verenleriyle olan erken dönem deneyimlerini içselleştirdiklerini öne sürmüştür. Eğer bakım veren, çocuk sıkıntıda olduğunda ulaşılabilir olursa ve çocuğun isteklerine duyarlı ve sevgi dolu bir biçimde tepki verirse, yani, bakım veren, yeterli derecede ilgili ve ulaşılabilir olarak düşünülürse çocuk, kendine yönelik sevgi ve bakımı hak ettiğiyle ilgili bir içsel çalışan model ve bakıcıya dair ise onun sevgi dolu ve güvenilir olarak algılandığı bir içsel çalışan model geliştirecektir. Genel olarak, eğer çocuklar kendilerini sevgiye layık, değerli bir birey olarak gördüğü bir modele sahiplerse ve diğerlerine yönelik duyarlı, erişilebilir olduğu bir modele sahiplerse, kendilerini daha fazla güvenli hissedecekler. Yine ihtiyaç duyduklarında yardım almada daha etkili yöntemlere sahip

olacaklar ve yüksek özgüvenin yanı sıra sosyal ilişkilere dair daha olumlu bir görüşe sahip olacaklardır. Ayrıca bebek, bakıcıyı çevresini keşfetmede güvenli bir temel olarak görürse davranışsal olarak çevresini daha fazla inceleyecek, diğerleriyle oynayacak ve sosyalleşecektir. Bu tür senaryolarda, çocuk ve bakıcı arasında güvenli bağlanma oluşur. Ebeveynin çocuğun ihtiyaçlarına tepkisiz, ilgisiz olduğu durumlarda, çocuk üzüntü ve depresyon yaşayacak, güvensiz bir bağlanma oluşacak ve kendini değersiz bir birey olarak gördüğü ve ebeveynini sevgisiz, uzak, reddedici olarak algıladığı temsiller geliştirecektir (Bowlby, 1969, 1973; Akt. Balkan, 2009).

Bağlanma davranışının oluşması, nörofizyolojik etkilerden kaynaklandığı öne sürülen içsel etkileri içerir. Bu içsel etkiler hem genetik unsurların kılavuzluğunda hem de çevresel koşullarında etkisi altında gelişimsel değişimler yaşar (Ainsworth, 1989). Bağlanma davranışlarıyla ilgili olarak hem genetik unsurların hem de çevresel faktörlerin etkili olduğu söylenebilir.

Bowlby (1982), içsel çalışan modellerin bilgi işleme aşamaları, öğrenme, seçici dikkat ve düşünceler üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu, bireylerin ebeveyn olduklarında da çocuklarına tıpkı kendi ebeveynlerinin onlara davrandıkları şekilde davrandıklarını, davranış sistemini farkında olmadan taşıdıklarını ileri sürmüştür. Bu açıdan bakıldığında bağlanma davranışları aynı zamanda nesilden nesile aktarılan bir yönü olduğu ifade edilebilir.

Çocuk ile anne/bakım veren kişi arasında gelişen yaşamın ilk sosyal ilişkisi olarak değerlendirilen bağlanma; tüm yaşam evrelerinde gözlemlenen, insan doğasının ayrılmaz bir parçasıdır. Bağlanmada duygusal olarak olumlu, karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Bebekler biyolojik olarak bakıma muhtaç olmaları nedeniyle, hayatta kalabilmek için diğer canlı yavrularına oranla daha fazla süre anne ve babasının yardımına ihtiyaç duyar. Bebeğin bu biyolojik zayıflığından ötürü daha uzun yardıma ihtiyacı olduğu düşünüldüğünde bakım verene karşı bağlanmanın oluşması kaçınılmaz bir gerçektir (Bilgin, 2001).

Bowlby (1977), bağlanma sisteminin sonucu olarak ortaya çıkan bağlanma davranışlarının temel özelliklerini şöyle ifade eder:

- Bağlanma davranışı, bir veya daha fazla kişiye karşı oluşturulan ve neden bu kişilere karşı geliştirildiği bilinen bir davranış örüntüsüdür.
- Bağlanma davranışı, ömür boyu sürer. Kişinin hayatında erken yaşlarda şekil alır ve yaşamın sonraki dönemlerinde şekil değiştirerek yaşamın her devresinde devam eder.
- Bağlanma davranışı ile birlikte birçok duygu da beraberinde yaşanır ve bu duygular, her bağlanma ilişkisinde ortaya çıkar. Mesela çocuk, annesi ile yaşadığı bağlanma ilişkisindeki duygularını, yetişkinliğinde aşık olunca da tekrarlar. Ya da kişi kaybetme tehlikesi ile hayatının hangi döneminde karşılaşırsa karşılaşsın acı çeker, kaygılanır.
- Çocuk, geliştirdiği bağlar sayesinde tanıdığı ve tanımadığı kişileri birbirinden ayırt edebilir hale gelir. Çocuğa ödül ve ceza sistemini uygulamak bağlanmada çok etkin bir rol oynamaz çünkü çocuk, bağlanma figürü tarafından sürekli cezalandırılrsa da o kişiye bağlanma geliştirir.
- Bağlanma, insan hayatında karşılıklı bir şekilde gelişen bir davranıştır. Bağlanma davranışları ile çocuk kendisini ve diğerlerini temsilen modeller oluşturur ve bu modeller birbiri ile devamlı etkileşim halindedir.
- Bütün memeli canlılar, bağlanma davranışı gösterir. Bu davranışı farklı şekillerde yaşasalar da hepsinde amaç aynıdır: Bağlanma figürüne yakın durarak korunmak ve hayatta kalmak.

İlk yıllarda anne ile kurulan bağ, çocuğun güven duygusunu yerleştiren güçlü bir bağıdır ve ömür boyu değişime karşı bir direnç gösteren kişiliğinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Sağlıklı aile ortamlarında anne ile çocuk arasında geliştirilen güvenli bir bağlanma biçimi bebeğe sağlıklı ve olumlu kişilik gelişim fırsatı verir. Bu süreç, bazı zamanlar kesintilere uğramış veya olumsuz gelişmiş bağlanma davranışı ilişkilerinin

uyumsuzluğa, mutsuzluğa, kişilik problemlerine ve zihinsel hastalıklara yol açacağı iddia edilir. Bowlby'e göre bireyin güvensiz bağlanma unsurları sağlıklı bir kişiliğin oluşmasına fırsat verir ve bunun sonucunda yaşam doyumu düşük olur (Bowlby, 1988).

Bağlanma davranışı dünya ile daha iyi başa edilebileceğine inanılan, açık bir biçimde tanımlanmış, diğer bireylere ya da bireye yakınlık kazanma ya da yakınlığı sürdürme biçiminde neticelenen, her türlü davranış şeklidir. Bağlanma davranışı erken çocukluk döneminde çok belirgin olmasına karşın, hayatın tüm dönemlerinde de görülebilir. Neredeyse bütün insanlarda görüldüğü için, insan tabiatının ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilir (Bowlby, 1988).

Bağlanma kuramına göre; çocuğun bağlanma aşamasında; çocuğun yanında olan ve bakım veren tarafından ortaya konan tepkiler ile birlikte kendine ve etkilendiği dünyanın niteliklerine ilişkin inanç oluşmaktadır. Çocuk kendisini sevmeye değer buluyorsa bundan sonraki ilişkisi de buna bağlı olarak oluşmaktadır. Diğer durumlarda ise özgüvenden ve değerden yoksun bir süreç gelişmektedir. Güvensizlik ve kendini iyi hissetmeme, başkalarına bağlanmakta kararsızlık, gelecek kaygısı ve başkalarıyla sağlıklı ilişki geliştirmekte olumsuz etki meydana getirmektedir (Hollist ve Miller, 2005).

Ayrılan çocuklarda sevgiye dayalı davranışlarda, ayrılma yaşamayan kıyaslama grubundaki çocuklarda görülmeyen iki bozulma şekli görülür. Bir şekli duygusal kopma; diğer şekli de bunun tam aksi, yani anneye yakın olma yönündeki dizginlenemez istektir (Bowlby, 2012a).

(1) İki veya üç hafta boyunca yabancılarla evden uzakta kaldığı dönemden sonra, anneye ilk karşılaşmasında iki yaşındaki bir çocuk uzak ve kopuk kalır. Uzak kaldığı ilk günlerinde sürekli, dokunaklı şekilde annesi için ağlıyorken, döndükten sonra onu hatırlamıyor ya da ondan kaçınıyor görünür. Bir mağazada yarım saat kaybolduktan sonra, muhtemelen yapacağı şekilde ona doğru koşmak ve ona yapışmak yerine, çoğunlukla ona

doğru bakar ve onun elini reddeder. Bir sevgi bağındaki tipik yakınlık arayan davranışların tümü eksiktir, genellikle anneye yoğun sıkıntı verir ve eksik kalır bazen sadece dakikalar veya saatler ancak bazen de günler boyunca. Bağlanmanın yeniden başlaması aniden olabilir, ancak sıklıkla yavaş ve azar azardır. Kopmanın süresi ve ayrılmanın süresiyle pozitif korelasyon gösterir.

(2) Bağlanma davranışı genellikle olduğu gibi yeniden başladığında, ocuk genellikle ayrılık öncesi olduğundan çok daha fazla yapışma özelliği gösterecektir. Annesinin ondan ayrılmasından hoşlanmayacak ya ağlama ya da annesini evin içerisinde takip etme eğiliminde olacaktır. Bu evrenin nasıl gelişeceği tamamıyla annenin nasıl tepki vereceğine bağlıdır.

Erken ocukluk evresindeki ebeveyn-ocuk ilişkisi kişinin gelişimi, çevresi ile olan etkileşimi ve psikolojik uyumu üzerinde oldukça etkilidir. Çocuğun temel bakıcısı ile ocuk arasında oluşan sosyal bağ, çocuğun normal bir gelişim göstermesinde oldukça önem arz eder (Kapçı ve Küçüker, 2006).

Dolayısıyla bir çocuğun annesinin çocuğun gelişiminde sahip olduğu büyük etkinin altını çizerken aynı zamanda annenin annelik tarzını benimsemesine neyin öncülük ettiğini dikkate almak da önemlidir. “Bunun zerindeki önemli bir etki, o anda annenin kendisinin aldığı duygusal desteğin veya onun eksikliğinin miktarıdır. Bir diğerisi ise annenin kendisine çocukken yapılan anneliğin şeklidir. Bu faktörler bir kere anlaşıldıktan sonra (analitik yönlü birçok klinisyen tarafından uzun zamandır anlaşıldığı gibi) ebeveynleri suçlama fikri uçup gider ve onun yerini terapötik yaklaşım alır. Ebeveynlerin geçmişten kaynaklanan duygusal problemleri ve bu problemlerin çocuklar üzerindeki etkileri günümüzde bir sistematik araştırma alanı haline gelmiştir” (Bowlby, 2012b, s. 165).

Son zamanlarda yapılan araştırmalarda bağlanma kuramı oldukça önem arz etmeye başlamıştır. Bağlanmanın zaman içinde tüm bireyleri ilgilendirdiği ile ilgili araştırmalar başlamış ve bağlanma davranışının sınıflandırması ile biopsikososyal yapılar arasındaki

ilişkiye dair önemli ölçüde deliller ortaya konmuştur. Yapılan araştırmalar, erken dönemdeki ebeveyn-çocuk ilişkilerinin başka alanlardaki ve dönemlerdeki gelişimi etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu bakımdan bebeklik dönemindeki bağlanma biçimleri sonraki dönemlerdeki sürekliliği önemli ölçüde etkilemektedir. Çocukluklarında güvenli bağlanmaya sahip olan çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel alanlarda daha olumlu geliştiklerine ve güvensiz bağlanmaya sahip olan çocuklarınsa bu alanlarda güvensiz geliştiklerine dair önemli kanıtlar bulunmaktadır (Ranson ve Urichuk, 2006).

Aile ortamı çocuğun fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını karşılayabilecek en küçük yapı olarak kabul edilir. Aileler çocuğun korunması, ihtiyaçlarının karşılanması, kişiliğinin gelişimi, çocuğa gerekli ilgi ve desteğin sağlanması hususundaki önemli rollerini vardır. Ancak bazı aileler, bazen sağlıklı ortamı oluşturmayı başaramazlar. Bu ailelerin yapıyı oluşturamamalarında birçok sebep etkili olabilir ancak belirleyici olanlardan birisi ebeveynlerin bağlanma geçmişleridir (Polat, 2001).

Çocukluk dönemindeki deneyimlerinde travmalar yaşamış, ihmal ve istismar vakası olan yetişkin kişiler ruhsal problemler yönüyle büyük risk grubundadırlar. Bu bireyler insanlarla kurdukları sosyal ilişkilerde çekingen, korkak, anti-sosyal özellikler gibi birçok olumsuz davranışlar ortaya sergilerler. Burgess ve arkadaşları çocukları zorlayıcı, sarsıcı yaşantı durumlarında travmatik davranış şekilleri oluşturduğu ve bunların oluşan bilişsel kalıplar yoluyla yetişkinlik dönemine aktardığını iddia etmektedir. Bu çocukların yetişkin dönemdeki yaşantılarında saldırıya uğrama, şiddet ve zarar görme durumlarını tekrarlayıcı biçimde yaşadıkları tahmin edilmektedir. Travmatik yaşantılar kişilik gelişimi açısından olumsuz etkiler bırakmaktadır. Bu durum sonraki yaşamındaki diğer ilişkilerinde belirli bir unsur olarak karşısına çıkar (Burgess ve ark. 1995).

Ruhsal yaraların semptomlarının daha iyi anlaşılması için, onları bir taraftan bağlanma bozuklukları diğer taraftan da travmatize olmanın sonuçları olarak görmek çok önemlidir.

Duygusal bağlanma süreci aracılığıyla travmatize olmanın sonuçlarının taşınma olasılığı dikkate alınarak, duygusal ve ruhsal problemlerin nedenleri üzerine daha çok içgörü kazanılabilir (Ruppert, 2011).

Travma yaşamış bir anne, kaçınılmaz olarak, travmatik yaşantısını herhangi bir biçimde çocuğuna aktaracaktır. Bunun için, travmatik bir deneyim, birçok nesil üzerinde etkisini sürdürerek yaşantıları ciddi bir şekilde etkileyecektir. Travmatik yaşantılar, diğer nesillere duygusal bağlanma süreci ile geçer (Ruppert, 2011).

Bartholomew ve Horowitz(1991), bağlanma stillerini dört temel unsur olarak ele almışlardır. Bunlar:

1) Güvenli bağlanma stili, kişi kendisini değerli hissetmesi ve başkaları tarafından sevilebilir olduğu düşünce ve duygusunu özellikle diğer insanların onaylayıcı ve yanıt vericiliğine ilişkin beklentileriyle birleştirir. Genelde durum olumludur.

2) Saplantılı bağlanma stili, kişinin kendini değersiz hissetme duygusuyla diğerlerine yönelik olumlu düşünce ve değerlendirmeleri yansıtır. Kişi daha çok karşı tarafı olumlu olarak algılar, benlik saygısı düşüktür. Kendisiyle düşünceleri olumsuz, başkalarına ilişkin tutum ve inançları olumludur.

3) Kayıtsız bağlanma stili, kişinin kendisini değerli hissetmesi ve başkaları tarafından onaylanan, sevilebilir olduğu düşüncesini diğer kişilere karşı olumsuz beklentilerle birlikte ele alır. Bu kişiler, yakın iletişimlerden kaçarak, düş kırıklıklarına karşı kendilerini korumaya alırlar. Bu kişiler böylece diğer kişilerle yakın ilişki kurmayarak bağımsızlıklarını sürdürürler.

4) Korkulu bağlanma stili, kendisini değersiz hissetmesi ve seilmeye yakışır görmeme duygusuyla diğer kişilerin olumsuz, reddedici ve güvenilmez biçimde algılanmasına yönelik beklentilerle bütünleştirir. Bu bağlanma stiline sahip bireyler diğerleriyle yakın ilişkiler kurmaktan kaçınarak, diğerlerinden gelebilecek reddedilme durumunda kendilerini korumaya çalışırlar.

Bağlanma kuramı aynı zamanda stres ve kaygının nedenlerinin anlaşılmasında kuramsal ve araştırma bulguları ile önemli ipucu vermektedir. Bowlby (2012)'e göre yetişkin kaygısının temeli çocukluk dönemi deneyimlerine dayanmakta bu durum stres, kaygının anlaşılmasında bağlanma süreçlerinin önemini ortaya koymaktadır. Bowlby (2012) bağlanmayı, “bir bireyin korktuğunda, birisine ihtiyaç hissettiğinde, yorulduğunda veya hasta olduğunda bir figürle ilişki içerisine girmek veya yakınlık elde etmek için hissettiği güçlü bir istek” olarak tanımlamıştır. Kişi de ileride görülebilecek patolojilerle ilgili bağlanma süreçleri önemli ipucu verecektir. Özellikle çocukluk dönemindeki deneyimlerin sonraki evrelerdeki yaşantıları ciddi şekilde etkilediği ifade edilebilir.

Çocukluktaki psikiyatrik rahatsızlığın muhtemel nedenlerini değerlendirirken, çocuk psikiyatristleri çok önceden itibaren, oldukça yüksek görülme sıklığına neden olan öncül niteliğindeki koşulların ya sevgi bağları kurma fırsatının yokluğu ya da bir kez kurulmuş olan bağların uzun ve tekrarlayan kesintileri olduğunun farkındaydılar. Bu koşulların sadece takip eden karışıklıklarla ilişkili olmadığı, neden teşkil ettiği geniş kabul gören bir görüş olsa da, bu çıkarımın tartışılabilir yanı sürmektedir (Bowlby, 2012a).

Sağlıklı kişilerin oluşması, onların sağlıklı, mutlu bir çocukluk evresi yaşamalarıyla çok ilgilidir. Çocuğun sağlıklı gelişiminde, sosyal, fiziksel ve ruhsal bakımdan sağlıklı kişilik olarak gelişmesinde anne-çocuk ilişkisiyle birlikte ilişkinin kalitesi önemli bir etkidir.. Bebeklik evresinden itibaren deneyimlenen bu ilişki, ilk olarak bebeğin en temel ihtiyaçlarını tamamlamaya yönelikken, çocuk büyüdükçe onun sosyal ve duygusal gelişiminde ve sağlıklı bir kişi olarak toplumda yer almasında oldukça önemlidir (Kayahan, 2002). Kişinin erken dönemdeki sağlıklı ilişkileri sonraki süreçlerdeki ilişkilerin niteliğini de önemli ölçüde etkileyecektir. Özellikle bakım verenin yaklaşımları çocuğun kendisiyle ve çevresiyle olan etkileşimlerinde belirleyici olacaktır.

Psikiyatrik rahatsızlıktan muzdarip kişiler, psikonevrotik, sosyopat veya psikotik olsun, her zaman sevgi bağı kurma kapasitelerinde bozulma gösterirler, bu bozulma sıklıkla ciddi ve kalıcıdır. Kimi vakalarda bu bozulma diğer değişikliklere kıyasla ikincilse de, pek çoğunda muhtemelen birincildir ve düzensiz bir aile ortamında geçirilen bir çocukluk sırasında oluşan hatalı gelişimden kaynaklanır. Bir çocuğu ebeveynine bağlayan bağlardaki bozulma, çevredeki bozulmanın tek biçimi olmasa da, aksine, bu bağlamda en güvenilir biçimde kaydedilebilecek ve etkileri hakkında en çok şey bildiğimiz biçimdir (Bowlby, 2012a).

Bir tür anne yoksunluğu yaşamış kişilerin birçok psikolojik bozukluk yaşama riskinin yanında, bir sonraki nesil üzerinde de tesirleri olduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple çocukluğunda olumsuz deneyimler yüzünden kaygılı bağlanarak büyümüş bir annede, kendi çocuğundan bakım bekleme ve böylece çocuğu suçlu, kaygılı ve belki de fobik hale getirme yatkınlığı görülmüştür (Bowlby, 2012b).

Konstellasyonlarla çalışmak, erken çocukluktaki bağlanmanın uzun süreçteki etkilerini gündeme getirir ve kişinin ileride yaşadığı tüm ilişkilerde erken bağlanma örüntülerinin nasıl tekrarlandığını gösterir. Çözülmemiş travmalar taşıyan bir anne babaya bağlanan çocuk, bu çözülmemiş travmanın içinde dolaşıklaşır ve bu dolaşık ilişki örüntüsü, sonraki tüm ilişkilerde ortaya çıkar, bu suretle de dolaşıklık devam etmiş olur (Ruppert, 2011).

Hazan ve Shaver (1990) yetişkin bağlanmasıyla iş arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Güvenli bağlanan insanların daha yüksek başarı ve doyum elde ettiklerini ve işleriyle ilgili meydan okuma duygularının yüksek olduğunu, güvensiz insanların, bağlanma ihtiyaçlarını karşılamak için işlerinde yardımcı bir çalışanla çalışmayı tercih ettiklerini, kaçınmacı bağlanan bireylerin ise sosyal ilişkinin verdiği rahatsızlıktan kurtulmak için işi kullandıkları hipotezine ulaşmışlardır.

Güvenli bağlanan insanlar işlerinde gerçekten büyük bir doyum yaşamakta, ancak işyerindeki ilişkilerine işin kendisinden daha çok değer vermeye meyletmektedirler. Bu insanlar, işyerlerindeki kişiler arası ilişkiden keyif alma eğilimindedirler ama bu, kişisel ihtiyaçlarını telafi etmek için değildir. Güvenli bağlanan insanlar, işyerindeki meydan okuma duygusunu güvensiz insanlardan daha çok hissetmektedirler güvenli ve kaçınmacı insanlar bu değişken açısından aynıdırlar (Chilton, 2001).

“Bu açıdan bakılacak olursa, her yaştaki sağlıklı kişiliğin işlevselliği, ilk olarak bir bireyin kendisine güvenli bir temel sağlayabilecek ve buna istekli olan figürleri fark edebilme becerisini ve ikinci olarak da, bu figürlerle karşılıklı ödüllendirici ilişkiler kurabilme becerisini yansıtır. Bunun tersine, kişiliğin işlevselliğinin bozulduğu yapılar, bireyin uygun ve istekli figürleri fark etme becerisinin bozulmuş olması ve/veya bu tür figürler bulunduğu zaman bunlarla ödüllendirici ilişkiler kurabilme becerisinin bozulmuş olması durumlarını yansıtır. Bu türden bozulmalar her düzeyde olabilir ve anksiyeteli yapışma, yaş ve duruma göre ekstrem veya aşırı yoğun istekler, soğuk-kaçınan ve meydan okuyan bağımsızlık gibi pek çok şekil alabilir” (Bowlby, 2012a, s. 135).

Kaygılı bağlanan bireyler, engellenmiş bağlanma ihtiyaçlarını sıklıkla iş yerindeki ilişkileri kullanarak telafi ettiklerini söylemişlerdir. Kaygılı insanlar, diğer gruplara göre işle ilgili daha çok olumsuz duygu ve korku yaşadıklarını ifade etmektedirler. İlginçtir güvensiz bağlanan insanlar eğitim durumları aynı olan insanlardan daha az para kazanmaktadır. Kaçınmacı bağlanan insanlar, diğer insanlarla iletişim kurmaktan kaçınmak için işi kullanmaktadırlar. Kaçınmacı bireylerse güvenli bağlanan bireylerle benzer gelire sahip olmalarına rağmen iş tatminleri daha azdır (Chilton, 2001).

Bağlanma Stilleri

Bağlanma kuramı, bireylerin kendisine bakım veren kişilerle ilişkiler sonucu doyumlu duygusal ilişkiler kurma yöneliminin sebeplerini açıklayan bir yaklaşımdır. Kişilerdeki

bağlanma davranışı, bebeklerin onlara bakım veren bireylere fiziksel ve duygusal yakınlığını güçlendirerek etraftan gelebilecek risklerden korumasına yardım eder hem de onlara çevreyi tanımalarına ve keşfetmelerine yardımcı olacak olanakları sunar (Solmuş, 2002).

Bağlanma kuramına göre kişi, kurduğu ilişkiler hakkında yaşamı boyunca sosyal hayatındaki davranışlarına yol göstermek amacıyla birtakım modeller geliştirir. Başka bir anlamda, bağlanma süreci bebeklikte sona ermemekte; çocuklukta, ergenlikte ve yetişkinlikte güven temelli olarak farklı davranışlarla ortaya çıkmaktadır (Alantar ve Maner, 2008).

Bir yaşındakilerde gözlemlenen bağlanma şekillerine dönersek, ileriye kapsayan çalışmalar, bir kere geliştikten sonra her bir bağlanma şeklinin devam etme eğiliminde olduğunu gösterir. Bunun bir sebebi, iyi de olsa kötü de olsa bir ebeveynin çocuğuna olan davranış şeklinin değişmeden devam etmeye eğilimli olmasıdır. Bir başka sebebi ise her bir bağlanma şeklinin belirsiz bir süre için devam etme özelliğine sahip olmasıdır. Dolayısıyla güvenli bir çocuk, bakmak için daha mutlu ve daha faydalı bir çocuktur ve aynı zamanda kaygılı olandan daha az talepkârdır. Kaygılı ve ikircikli bir çocuk mızımız olmaya ve sıkıca sarılmaya eğilimlidir, kaygılı ve kaçınılmalı bir çocuk ise mesafesini korur ve diğer çocuklara sataşma eğilimindedir. Bu son vakaların her ikisinde de çocuğun davranışının ebeveynin olumsuz bir tepkisine neden olması ve bu tepkinin de kısır döngülerin gelişmesine sebep olması muhtemeldir (Bowlby, 2012b).

Bu sebeplerden dolayı “bağlanma şekilleri bir kez oluştuktan sonra devamlılık göstermeye eğilimlidir fakat bu devamlılık mutlaka olacak diye bir şey kesinlikle yoktur. Bulgular göstermektedir ki ilk iki veya üç yılda bağlanma şekli ilişkinin bir niteliğidir. Bu ilişki örneğin çocukla anne veya çocukla baba arasındaki ilişkidir ve eğer ebeveyn çocuğa değişik davranırsa bağlanma şekli de ona göre değişir” (Bowlby, 2012b, s. 166).

Bartholomew ve Horowitz (1991), bağlanma unsurunu belirleyen temel durumun benlik ve diğerleri modelleri olduğunu söyleyerek, bağlanma stillerini, olumlu ve olumsuz

uçlarda ele alan bir unsur olarak zihinsel modellerin birleştiği noktada tanımlamışlardır. Böylelikle iki unsurun topolojik seviyede çaprazlamasından, dört esas bağlanma stiline ortaya çıkacağını ileri sürmüşlerdir (Sümer ve Güngör, 1999). Bu ortaya çıkan farklı durumlar, güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma biçimleri olarak ifade edilir.

Güvenli bağlanma stili. Bu bağlanma stiline sahip kişilerin hem kendilik hem diğerleri modeli olumludur. Kişi, kendisini sevilebilir olarak ve başkalarını da kabul eden ve destekleyen olarak algılar. Bu bireyler, ilişkilerinde güvenli ve rahat hareket ederler (Sümer ve Güngör, 1999).

Birey, sıcak ve ilgili sevgi dolu aile ilişkileri yaşaması sonucu olumlu benlik ve diğerleri algısına sahip olmaktadır. Kişi, bu algılarını gelecekteki hayatına yansıtarak yetişkinliğinde de sıcak, samimi ve güvenli ilişkiler içerisine girer. Bu bireyler kendilerini sevmeye layık, başkalarını ise güvenilir, ulaşılabilir, iyi niyetli ve destekleyici olarak algılar. Benlik saygıları oldukça yüksektir, mutlu bir yaşam sürerler, yakınlık kurmaktan rahatsız olmazlar. Strese dayanıklı ve böyle bir yaşantı durumunda yakınında olan aile bireyleri ve yakın arkadaşları ile iletişim sürecine geçen kişilerdir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Güvenli bağlanan bireylerin başkaları tarafından terk edilme ya da kişilerin kendilerine daha yakın davranmaları ile ilgili korkuları ve kaygıları yoktur. Bu kişilerin hem kendilerine hem de insanlara duydukları güven ve saygıları yüksektir; aşırı uçlarda hareket etmedikleri için bu kişilerin ilişkileri uzun süreli olur. Bu kişiler kendileriyle barışık, sosyal ilişkilerinde; pozitif davranış ortaya koyma ve sorunlara çözüm bulma eğilimindedirler (Finzi ve diğerleri, 2001). Bu kişiler kendilerini daha iyi ifade ederek yeni ortamlara daha kolay ve çabuk uyum sağlayabilir.

Güvenli bağlanma stiline sahip yetişkinlerin kendileriyle ilgili müspet benlik algılarını kaybetmemek için diğerlerinin kabulüne daha az ihtiyaç duyduklarını, bunu elde etme çabasının az olduğu, daha az huzursuzluk yaşadıklarını ve başkalarıyla daha kolay yakın

ilişkiler kurabildikleri gibi bağımsız kalmayı da başarabildikleri ifade edilmiştir (Kart, 2002). Bu özellikler güvenli bağlanan kişilerin hayatı doğru bir zeminde yaşayabildikleri ve daha doğru tercihler yaptıkları ifade edilmiştir (Ruppert, 2011).

Güvenli bağlanma stiline sahip olan yetişkinler, diğerleriyle daha yakın ilişkiler kurabildiklerini ve bu ilişkilerinin daha çok doyum aldıklarını ifade etmişlerdir. Bu stile sahip yetişkinler yaşamında ve ilişkilerinde daha az problem yaşamakta bu kişilerin ilişkileri kaliteli ve daha uzun süreli olmaktadır. Yetişkinlerden güvenli bağlanma stiline sahip olanlar romantik ilişkilerinde daha güvenli, mutlu, karşı tarafı destekleyici ve anlayışlı oldukları görülmüştür (Büyükşahin, 2006).

Korkulu bağlanma stili. Korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin benlik algıları da başkalarına ilişkin algıları da olumsuzdur. Bu stil, güvenli bağlanma stiline tam tersidir. Kişi kendi ile ilgili algısı oldukça olumsuzdur. Bu kişiler kendisini sevmeye ve değer verilmeye uygun görmezler, ilişkilerinde başkalarını da güvenilmez olarak değerlendirirler (Sümer ve Güngör, 1999). Bu kişiler genel olarak aşırı reddedici bağlanma unsuruna sahiptirler ve çocukluk döneminde herhangi bir bağlanma figürünün bulunmayışından dolayı bu stili edinmişlerdir (Soygüt, 2004). Bu tarz ebeveynlere sahip olmalarından dolayı da bağlanma ihtiyaçlarını bastırmayı öğrenmişlerdir. Kişilerle sosyal temas ve yakınlık kurmak istemelerine rağmen, güven problemi yaşamakta veya reddedilmekten korkmaktadırlar, bu korku ve kaygı nedeniyle de aktivitelere ve sosyal ortamlara katılmaktan uzak dururlar. Böylece kendilerine gelecek tehlikelerden koruduklarını düşünürler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bu bağlanma stiline sahip bireyler; kendilerini başarısız ve değersiz görme eğiliminde oldukları gibi, diğer kişilerle de iletişim kurmaktan çekinir, diğerlerini olumsuz olarak değerlendirir. Bu kişiler; kurdukları sosyal ilişkilerinde umutsuz ve karamsar yapıya sahiptirler. Bu bağlanma stiline sahip bireyler ile ilgili olarak ayrıca; empatiden yoksun

oldukları, yeni ortamlara girmekten kaygı duydukları ve kendilerini ifade etmekten korktukları, ifade edilmektedir (Finzi ve diğeri, 2000).

Korkulu bağlanma stilineki kişilerin kaçınmaları ve kaygı seviyeleri yüksektir. Ayrıca özgüven eksikliği yaşarlar ve davet bekleyen, çekingen bir yapıları vardır. Bu kişilerin anne-babalarının davranışlarında reddedici ve aşırı eleştirici unsurların fazla olduğu bilinmektedir (Soygüt, 2004). Bu kişilerin stres durumlarında baş etme stratejileri zayıftır ve böyle anlarda reddetme ya da kaçınmaya başvururlar (Howard ve Medway, 2004).

Saplantılı bağlanma stili. Bu bağlanma stilineki bireylerin benlik algıları olumsuzdur. Kendilerini sevmeye ve değer verilmeye layık görmezler. Ancak başkalarına karşı algıları olumludur, onları sevmeye daha çok layık görürler. Bu stile sahip kişilerin ailelerinin, tutarsız ve duyarsız birtakım davranış kalıplarına sahip oldukları belirtilmektedir. Bu kişiler, aşırı bağımlı ve tutarsız bazı kişilik özellikleri ortaya koyarlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Saplantılı bağlanma stiline sahip olan kişilerin değersizlik duyguları, kaçınmaları oldukça yüksek düzeydedir. Bunun nedeni ise bağımlı kişilik özellikleri sebebiyle diğerlerini hoşnut etmek adına çok fazla çaba içerisine girmeleridir. Bu kişiler insanlar ile daha yakın ilişkiler kurmak isterler fakat adeta yapışık bir ilişki kurmak istediklerinden dolayı kişileri kendilerinden uzaklaştırırlar. Bunlar ilişkilerinde karşı tarafı oldukça yorarlar (Soygüt, 2004). Bu bağlanma stiline sahip kişiler herhangi bir problem durumuyla başa çıkma konusunda oldukça güçsüzdürler ve bu gibi durumlarda hemen umutsuzluğa düşerek pes ederler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu kişiler ilişkilerinde tutarsız ve aşırı duygular yaşayarak karşı tarafı oldukça rahatsız ederler. Bu kişilerin duygularını ifade seviyeleri, başkalarına güven seviyeleri, ağlama sıklıkları ve başkalarını güvenli bir dayanak olarak görme seviyeleri oldukça yüksektir. Romantik ilişki yaşama düzeyleri yüksek olsa da arkadaşlık ilişkilerinde tutarlı ve dengeli davranışları bir türlü ortaya koyamazlar. Herhangi

bir sıkıntıyla baş etme konusunda oldukça zayıftırlar ve böyle durumlarda umutsuzluğa düşerler (Howard ve Medway, 2004; Akt.Altundağ, 2011).

Bu bağlanma stiline sahip insanlar; kendisini güvensiz ve değersiz hisseder, başkalarını daha olumlu olarak değerlendirir. Bu bireyler; onay ihtiyacını karşılamak için kendini ortaya koyma ve kendisini ispatlama eğilimindedir. İlişkileri ile ilgili olarak sürekli takıntı halindedirler ve gerçekçi olmayan beklenti içerisine girerler (Griffin ve Bartholomew, 1994). Saplantılı bağlanan bireylerde en temel husus, kendisine güven eksikliğidir. Bundan dolayı bu kişiler hem reddedilmekten hem de yakın ilişkilerinde diğer tarafın kendisini terk etmesinden çok çekinirler (Kart, 2002). Bazıları için terk edilmek ölümle eşdeğerdir. Bu duyguyu yaşamamak için birey her şeyi yapacak kişilere karşı bağımlı olacaktır (Ruppert, 2011).

Saplantılı bağlanma stili kapsamında değerlendirilen yetişkinlerin romantik ilişkilerinde diğer tarafın kendisini terk edeceklerinden kaygı duyduklarıyla ilgili duygulara sahiptir. Evlilik sürecinde eşlerine bu şekilde bağlanan yetişkinlerin ilişkilerinde bağımlı, kıskanç, cinselliğe çok önem verdikleri ve ilişkilerin de çok fazla duygulanım bozukluğu yaşadıkları gözlenmiştir. Bu kişiler eşleri ile ilişkilerinde sürekli reddedilecekleri kuşkusunu taşımaktadırlar. Bunun için ilişkinin devam etmesi için gereğinden fazla çaba gösterirler adeta ilişkilerinde yapışır kalırlar. Karşı tarafın yaşam alanını çok sınırlayarak onları gereğinden fazla yorarlar (Büyükşahin, 2006).

Kayıtsız bağlanma stili. Bu bireyler çoğu zaman yalnız kalırlar. Bazen de yakın ilişkilere girdiklerinde sıkıntılıdırlar, genellikle tüm zamanlarını alışkanlıklarıyla ve rutinleriyle doldururlar. Diğer insanların onlarla yakınlık kurmalarıyla ilgilenmezler (Akhunlar, 2010).

Kendilerine güvenleri yüksek olan bu bireylerin ağlama sıklıkları, duygusal ifadeleri ve iletişimde yakın davranma boyutu azdır. Stresli ve kaygılı durumlar ile başa çıkmada

durumlarında oldukça zayıftırlar ve de böyle durumlarda kendilerini kontrol etmekte zorlanır, kaygılanırlar ve sinirlenirler (Howard ve Medway, 2004). Bu kişiler için bağımsız olmaları çok değer verdikleri bir durumdur. Başkalarına çok fazla ihtiyaç duymazlar ve yakın ilişkiye girmeyi istemezler, seviye koyarlar (Sümer ve Güngör, 1999).

Kayıtsız bağlanma stiline sahip olan yetişkinler, başkalarıyla yakınlık ilişki içerisine girmek istememektedirler. Bu kişiler, beraber oldukları bireylere karşı soğuk ve iletişimlerinde mesafelidirler (Özgür, 2004). Bu kişiler, diğerleriyle yakın ilişkilerden kaçır, bağımsızlığa çok fazla değer verir ve ikili ilişkilerin fazla değerli olmadığına inanırlar. Kendilerini daha iyi hissetmeleri için yakın ilişki kurmak istemezler. Bu bireyler ilişkilerinde mesafeli durarak başkasının onun alanına girmelerine izin vermeyerek başkalarının sorumluluğunu üstlenmeyi kabul etmezler.

Bu bağlanma stilinde oldukları değerlendirilen bireyler; sosyal ilişkileri “gereksiz” ve “sıkıcı” görme eğilimindedirler. Bu bağlanma stilinde olan kişiler benlik saygıları yüksek yakın ilişkilere karşı ilgisizlerdir. Bu bireyler; öfke, kaçınma, mükemmeliyetçilik, uzaklaşma-geri çekilme, kaygı, narsisizm gibi psikolojik belirtileri kullanma durumları oldukça yüksek düzeydedir (Kuyumcu, 2005).

Gelişim Dönemlerine Göre Bağlanma Davranışı

İnsanın gelişim dönemlerine göre bağlanma davranışı ve bağlanma stilleri karşılaştırıldığında; bebeklik ve çocukluk bağlanmasında, bağlanma figürü olarak anne ya da birincil bakıcının seçildiği görülmektedir. Ergenlik döneminde bağlanma davranışı akran grubuna yöneltilir. Yetişkin dönemde ise, bağlanma davranışı romantik partnere yönelmektedir (Onur, 2006).

Bağlanma kuramına göre bebeğin, bakımını sağlayan kişi ile kurduğu bağlanma ilişkisi, hayatının sonraki dönemlerinde kuracağı ilişkiler için bir model oluşturur. Eğer bir yetişkin ilişkilerinde yakınlık kurmaktan kaçınıyor ise bu durum, erken dönemde bağlanma

figürünün kendisine reddedici davrandığı ve bunun kişide duygusal bir hassaslık oluşturduğu anlamına gelir. Çocuklar bağlanma ihtiyaçlarının yerine getirilip getirilmediği konusunda fikir yürütemezlerken yetişkinler, bunun bilincindedirler (Bartholomew, 1990).

Bebekler erken dönemde, kendisine bakım veren kişilerle ilişki kurmaya başlarlar. Bu yakın ilişkiler bebek büyüdükçe karmaşıklaşır. Bireyin duygusal ve sosyal gereksinimleri farklılaşıp değişim gösterir. Bireylerin yakın ilişki kurma davranışları hayatta kalmak, yardım almak, eğlenmek, değer görmek, onay almak, cinsel deneyim paylaşmak gibi ihtiyaçların elde edilmesi gibi birçok önemli hususları içerir. Bağlanma, özellikle sosyal deneyimleri değerlendirmek, filtrelemek ve bu sayede yakın ilişkilerimizde gösterdiğimiz davranışlara rehberlik etmek işlevindeki içsel bir kılavuz görevi görmektedir (Belsky, 2002).

Bebeklikte dönemde bağlanma. Bebeklerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için duygusal bağ kurma yönelimi zorunlu bir ihtiyaçtır. Bu bağ kurma eğilimi bağlanma sisteminin oluşmasında önemlidir. Bebek ilk zamanlarında kendi ihtiyaçlarını karşılayamamakta, bağımsız olamamakta, uzun süre bir yetişkinin desteğine ve bakımına ihtiyaç duymaktadır. Bebeğin temel ihtiyaçlarını karşılayan genelde annedir, fakat annenin olmadığı durumlarda onun yerini başkası da alabilmektedir. Bağlanma kuramına göre bakım verenle bebek arasında oluşan ilişki bireyin sonraki hayatında kuracağı tüm ilişkilerini şekillendirmektedir. Bağlanma biçimleri, temel olarak bakım veren ve bebek ile kurulan ilişkinin neticesinde ortaya çıkar. Bağlanma biyolojik olarak zaman içinde bulunan durumlara göre öncelik ve yer değiştirebilir. Yani bebeklik döneminde bağlanma unsuru anne veya onun yerine geçen bakım veren kimse olurken yetişkin hayatında bağlanma unsuru karşı cinsten bir kişi veya eşi olabilmektedir (Çelik, 2004). Yetişkin yıllarında karşı cinsten birisi veya eş bağlanma unsuru olsa da bebeklik dönemindeki bağlanmanın niteliği onları da etkileyecektir.

Sistem olarak bağlanma davranışının, ayırt edilmiş bir anne unsuruna yakınlığı veya ulaşılabilirliği koruma amacı vardır. Bu hedef bebeğin, anne yokken onu aklında tutacak bilişsel kapasiteyi geliştirmiş olmasını gerektirir ve bu kapasite hayatın ikinci altı ayında gelişir. Bu nedenle dokuzuncu aydan itibaren bebeklerin büyük çoğunluğu yabancı bir insanla bırakılmaya, protesto ve ağlamaya ve ayrıca da kısa veya uzun huysuzlanma ve yabancıyı reddetme ile tepki verirler. Bu gözlemler gösterir ki bu aylarda bir bebek temsil yeterliliğine sahip olmaya başlar ve annesi için olan çalışma modeli, annenin yokluğunda karşılaştırma amacı için ve o döndükten sonra tanıma amacı için bebeğin kullanabileceği hale gelir. “Annesi için olan modelini tamamlayıcı olarak bebek, annesiyle ilişki içerisinde kendisi için olan çalışma modelini de geliştirir. Bebek babası için de aynı şekilde bir çalışma modeli geliştirir” (Bowlby, 2012b, s. 160).

Çocukluk dönemindeki bağlanma deneyimleri, zaman içinde benlik ve diğerlerine ilişkin içsel çalışma modelleri haline gelir. Bu modeller tıpkı ‘şema’lar gibi bireyin gelecekteki deneyimlerini yapılandırır ve de algılarını, bireyler arası ilişkilerini, beklentilerini ve tutumlarını biçimlendirir (Saymaz, 2003).

Bebeklik döneminde bağlanma bir süreç içerisinde aşamalar şeklinde ortaya çıkmaktadır. Doğumla birlikte başlayan bağlanma; başı döndürme, meme arama, emme, anneye yönelme, yutma, yakalama ve beslenme zamanını hissederek hazırlanma gibi davranışlarda kendini belli eder. Sekizinci haftadan itibaren bebek, bakıcısına yönelmeye başlar. Bu dönemde bebek bakıcısına gülümser, ona karşı diğer insanlara göre daha fazla ses çıkarır, daha uzun süre göz teması kurar, kendini onun yanında daha huzurlu hisseder. Bebeklikte bağlanma net olarak altı ay ile yirmi dört ay arasında şekillenir. Bebeklik evresinin ilk yılları bağlanma süreçleri açısından oldukça önemlidir (Kaplan ve diğ., 1994).

Hazan ve Shaver (2000)’a göre bağlanmanın bebek için üç önemli rolü bulunmaktadır. Bunlar: ‘güvenli bir temel’(bebeğin kendisini güvende hissetmesine yardımcı olur) işlevi,

'güvenli bir sığınak' (bebek etrafını keşfetmek için zaman zaman bakıcısından ayrılır. Fakat bağlandığı kişi herhangi bir korku/kaygı durumunda geri dönebileceği bir limandır.) işlevi ve 'yakınlığı koruma' işlevidir (Akt. Akhunlar, 2010).

Bebeklik döneminde bakıcı veya annenin bebeğe gösterdiği sevgi ve ilgi oldukça önemlidir. Eğer bebek bakım ve sevgiden yoksun kalırsa birçok sorun ortaya çıkabilir (Ainsworth, 2000). Bununla birlikte, ilgisizlik ve sevgisizlik çocuğu sosyal anlamda da olumsuz etkiler. Eğer çocuk hayatının ilk iki yılında annesiyle duygusal olarak yeterli bağ kuramamışsa ya da yoksunluk hissetmişse oluşan güvensiz bağlanma çocuğun sosyal ilişkilerinde başarısız olmasına sebep olabilir. Ayrıca huysuz olma, işbirliğine yanaşmama, kişiler arası iletişimde sorun yaşama ve içe kapanma gibi birçok sorun oluşabilmektedir (Bowlby, 2012).

Bebeğin temel bakıcısına bağlanabilmesi için, bakıcının bebeğin ihtiyaçları ve gelişimi doğrultusunda kabul eden tutumlar içinde olması ve de bebeğin ihtiyaçlarını karşılayabilmesi gerekir. Bu sayede bebek, bakıcısını yaşamının ilk dönemlerinden itibaren güvenli biri olarak algılar ve bu algısını hayatının ileri dönemlerine de genelleyerek güvenli bağlanma davranışları geliştirir (Saltukoğlu, 2011).

Bu dönemde bakıcı veya anne çocuğun fiziksel ihtiyaçlarına yönelik kabul edici davranışlar içinde bulunmazsa yani reddedici bir tutum içinde bulunup çocuğun ihtiyaçlarına duyarsız kalırsa, duygusal ve sosyal destekten yoksun bırakırsa, çocuğa kötü davranışlarda bulunursa, çocukla yeterli derecede fiziksel ve duygusal ilişkide bulunmazsa (sevgiyi sözel olarak ifade etme, duygusal paylaşım içinde bulunma, kucaklama, sarılma, öpme, vb.) çocukta güvensiz bağlanma oluşabilir. Bunun sonucunda çocuk, kendini güven içerisinde hissetmez ve de bunun sonucu olarak da tehdit ve tehlike algısı ile birlikte bakıcısına güven duymamaya başlar (Ruppert, 2011; Güneş, 2012; Sardoğan, Karahan ve Dicle, 2007).

Ergenlik döneminde bağlanma. Bağlanma, bebeklikte bakıcıyla geliştirilen duygusal ilişkilerden meydana gelirken, ergenlikte daha çok akranlarıyla kurduğu ilişkilerden oluşmaktadır. Bu dönemde birlerinden etkilenirler (Hamarta, 2004).

Ergenlik evresinde bağlanma davranışları bebekliğe nispeten daha az karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında, bağlanma davranışında da değişimler oluşmaya başlamaktadır. Bağlanma davranışı bebeklikte fiziksel yakınlık arama olarak belirlenirken, ergenlik döneminde bağlanma, ergenin herhangi bir gereksinim duyduğunda, bağlanma unsuru ile korkularını, kaygılarını, ve duygularını paylaşma şeklinde ortaya çıkmaktadır (Damarlı, 2006; Hamarta, 2004).

Bu dönemde ergenler bağlanma tutumlarını ve meraklarını anne-babalarından akranlarına yönelttikleri için bağlanma stilleri de değişikliğe uğramaktadır. Ergen eğer, erken çocukluk döneminde güvenli bağlanma deneyimleri yaşamış ise bu dönemde bunun faydasını görecektir. Bu dönemde anne-babalar da, çocuklarındaki değişimin farkına vararak bu değişimlere verdikleri esnek tepkilerle onların sosyal davranışlarını teşvik edici davranışlarda bulunurlar. Bunun sonucunda ergenler, olumlu akran grupları kurarlar ve duygularını düzenlemede metotları geliştirirler. Ergenlik dönemi, çocukluk ve yetişkinlik dönemi arasında kalan oldukça net ve bilinçli bir dönemdir. İlkokul hayatının sonunda girilen bu devrede ergen, cinsel gelişimi ve yetişkin rollerindeki belirsizliklerle uğraşır. Bu dönemde ergenler günlük hayattaki ideal örnekleri ve geçmişteki kendi rolleri ile nasıl bir bağlantı kuracağını düşünür. Ergenin bu dönemde gerçekleşen kimlik krizini yaşaması, oldukça sağlıklı ve normal bir süreçtir. Bu kriz ergenin daha önce kabul ettiği düşünceleri, değer yargılarını, inanç sistemlerini sorgulayıp yeni ve farklı düşünceleri ve de yaşam biçimlerini keşfetmesini kapsar. Ergen kendi hayatını nasıl devam ettireceğini seçip inanç ve değer sistemlerini de belirleyince bu karmaşık durum sona erer. Ergen uyumlu ve olumlu bir benlik elde ettiğinde kimlik gelişimini gerçekleştirmiş demektir (Arslan ve Arı, 2010).

Bireyin ergenlik döneminde aile fertleri ile güvenli bağlanma ilişkisi yaşıyorsa, arkadaşlık ilişkilerinde özsaygı düzeylerinin daha olumlu olduğunu, fiziksel ve ruhsal açıdan da daha sağlıklı olduklarını yapılan çalışmalar ortaya koymuştur. Erken yaşlardan itibaren çocuklarının ihtiyaçlarını tutarlı ve koşulsuz biçimde karşılayan, onlarla yakınlık kurarak, ilgi ve sevgisini esirgemeyen, onay verici, destekleyici ailelerin çocukları genellikle güvenli bağlanma biçimi kazanmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999).

Çocukluk ve yetişkinlik döneminde bağlanma açısından bir köprü kurulabilmesi, ergenlik döneminde bağlanma güvenliğinin nasıl geliştiğinin anlaşılmasına bağlıdır. Ergenlik dönemi bağlanma açısından önemlidir çünkü içsel çalışma modelleri, bu dönemde gelişimlerini tamamlar ve bireyler arası ilişkilerde adeta yön verici olur. Bu dönemde artık anne-babalar değil, ergenin arkadaşları ve romantik ilişki içinde bulunduğu kişiler bağlanma güvenliği açısından çok önemli olur. Ancak yine de anne-baba ile kurulan bağlanma ilişkisi, kimlik gelişiminde bu dönemde de önemini korur (Günaydın ve diğ., 2005).

Farklı bağlanma stiline sahip ergen, farklı kişilik özelliklerine sahiptir ve buna bağlı olarak ergenler farklı bireyler arası sorunlar yaşar. Güvenli bağlanma özelliği gösteren ergenler aile ve arkadaş çevrelerinde daha olgun ve uyumlu, kendisine ve çevrelerine daha çok güvenen bunların sonucunda az sosyal sorunlar yaşayan bireylerdir. Kayıtsız bağlanma biçimi gösterenler ergen bireyler, olumlu benlik algısı olan, çevrelerine güvenmeyen ve onları destekleyici bulmayan, yakınlık kurmaktan ve kendilerini ifade etmekten kaçınan ve de akranları tarafından düşmanca algılanan bireylerdir. Saplantılı bağlanma özelliği gösteren ergenler özgüveni düşük, çevrelerini destekleyici bulan, ancak bu destekten kendilerine yarar sağlayacak şekilde faydalanamayan ve kendilerini ifade etmekten kaçınan kişilerdir. Korkulu bağlanma özelliği gösteren ergenler ise kendilerini ifade etmekten kaçınan, yakın ilişkiden uzak duran, çevrelerinden yardım talep edemeyen, özgüveni düşük ve arka planda duran kişilerdir (Erözkan, 2004).

Bağlanma davranışı bebeklikte fiziksel yakınlık arama ve temel ihtiyaçlarını karşılama olarak tanımlanırken, ergenlik döneminde bağlanma, ergen bireyin ihtiyaç hissettiğinde, bağlanma figürü ile duygularını, korkularını ve kaygılarını paylaşması biçiminde görülmektedir. Aslında bu dönemde ergen birey bağımsız hareket etmek istese de zor durumlarda yetişkin birisinin desteğine ihtiyaç duyar (Güneş, 2012; Hamarta, 2004).

Yetişkinlik döneminde bağlanma. Yetişkinlikte bağlanma aşamaları diğer dönemlere göre değişiklik göstermektedir. Gelişim evreleriyle de ilgili olarak birinci derece de iletişim kurduğu bireylerde değişmeye başlamıştır. Yetişkinlikteki bağlanma figürü, bebeklik ve ergenlik döneminin de farklı olduğu gibi, bağlanma figürü genellikle yetişkinlikte eş veya karşı cinsten bir kişi olarak ortaya çıkmaktadır (Çelik, 2004).

Bağlanma kuramına göre, yetişkin yakın ilişkilerinde, romantik ilişkisini biçimlendiren birçok davranış erken yaşlarda gelişen bağlanma yaşantısından kaynaklanmaktadır. Bireyin bebeklikte kendisine bakım veren ile yaşadığı davranış biçimleri sonraki bağlanma süreçlerini de etkilemektedir. Bu kurama göre insanlar hayatının ilk yıllarında en önce bağlandıkları bakım verenlerle aralarındaki iletişime göre sonraki yaşamlarındaki bağlanma biçimlerini geliştirirler. Bu süreç onların arkadaş ve romantik ilişkilerinde oldukça etkili olur (Fraley ve Shaver, 2000).

Yetişkinlerin sahip oldukları bağlanma stilleri ile çocukluk dönemlerinde anne-babalarının kendilerine karşı olan tutumları karşılaştırıldığında güvenli bağlanan yetişkinlerin anne-babalarını karşılık veren, sıcak, hazır bulunan ve ilgili, duyarlı olarak ifade ettikleri görülmüştür. Kayıtsız bağlanan yetişkinler anne-babalarını daha az duyarlı bulunan olarak tanımlamışlardır. Saplantılı bağlanan yetişkinler anne-babalarını sıcak ve sevecen olarak ifade etmelerine karşın her zaman kendilerine ulaşamadıklarını, karşılık görmediklerini ve tutarsız olduklarını ifade etmişlerdir. Korkulu bağlanan yetişkinler anne-babalarını soğuk, reddedici ve daha az destek veren olarak tanımlamışlardır. Tüm bu sonuçlar, çocukluk döneminde

bağlanma figürüyle kurulan ilişkinin ve deneyimlerin kişinin ileriki hayatında bağlanma örüntülerini ve ilişkilerini nasıl etkilediğini ortaya koymaktadır (Rothbard ve Shaver, 1994; Akt.Altundağ, 2011).

Yetişkinler ile çocuklarının bağlanma biçimleri, çok büyük benzerlik gösterir. Bunun nedeni, bağlanma örüntüsünün kuşaktan kuşağa aktarılması ve anne babaların çocuklarının bir parçası haline gelmeleridir. Bunun için yetişkin kişiler çevreleri ile ilişki kurduklarında aslında bu kurdukları ilişkide anne-babaları da yer almaktadır denilebilir. Anne-babaların sosyal ortamlarda olan davranışları ile çocukların yabancılara gösterdikleri davranışlar, birbiri ile oldukça ilişkilidir. Anne babaların ve çocukların bağlanma örüntüleri incelendiğinde güvenli anne-babalar güvenli çocuklar, saplantılı anne-babalar tutarsız çocuklar, kaçınan anne-babalar kaçınan çocuklar yetiştirme eğilimindedirler. Kuşaktan kuşağa çeşitli şekillerde devam eden anne-baba-çocuk ilişkisi üçgeninde bu bilgilerin farkında olmak, çok önemlidir (Bozkurt, 2006).

Yetişkinlikteki bağlanma biçimleri, kişilerin çevrelerinden destek bekleyiş şekilleri üzerinde etkiye sahiptir. Güvenli bağlanmış kişiler, başkalarından kolayca yardım görebileceklerini hissederler ve de çevrelerinden destek ve yardım isteme konusunda çok fazla zorluk yaşamazlar. Yine güvenli bağlanmış yetişkinlerin eşlerinden destek görme beklentileri de, güvensiz bağlanmış yetişkinlere oranla daha fazladır. Güvenli bağlanma bireyler arası etkileşimde fiziksel, duygusal ve psikolojik desteği de yansıtır. Kaçınan bağlanmış kişiler, kendilerini çevrelerinden uzakta tutarlar ve çevrelerinden düşük seviyede destek görmüş oldukları için yardım istemek konusunda çekimserdirler. Kaygılı bağlanmış kişiler, her ne kadar çevreleri ile yakın ilişkide olmak isteseler de çevrelerine verdikleri değer karşılığını alamayacakları kaygısı ile kendilerini bölünmüş hissederler. Bu sebeple çevrelerinden mümkün olduğunca destek ve yardım beklemezler. Korkulu-kaçınan bağlanmış bireylere bakıldığında bu kişilerin zarar görme korkusu ile çevreleri ile ilişki kurmayı

reddettikleri görülmektedir. Kayıtsız bağlanmış kişiler ise, insanlar ile yakınlık kurmaktan memnun olurlar ancak insanların kendilerine bel bağlamasını istemezler. Dolayısıyla rahat bir iletişim kurma ve sağlıklı bir anne-baba-çocuk ilişkisi kurma açısından güvenli bağlanmanın en iyi bağlanma stili olduğu açıkça görülmektedir. Güvenli bağlanma, yetişkinlerde iletişim kurmayı kolaylaştırmakta ve iletişim kurulan kişiler için de tatmin edici olarak algılanmaktadır (Warren, 2009; Akt.Altundağ, 2011).

Bağlanma, sadece çocukluk ile sınırlı olmayıp hayat boyu sürer. Bebeklikte ilk olarak anneyle kurulan bağlanma ilişkisi yaşanan deneyimlerin niteliğine bağlı olarak gelişen bağlanma stilleri, yetişkinlik yıllarındaki yaşanacak yakın ilişkilerin temelini oluşturur. Bunun için, insanların bebeklik döneminde bakım verenler ile kurdukları ilişki ile yetişkinlik evresindeki romantik ilişkileri birçok açıdan benzerlik gösterir. Bir çocuğun, bağlanma figürü yanında olduğunda ve ihtiyaçlarına hassasiyet ortaya konduğunda kendisini değerli ve güvende hissetmesi gibi, yetişkinler de eşleriyle beraber olduklarında ve doyumlu ilişki yaşadıklarında kendilerini güvende hissederler. Böylece eş, bireyin gelişimini sağlayan güvenli bir üs olma özelliği taşır. Bu durum bebeklikte ilişkilerinde sağlıklı ilişkiler kuramamış birey için bir fırsat oluşturur. (Bartholomew,1997; Akt.Akdağ, 2011). Bireyin gelişim dönemlerindeki bağlanma örüntüleri sonraki evrelerde farklılaşabilir. Kişinin yanındaki kişinin yanında nasıl olduğuna bağlı olarak farklı davranış örüntüleri geliştirebilir. Bu açıdan iyi bir arkadaş, iyi bir eş kişiler açısından oldukça değerlidir.

Mesleki Doyum

Gelişen ve değişen dünya şartları içerisinde geleneksel öğretmen ve öğrenci anlayışı ve davranış kalıpları ve iletişim biçimleri de değişmektedir. Eğitim öğretim süreçlerinde bilginin tek bir kaynağı öğretmen olmaktan çıkmış, bununla birlikte öğrenciler ise bilgiyi alan olmaktan uzaklaşmaktadır. Dolayısıyla alışılmış okul ile ilgili düşünceler değişmekte ve okullarda bilgi şekillenerek ve geliştirilerek eğitim süreçleri devam etmektedir. Öğretmen ve

öğrenci uyum içerisinde yeni şeyler üzerinde çalışarak mevcut bilginin gelişmesini sağlar. Bu süreçte öğretmenin okuldaki en önemli rolü; öğrencilere öğrenme süreçlerini nasıl gerçekleştireceğini ve onlara bilgiyi elde etme süreçlerini öğretmek olarak ifade edilebilir (Şişman ve Turan, 2001). Öğrencilerin bilgiye ulaşmaları günümüzde oldukça kolaydır. Önemli olan doğru bilgiye ulaşması konusunda öğrencinin motive edilmesidir. Öğretmen öğrencinin bilgiye ulaşma aşamalarında rehberlik etmelidir.

Günümüzde eğitime ve eğitimin kalitesine verilen önem giderek artmakta ve eğitimin kalitesini etkileyen faktörlere ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Eğitimde kalite olgusunu en çok etkileyen faktörlerden biri de öğretmenin kişisel özellikleri ve öğretmenin mesleki hazzıdır. Öğretmenin kişisel özellikleri kendi yaşam kalitesini etkileyebileceği gibi yakın ilişki içerisinde olduğu kişilere de bu özellikler yansır.

Kuzgun (2003)'a göre meslek kavramı, bireyin kimlik gelişiminde mühim bir unsurdur. Meslek, bireyin toplumdaki ve çevreden saygı görmesi; mesleğin gerektirdiği özellikleri ortaya koyarak hayattan haz almasını sağlar. Birey mesleki etkinlikler yaparak kapasitesini kullanmakta, yeni bir şeyler geliştirip ortaya koymakta, bunun neticesinde sağlanan doyum ve alınan zevk ise onun tüm hayatına etki etmektedir. Bireyin hayatında meslek seçimi ile başlayarak tüm hayatı boyunca bireyi etkileyen mesleki doyum kavramı, literatürde iş doyumunu biçiminde de tanımlanmıştır (Yalçınkaya, 2000). Bireyin meslek seçimi ve onu yapmaktan aldığı haz onun yaşam doyumunu da etkilediği için oldukça önemli görülmektedir.

Meslek eğer doğru bir kararla, doğru olarak seçilebilirse bireyin psikolojik, fizyolojik ve toplumsal ihtiyaçlarının daha üst düzeyde doyurulması mümkün olabilir (Yeşilyaprak, 2005). Kişi, zamanının büyük bir kısmını çalışma yerinde geçirir ve bu durumu da çok uzun yıllar sürdürmektedir. Bunun için meslek, insan hayatında çok önemli bir yer tutmakta ve insan hayatını etkilemektedir. Kişinin hayatında mutlu ve huzurlu olabilmesi, onun işinden

haz ve doyum alması ile çok yakından ilişkilidir. Bireyin işinden haz alması, onun hem psikolojik hem de fiziksel sağlığı için önemli bir unsurdur. Bireyin yaptığı işten doyum alması onun verimliliğini önemli ölçüde etkiler (Telman ve Ünsal, 2004).

Kişinin huzurlu bir hayat sürdürmesinin kendisi ve çevresi için olumlu etkileri olacağı kabul edilmektedir. İnsanın sağlıklı bir yapı geliştirebilmesi; kişinin çalışmasına, şartlarına, ortaya koyduğu ürünlere ve yaptıklarından dolayı mutlu olmasına bağlıdır. Bireyin mesleki doyumuyla yaşam doyumunu yakından ilgilidir. Mesleki doyuma ulaşmayan bir kişinin psikolojik olarak sağlıklı bir hayat yaşayabilmesi oldukça zordur (Aslan, 1992).

Başaran (2006)'a göre iş doyumunu, çalışan kişinin yaptığı işten hissettiği zevk ya da elde ettiği pozitif duygunun seviyesidir. Eğitim camiasının içinde yer alan öğretmenler kendilerini daha iyi ifade etmeleri ve doyum yaşayabilmeleri için üç temel unsura sahip olması gerekir. Bu unsurlar öğretmenlerin kendilerini geliştirmesine imkân vermek, mesleğe yakışır biçimde hayatını devam ettirecek ihtiyaçlarını gidermek ve işinden doyum seviyelerini geliştiren imkânları sunmak olarak ifade edilebilir. Öğretmenlerin kendilerini geliştirecekleri ortamı sunmak onların başarı olmalarını da etkileyecektir. Bu durum süreç içerisinde öğrenciye akademik ve psikolojik olarak olumlu yansıtacaktır.

Mesleki doyum; bireyin kişilik özellikleri içerisinde yer alan özelliklerin, bu tiplere uygun olarak ifade edilen iş çevresine uyumu ile pozitif ilişkilidir (Yeşilyaprak, 2006). Tınaz (2005) meslek doyumunu birey ile işin beklentilerinin bir uyumlu hali olarak tanımlamaktadır. Meslek doyumunu bir kişinin işine ilişkin gösterdiği değerlendirici bir refleks şeklinde kabul edilebilir. İş, kişinin önemsendiği ortamı ve değerleri ne oranda sağlıyorsa, bireyin işten alacağı haz da o ölçüde artacaktır. Dolayısıyla, iş doyumunu, işin özellikleri ile kişinin istekleri örtüştüğü zaman ortaya çıkar.

Çetinkanat (2000) iş doyumunu, bireyin fiziksel ve ruhsal sağlığının bir göstergesi olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda meslekten sağladığı doyumunu yüksek olan birey daha

sağlıklıdır denilebilir. Çünkü mesleki anlamda doyuma ulaşmış bir birey daha mutlu olacaktır ve bu mutluluğunu iş dışındaki yaşamına da yansıtabilecektir. Dolayısıyla doyum sağlayan iş gören hayata daha dinamik ve olumlu bakabilecektir (Özkalp ve Kirel, 2001).

Keser (2005)'e göre iş doyumunu, yapılan işin sonucunda elde edilen maddi faydalar ile çalışma arkadaşlarıyla uyum içerisinde çalışmalarını bunun sonucunda da ürün ortaya koymanın sağladığı mutluluk ve rahatlık akla gelmektedir. İş doyumunun, o işi severek yapmak ve haz almak gibi kişisel, kararlar süreçlerine katılmak, düşündüklerini ifade etmek ve kabul görmek gibi toplumsal etkenlere bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Bireyin iş yaşamındaki yaşantıları onun hem psikolojik hem de sosyal yönüne etki eder.

İş doyumunu, çalışan ve kurumlar bakımından değerli bir unsur olmaktadır. Bireyin iş doyumunu çalıştığı yerdeki verimini çok kısa bir sürede etkilemekte ve uyum süreçlerine de etkileyen faktör olarak ortaya çıkmaktadır. İş doyumunu yeterli seviyede olmadığında, işgörenler çalışmasından verim alamadığında ve doyuma ulaşamadığında hayal kırıklığına uğramaktadır. Hayal kırıklığına yaşayan işgören örgüte karşı soğukluk, işini eksik yapma, isteksizlik, devamsızlık ve huzursuzluk gibi üretim sürecini etkileyen psikolojik davranışlar ortaya koyacaktır. İş doyumunu düşük olan birey psikolojik olarak etkilenir bu durum tüm yaşam süreçlerini etkiler (Poyrazoğlu, 1992).

İşgörenin yaşamında yaptığı işten aldığı doyumun çok büyük önemi ve yeri vardır. İşinden yeterli doyum elde eden bir işgören çalışmaktan hoşlanmakta, daha az yorulmakta, yeni şeyler üretmekten dolayı haz almaktadır. Bununla ilgili olarak birey yaşam doyumunu artırabilmektedir. Bireyin işten elde ettiği doyum, işgörenin özellikle ruhsal sağlığını korumasına yardımcı olmaktadır. Bireyin işten doyumunu aynı zamanda bir insanın örgüte dahil olmasına, örgütte verimli çalışmasına da yol açmaktadır (Başaran, 1992).

Meslek doyumunu bütün meslekler açısından oldukça önemli yere sahiptir. Özellikle insanlarla ilgili mesleklerde çalışanlar insanlar için mesleki doyumun daha da önemli olduğu

söylenbilir. Öğretmenlik mesleği insanlarla doğrudan ilişkili olan bir meslektir ve temel özellikleri açısından diğer meslek gruplarından oldukça farklıdır. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği özellikleri iş doyumunu üzerinde değişik düzeylerde etkili olmaktadır. Eğitimin daha verimli ve niteliği öğretmenlerin mesleki doyumuna bağlı olarak farklılaşmaktadır. Bunun için öğretmenlerin yaptıkları işten doyum sağlayıp sağlamadıkları eğitim süreçlerinin verimliliği açısından oldukça önemlidir. Öğretmenlerin mesleki doyumlarının yüksek olması onların yeniliklere daha iyi uyum sağlaması ve öğrencilerle iletişimlerini açısından da çok önemlidir.

İnsanların yaşamındaki önemli unsurlardan biri de onların yaptıkları işten ne derecede mutlu olduklarıdır. Meslek doyumunu, bireyin mesleğine olan bakışını ve yaşama bağlılığını verimliliğini etkilemektedir. Bilimsel davranış, düşüncenin oluşması, bilim ve teknolojinin süreçlerinin gelişimi, evrensel değerlere ulaşabilme, topluma katkıda bulunma, toplumsal yapıdaki kişilerin gelişimine ve davranışlarının verimliliğine bağlıdır. Bu açıdan bakıldığında meslek doyumunun önemli rolü vardır (Çetinkanat, 2000).

Kişisel stres unsurları içerisinde yer alan bireysel özellikler (Sabuncuoğlu ve Tüz, 2003) işgörenin meslek doyumunu etkileyen özelliklerdendir (Judge, Heller ve Mount, 2002). İnsanlar kendi kişisel yeteneklerini ortaya koymak ve gerçekleştirmekten hoşlanırlar. Bunu yapmaktan dolayı haz duyarlar ve mutlu olurlar. Meslek doyumunu elde edemeyen çalışanlar psikolojik olgunluğa erişmekte zorlanır ve meslek doyumunun gerçekleşmemesi bireyleri mutsuz eder, hayal kırıklığı yaşatır. İnsan hayatının temel noktası olan çalıştığı iş olduğundan dolayı işsiz olan kişi umutsuzluk yaşayacaktır. İnsanlar zorunlu olmadıklarında bile çalışmak ve ortaya yeni bir şeyler koymak istemektedirler. İş doyumundaki problemlerin; işten soğuma, moral düşüklüğü, düşük verimliliğe ve sağlıksız bir toplum oluşmasının nedenini meydana getirecektir. Organizasyonlarda iş görenlerin iş doyumunun düşük olması sadece kişisel manada olumsuz sonuçlar ortaya koymayacaktır. İş doyumundaki olumsuzlukların

örgütsel neticelerine baktığımızda iş görende örgütten ayrılma, işe gitmede isteksizlik, değersizlik işbirliği sağlayamama, işte hata yapma, yetersizlik duygusu, işten uzaklaşma isteği, doğru kararlar gibi durumlar yaşanabilecektir (Dilsiz, 2006).

İş doyumunun yaşantımız içerisindeki etkileri oldukça belirgindir. Yöneticiler iş görenlerinin iş doyumlarıyla ilgili olarak üç boyutla konuyu ele alırlar. Bunlardan ilki doyumsuz işçi işten yapmaktan kaçarak bunun sonucunda işten ayrılmanın başka bir işe başlamanın yollarını araştırır. Bu davranış çalıştığı kuruma önemli zarar vererek düzeni bozar. İkincisi bireyin iş doyumunu yüksekse bu kişi daha mutlu, sağlıklıdır ve bunun sonucunda daha uzun süre yaşar. Üçüncüsü işinde doyuma ulaşan işçi olumlu deneyimlerini işyerinde ve sosyal yaşamında yakın çevresinde devam ettirir. Hayata daha sağlıklı, olumlu bakar. Doyumsuz iş gören ise hem iş yerinde hem de sosyal yaşamında problemliler süreçler yaşar. Ailesine çalıştığı yerdeki problemleri yansıtır ve onları da mutsuz ve huzursuz eder (Özkalp ve Kirel, 2005). İş doyumunu sadece iş yaşamını değil aile içerisindeki ilişkileri de önemli ölçüde etkilediği görülmektedir.

Bireyin zihninde oluşturduğu beklenti çok önemlidir. İş doyumunu iş durumuna duygusal bir tepkidir ve genellikle sonucun beklentileri ne kadar karşıladığı veya beklentilerden ne kadar uzak olduğuna göre belirlenir. Smith ve arkadaşları, beş iş doyumunu seviyesinden bahsetmişlerdir. Bunlar; ücret, yükselme imkânları, işin kendisi, denetim ve iş arkadaşları olarak ifade etmiştir (Çetinkanat, 2000).

Ahmedkhani (1996)'e göre karşı iki kavram olarak beliren iş tatmini ve iş tatminsizliğinin, bireye olduğu kadar çalıştığı örgüte de etkilerinin olacağı kesindir. Bu etkileri ve ortaya çıkabilecek sonuçları başlık halinde şu şekilde özetlemek mümkündür;

A) Tatminsiz kalan birey açısından sonuçları :

1- Hayal kırıklığı

2- Stres ve gerilim tepkileri

3- Kişilik bozuklukları

4- Alkol ve uyuşturucu ve madde bağımlılığı

B) Örgüt açısından sonuçları :

1- Düşük iş performansı

2- İşe geç gelme, devamsızlık ve işten ayrılma

3- İşe ilgisizlik ve iş kazaları

4- Çatışmalar

5- Olumsuz işçi-işveren ilişkileri (Akt. Sulu, 2007).

Çalıştığı yerde iş doyumunu yüksek olan kişiler, daha mutlu, huzurlu, sağlıklı olmakta, mutluluğunu iş dışındaki ilişkilerine yansıtmakta, hayatın farklı alanlarında da kendini daha değerli ve mutlu hissetmektedir. Bu açıdan bakıldığında ki iş doyumunun yüksek olmasının örgüt içerisindeki hayata birçok olumlu katkısı vardır. Mesleğinde doyum sağlayan çalışanların, iletişim becerileri gelişebilmekte, işe devamsızlığı azalmakta, daha istekli, çalışanların gönüllü katkıları artmakta, daha verimli olmaktadır. Mesleki doyumunun düşük olması durumunda ise, işten keyif almama, yabancılaşma, saldırgan tepkiler, değişime karşı direnç, olumsuz bir iletişim tarzı, kurallara uymama, işi geciktirme, huzursuzluklar, verimsizlik, yoğun dedikodu gibi daha birçok olumsuz davranışlar ortaya koyabilmektedir. Bireyin yaptığı işten doyum alması sadece işinde değil tüm yaşam süreçlerini de ciddi bir şekilde etkilemektedir. Görüldüğü gibi iş doyumunun örgüt açısından etkileri oldukça önemlidir (Altınkurt ve Yılmaz, 2014).

İş doyumunu düşük olan kişiler yaşadığı olumsuz durumlardan dolayı mutsuz olmaktadır. Bireyler işinde karşılaştıkları problemleri sosyal yaşantılarına ve çevrelerindeki kişilere olumsuz olarak yansıtırlar (Özkalp ve Kirel, 2010). İş doyumunun yüksek olması, işgörenlerin ruh ve beden sağlığıyla ilgili olumlu tesirler oluştururken, düşük düzeyde iş doyumunun olması ise, psikolojik problemlere ve çeşitli fiziksel hastalıklara neden

olabilmektedir (Türk, 2007). İşinde doyumsuzluk yaşayan birey, olumsuz duygular hisseder ve bu yaşam enerjisine olumsuz olarak yansır. Yaşadığı bu olumsuz duygular ise onun ruhsal, bedensel ve sosyal uyumunu olumsuz bir şekilde etkiler. İş doyumunun düşük olması çalışan kişilerde kuralları önemsememe, devamsızlık, bıkkınlık, işi bırakma, kazalar gibi davranış ve neticeler oluşturabilmekte, ruhsal yapıyı da olumsuz etkilemektedir. Bunun sonucunda da bireyin verimliliği ciddi oranda düşmekte ve birey mutsuz olmaktadır (Başaran, 2000).

Toplum ve çalışanlar tarafından yeterli, uygun görülmeyen ve kişi kendisini iş yaşamına hazırlarken kişi tarafından düşünülmeyen işlerin yapılması iş doyumunu olumsuz etkileyecektir. İşin farklı yönlerinin olması, sorumluluk gerektirmesi, kişiye öğrenme fırsatı vermesi, doyum nedeni arasında yer alır. Bireyler kendilerine yeteneklerini değerlendirme fırsatı veren, çok yönlü ve beceri gerektiren işlerle meşgul oldukça, kendilerine başarılı olduklarıyla ilgili geri dönütler geldikçe yaptığı işlerinden tatmin ve mutlu olurlar. Çalışanlar yaptıkları işten haz alması onların kendilerini geliştirmelerine fırsat verecektir (Dilsiz, 2006).

Bir toplumun daha mutlu, huzurlu, sağlıklı ve üretken olması genel olarak tüm çalışanların üst düzeyde doyum sağlamalarıyla yakından ilişkilidir (Akşit, 2010). Örgüt içinde olan kişilerin psikolojik ve fiziksel sağlığının korunması sadece işgören yönünden değil aynı zamanda iş yaptığı kurum açısından da oldukça önemlidir. Sağlıklı bir şekilde yaşamına devam eden ve işinden memnun olan kişiler örgütün amaçlarına ulaşması için çalışır ve katkıda bulunabilir. Öğretmen, öğrenme ve öğretme süreçlerinin temel faktörlerinden biridir. Öğrenciyle sürekli etkileşim halinde bulunan, eğitim müfredatını uygulayan, öğretim süreçlerini yöneten, öğrencinin değerlendirilmesini yapan kişidir. Öğretmenin kişisel özellikleri ve nitelikleri, bu süreçlerin içeriğini de büyük oranda etkilemektedir (Yetim ve Göktaş, 2004).

Öğretmen, öğrencileri değerli birey olarak gören, onları anlayan, güven ve değer veren, sosyal, kültürel farklılıklarını önemseyerek verimli şekilde öğrenme, kendini geliştirme

ve amaçlarına ulaşmasında rehberlik eden kişidir. Bu süreçte öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini dikkate alır. Öğretmen rol model olduğunu bilir. Öğretmen, öğrencilerinde kazandırmayı düşündüğü davranışları önce kendi tavır ve davranışlarıyla ortaya koyarak gösterir. Öğretmen kendini geliştirmesine ve yenilemesine yardım edecek her türlü destek, fikir ve bilgilere açıktır. Değişen eğitim süreçlerini dikkatle takip ederek öğrencilerine daha yararlı olur. Bu konuda diğer meslek arkadaşlarından, idareci ve alanında yetişmiş kişilerden yardım alarak kendisini ve kurumunu sürekli geliştirmeye, geliştirmeye gayret eder (Öztürk, 2006).

Mesleki doyum, bireyin kişisel özellikleriyle işinin gerektirdiği özellikleri arasındaki etkileşimin bir sonucu olarak değerlendirilir. Öğretmenlerin kişisel özellikleri ile öğretmenlik mesleğinin tipik özellikleri uyumlu olduğu zaman mesleki doyum yükselebilir. Bu tür kişisel özelliklere sahip olan öğretmenler eğitmeye, bilgilendirmeye, geliştirmeye, iyileştirmeye, aydınlatmaya yönelik süreçleri tercih ederler ve kişiler arası ilişkilerde kendini geliştirmeye, beceri kazanmaya önem verirler (Kuzgun, 2000; Yeşilyaprak, 2006).

Öğretmen mesleki deneyim, davranış, bilgi ve becerileri ile eğitim sürecine değer katarken, diğer taraftan uyguladığı ve ortaya koyduğu teknik, yöntem ve stratejilerle eğitim müfredatında yer alan davranışların öğrenciler tarafından edinilmesinde önemli bir rol oynayarak öğrencilerin niteliklerinin artmasına katkı sağlamaktadır. Öğretmen öğretmenlik mesleğini tercih eden ve mesleğin gerekliliklerini yerine getiren kişidir (Gürkan, 2005).

Yaşamda elde edilecek başarılarında insanın bireysel özellikleri oldukça önemlidir. Bu açıdan öğretmen:

a) Öğrencilerine ve etrafına karşı içten bir şekilde davranmalı, onların saygı ve güvenlerini kazanacak davranışlar ortaya koymalıdır.

b) İyi bir hitabete sahip, hoşgörülü, sabırlı, emin olunan, beden ve ruh yapısı açısından sağlıklı, olumlu düşünen, giyimine dikkat eden, öğrencilerin arasında ve çevresinde davranışları, kişiliğiyle model teşkil etmelidir.

c) Öğretme ve öğrenme süreçlerinde istekli, iyi ilişkiler kuran bir yapıya sahip olmalıdır (Sezgen vd., 1990).

Yapılan bazı araştırmalar, kişilik bakımından yeterli bir öğretmenin sınıf ortamında öğrencilerini olumlu olarak etkilediğini ve motive ettiğini, yetersiz öğretmenlerin ise öğrencileri öğrenmeden ve hatta okuldan soğuttuğunu ortaya koymaktadır. Kişiliği oluşturan faktörler içinde de “tutumlar” öğretmenin öğrencilerini en çok etkileyen unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır (Aydın, 1993).

Okullarda gerçekleştirilen öğrenmenin kalitesi üzerinde çeşitli etkenlerin rolü vardır. Hiç şüphesiz bunların başında öğretmenler gelmektedir. Sınıf içindeki öğrenmelerin kalitesi öğretmenin amaçları belirlemesi, sınıfı örgütlemesi, içeriği düzenlemesi, öğrenme-öğretme sürecini örgütlemesi, öğrencilerle ilgili çıktılarını değerlendirmesi, geri bildirim ve düzeltme gibi birtakım etkinlikleri gerçekleştirilmesine bağlıdır (Şişman, 2002).

Öğretmenlerin yaptıkları çalışmalardan elde edecekleri mesleki doyum, onların süreç içerisinde mesleklerine karşı tutum ve davranışlarını içerir. Bu duygu ve davranışları, eğitim öğretim süreçlerine ne şekilde aktardıkları oldukça önemlidir. Öğretmenler işlerinde ne kadar verim alır ve doyumlu olurlarsa başarıları da o kadar artar. Dolayısıyla hizmet ürettikleri toplumla aralarında oluşabilecek riskler azalır. Mesleki doyumunu yüksek olan öğretmen kendisine ve hizmet verdikleri kitleye karşı daha olumlu yaklaşımlar ortaya koyacaklar. Böylelikle yapacağı işten haz alan öğretmenin yaşam doyumunu da yükselecektir.

Öğretmenlik mesleği her alanda insan gücü yetiştiren, toplumun geleceğini biçimlendiren çok önemli bir meslektir. Bir öğretmenin mesleğinde çok başarılı olabilmesi uygun ortamların oluşması ve bazı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu bakımdan ele alındığında mesleki doyum bu şartların en önemlilerindedir. Öğretmenlerin çalıştıkları kurumda mesleki doyumlarının yüksek olması hem kendi başarılarını hem de öğrencilerinin başarısını etkilemektedir. Bu durum öğretmenlerin öğrencileriyle sağlıklı iletişim kurmasıyla

çok yakından ilgilidir. Kendisiyle barışık ve akademik yönden iyi olan bir öğretmen öğrencileriyle daha sağlıklı ilişkiler kurabilir.

Bireylerin bireysel ve ailevi yaşantılarına, psikolojik, fizyolojik bünyelerine gerek maddi gerekse manevi olarak etki eden, onların yaşamsal doyumlarının sınırlarını çizen çalıştığı iş ve işyerinin ona sunduklarıyla yakından ilgilidir. Mesleki doyumunu elde etmiş bir öğretmenin her açıdan olumlu davranışlar ortaya koyacağı düşünülmektedir. Bu bakımdan bağlanma stilleriyle mesleki doyum arasında ortaya konulacak verilerin çok önemli olacağı düşünülmektedir.

Bağlanma Konusunda Yapılan Bazı Araştırmalar

Bağlanma konusunda ve bununla ilgili olarak farklı değişkenlerle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar aşağıda sunulmuştur:

İmamoğlu (2003), “öğretmen adaylarının öfke ve öfke ifade tarzları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi” incelemiştir. Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesinin değişik dallarında öğrenim gören 465 bireyle gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre “sürekli öfke ile korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna” varmıştır. Çalışmasında “öfkenin bastırılması ile korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma arasında doğrusal, güvenli bağlanma arasında ters yönlü ve anlamlı bir ilişki” bulmuştur. Araştırma sonucunda “öfkenin dışavurumu ile korkulu ve kayıtsız bağlanma arasında doğrusal; öfkenin kontrolü ile de korkulu bağlanma arasında ters yönlü ve anlamlı bir ilişki” bulmuştur.

Mikulincer ve arkadaşları (2001), bağlanma örüntüleri ile empati arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonucuna göre kaçınan ve kaygılı bağlanma stillerinden alınan puanlar yükseldikçe, empati boyutundan alınan puanların düştüğü elde edilmiştir. Bununla birlikte, güvenli bağlanma stilinden alınan puanlar yükseldikçe empati boyutundan alınan puanların da yükseldiği bulgusuna varılmıştır.

Onur (2006), araştırmasında ‐lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi” incelemiştir. Araştırma Çorlu’nun farklı lise türlerinde öğrenim gören 479 öğrenci üzerinde çalışılmıştır. Ölçme aracı olarak Rhatus Atılganlık Envanteri ve İlişki Ölçekleri Anketi kullanılmıştır. Çalışmanın neticesinde ‐güvenli bağlanmayla atılganlık arasında pozitif yönde, kaygılı bağlanmayla atılganlık arasında negatif yönde bir ilişki” olduğu tespit edilmiştir.

Saya (2006), araştırmasında ‐lise öğrencilerinde bağlanma stilleri ve mükemmeliyetçilik arasındaki ilişkinin Türk lise öğrencilerinde değişip değişmediğini” incelemiştir. Araştırmaya değişik türden devlet lisesinin 11. sınıfında okuyan 495 öğrenci katılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda bağlanma stilleri ve mükemmeliyetçilik arasında cinsiyete bağlı olarak değişen anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulgusuna varılmıştır.

Keser (2006), ‐6-11 yaş arasındaki çocuklarda çocuk bağlanma stilleri ile annelerinin çocuk yetiştirme sırasındaki ebeveynlik stillerini” incelemiştir. Annelik boyutunun çocuğun ileriki yaşantısını da etkileyecek güvenli bağlanma stili üzerinde oldukça etkili olduğu anlaşılmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip çocukların annelerinin yüksek seviyede kabullenen oldukça ilgili bir şekilde çocuk yetiştirdikleri sonucuna varılmıştır. Çocuktaki güvenli bağlanma stili ile sıkı kontrol içeren ebeveyn stili arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamıştır.

Mesleki Doyumla İlgili Yapılan Bazı Araştırmalar

Bhat ve Zargar (2015), ilkokullarda toplam 300 öğretmen üzerinde yapmış olduğu araştırmasında öğretmenlerin mesleki doyum düzeylerini cinsiyet ve mesleki kıdem değişkenlerine göre değerlendirmiştir. Yapılan istatistiksel çalışmalar sonucunda cinsiyet ve mesleki kıdemin, mesleki doyum düzeyi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulgusunu elde etmişlerdir.

Sadık (2014), tarafından araştırılan “Sınıf Öğretmenlerinin Maruz Kaldıkları Yıldırma Davranışları, Algıladıkları Sosyal Destek ve Mesleki İş Doyumları Arasındaki İlişki” içerikli çalışmada iş doyumunu düzeyini incelemek için bazı parametreler açısından ele alınmıştır. Bu değişkenlerin iş doyumunu üzerindeki etkisine bakıldığında yaş, cinsiyet ve mesleki kıdem parametrelerinin etkileri farklılık yaratırken; çocuk sahibi olup olmama, eğitim durumu, mezuniyet durumu, ve çalışma konum gibi değişkenlerinin iş doyumunu üzerinde bir etkisi olmadığı neticesine varılmıştır.

Biçer (2013), “İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Mesleki Doyumları ile Kişilik Tipleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı araştırmasında örneklem İzmir Bergama ilçesi, köy ve belde okullarında çalışan 210 öğretmenden oluşmaktadır. Bu çalışmaya göre öğretmenlerin mesleki doyumları; cinsiyetlerine, yaşlarına, okuldaki statülerine, medeni durumlarına, işlerini yaptıkları yere, mezun oldukları alana, öğrenim düzeylerine ve aylık gelirlerini yeterli bulup bulmamaları parametrelerine göre değişiklik göstermemektedir. Bununla birlikte öğretmenlerin mesleki doyumlarıyla kişilik tipleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yıldız (2013), “İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin iş doyum seviyelerini” araştırmıştır. Bu araştırması için 423 öğretmenden bilgi toplamıştır. Topladığı bilgileri değerlendirmeye alması sonucunda katılımcıların iş doyum düzeyi yaş, aylık gelirini algılama düzeyi, mesleki kıdem yılı, çalıştığı okul türü parametrelerine göre değiştiğini; medeni durum, cinsiyet, eğitim düzeyine göre değişmediği bulgusuna ulaşmıştır.

Karakuş (2012), ilköğretim okulu yöneticilerinin denetim inançları ile iş doyumunu arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla çalışma yapmıştır. Yaptığı araştırmanın örneklemini Konya ilinde görev yapan ilköğretim okulu yöneticilerinden 394 müdür ve 379 müdür yardımcısı oluşturmuştur. Yapılan değerlendirmeler sonucunda okul yöneticilerinin demokratik denetim inancına sahipken, orta düzeyde iş doyumuna sahip olduğu, denetim

inançları ile iş doyumları arasında negatif yönde bir ilişki bulunduğu bulgusunu elde etmiştir. Alt boyutlarında ise; okul yöneticilerinin denetim inançlarının branşlara, kıdemlerine ve okulun sosyoekonomik çevresine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, iş doyumlarında ise meslekteki hizmet süreleri, branş, öğrenim durumları ve okulun sosyoekonomik durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği neticesine ulaşmıştır.

Gencer (2002), “Öğretmenlerin İş Doyumu ile Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkiler” adlı yaptığı çalışmada, öğretmenlerin iş doyumunu beklenti düzeyleri ile iş doyumunu gerçekleştirme düzeyleri arasında anlamlı fark olduğunu tespit etmiştir. “İş doyumunu düzeyi ile mesleki tükenmişlik arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki” bulgusunu elde etmiştir. Bu çalışmaya göre iş doyumunu düzeyi arttıkça mesleki tükenmişlik düzeyi azalmakta, mesleki tükenmişlik düzeyi arttıkça iş doyumunu düzeyi azalmaktadır.

Bölüm III: Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel tekniklerle ilgili bilgiler verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, Bursa il merkezindeki ilkokullarda çalışan bazı sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleriyle mesleki doyumları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesine yönelik gerçekleştirilmiş olan ilişkisel tarama modelindedir. Araştırma nicel paradigmada yürütülmüştür.

Evren ve Örneklem

Bu çalışma Bursa İlinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin, Demografik Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri ve Mesleki Doyum Ölçeği'ne verdikleri cevaplara göre gerçekleştirilmiştir. Bursa ilinde 39 İlkokulda uygulama yapılmıştır. Çalışmaya 260 kadın 149 erkek olmak üzere 409 sınıf öğretmeni katılmıştır. Seçilen okullar uygun örnekleme yoluyla seçilmiştir. Sınıf öğretmenleri gönüllülük esasına bağlı olarak çalışmamıza destek vermişlerdir. Sınıf öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, öğrenim düzeyi, mesleki kıdem, okuldaki hizmet süresi gibi demografik bilgileri Tablo 1' de ifade edilmiştir.

Tablo 1

Sınıf Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Özellik	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	260	63.6
	Erkek	149	36.4
Yaş	21-30 yaş	47	11.5
	31-40 yaş	145	35.5
	40 yaş üzeri	217	53.1
Medeni durum	Bekar	55	13.4
	Evli	354	86.6
Öğrenim düzeyi	Ön lisans	49	12.0
	Lisans	360	88.0
Meslekteki kıdem	1-10 yıl	95	23.2
	11-20 yıl	193	47.2
	20 yıldan fazla	121	29.6
Okuldaki hizmet süresi	1-5 yıl	262	64.1
	6-10 yıl	106	25.9
	10 yıldan fazla	41	10.0

Araştırmaya katılan 409 sınıf öğretmenin %63.6'sı kadın, %36.4'ü erkektir. Sınıf öğretmenlerinin %11.5'i 21-30 yaş, %35.5'i 31-40 yaş aralığında, %53.1'i 40 yaş üzerindedir. Sınıf öğretmenlerinin %13.4'ü bekar, %86.6'sı evlidir. Sınıf öğretmenlerinin %12'si ön lisans, %88'i lisans düzeyinde öğrenim görmüştür. Sınıf öğretmenlerinin %23.2'sinin mesleki kıdemi 1-10 yıl, %47.2'sinin 11-20 yıl, %29.6'sının 20 yıldan fazladır. Sınıf öğretmenlerinin %64.1'inin okuldaki hizmet süresi 1-5 yıl, %25.9'unun 6-10 yıl, %10'unun 10 yıldan fazladır.

Veri Toplanması

Araştırmada bağlanma stilleri ile ilgili veriler İlişki Ölçekleri ile elde edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin mesleki doyumlarıyla ilgili bilgi almak için mesleki doyum ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca bu çalışmada, araştırmacı tarafından oluşturulan, katılımcıların kişisel ve demografik bilgileri için anket kullanılmıştır. Veri toplama aracının ilk kısmında sınıf

öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, öğrenim düzeyi, mesleki kıdem ve okuldaki çalışma sürelerinden oluşan demografik bilgi formu yer verilmiştir.

İlişki Ölçekleri. Veri toplama aracının ikinci bölümünde yetişkin bağlanma stillerini ölçülmesi amacıyla Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen ve Sümer ve Güngör (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanıp güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılan İlişki Ölçekleri yer almaktadır. Bu uyarlanmış halinde 17 madde bulunmaktadır. Ölçekteki alt ölçeklerin iç tutarlık katsayıları, 0.27 ve 0.61 arasında olup yeterli seviyede test-tekrar test güvenilirliğiye, 0.78 çıkmıştır (Sümer ve Güngör, 1999). Çalışmaya katılan bireyler, ölçekte her madde için en yakın ilişkilerindeki tutumlarını en iyi tanımladığını düşündüklerini 7 basamaklı ölçek üzerinde işaretlemektedirler (1= Beni hiç tanımlamıyor. 7= Beni tamamıyla tanımlıyor). Bağlanma boyutları hesaplanırken 5. maddenin hem orijinal hem de ters yüklü hali kullanılmaktadır. Ölçekte güvenli ve kayıtsız bağlanmayı ölçen 5'er madde, saplantılı bağlanmayı ölçen 4 madde ve korkulu bağlanmayı ölçen 4 madde bulunmaktadır. Kişinin en çok puan aldığı alt ölçek kişinin bağlanma biçimini gösterir. Gruplandırma işleminde, her bir katılımcı, en yüksek puana sahip olduğu bağlanma kategorisine atanmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999).

Korkulu bağlanma stili: 1., 4., 9., 14. maddeler

Kayıtsız bağlanma stili: 2., 5., 12., 13., 16. maddeler

Güvenli bağlanma stili: 3., 7., 8., 10., 17. maddeler

Saplantılı bağlanma stili: 5. (ters yüklü), 6., 11., 15. maddeler

Ölçeğin ters yüklü maddeleri 5., 7. ve 17. maddelerdir.

Mesleki Doyum Ölçeği. Veri toplama aracının üçüncü bölümünde çalışanların mesleki doyumunu ölçmek amacıyla Kuzgun ve Bacanlı (2005) tarafından geliştirilen Mesleki Doyum Ölçeği yer almaktadır. Mesleki Doyum Ölçeği'nin güvenilirliği, iç tutarlılık

katsayısı hesaplanarak belirlenmiş olup ölçeğin tümü için Cronbach Alpha katsayısı 0.84 olarak bulunmuştur Ölçekte beşli likert tipinde (1: hiçbir zaman, 5: her zaman) 20 madde yer almaktadır. Tek boyuttan oluşan ölçekte toplam puan hesaplanırken 6 madde (m4, 9, 10, 11, 14, 19) ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan 100'dür. Alınan yüksek puan mesleki doyumun yüksekliğini ifade etmektedir. Mesleki doyum düzeyini ifade edebilmek amacıyla 20-47 puan aralığı "düşük"; 48-74 "orta"; 75 ve üzeri yüksek düzeyde mesleki doyumunu ifade etmektedir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 15.0 programı kullanılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin demografik bilgileri frekans ve yüzde tabloları şeklinde verilmiştir. İlişki Ölçekleri alt ölçekleri ve Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının ortalaması, standart sapması betimsel istatistik tablosu şeklinde verilmiştir.

İlişki Ölçekleri ve Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının normallik sınavında Çarpıklık (Skewness) katsayısı kullanılmıştır. Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık katsayısının (Skewness) ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2011). Yapılan normallik sınavında İlişki Ölçekleri alt ölçekleri ve Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının normal dağılım gösterdiği tespit edildiğinden (Tablo 2) cinsiyet ve medeni durum değişkenlerine göre karşılaştırılmasında Bağımsız İki Örneklem t Testi; yaş, öğrenim düzeyi, mesleki kıdem ve okuldaki çalışma süresi değişkenlerine göre karşılaştırılmasında Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) testi kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi testinde anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi iki değişken arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD Post Hoc testi uygulanmıştır. Ölçekler

arasındaki ilişki için Pearson Korelasyonu kullanılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95 (anlamlılık düzeyi $0.05 < p < 0.05$) olarak belirlenmiştir.

Bölüm IV: Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda sırasıyla elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Sınıf Öğretmenlerinin Bağlanma Stillerine İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin bağlanma stillerine ilişkin bulgular Tablo 2’ de gösterilmiştir

Tablo 2

Sınıf Öğretmenlerinin Bağlanma Stillerine İlişkin Betimsel İstatistikler

Alt Ölçekler	Madde			\bar{X}	SS	Çarpıklık (Skewness)
	Sayısı	Min.	Maks.			
Güvenli Bağlanma	5	1.00	7.00	3.55	1.00	0.074
Korkulu Bağlanma	4	1.00	7.00	3.60	1.11	0.056
Saplantılı Bağlanma	4	1.00	7.00	3.80	0.96	0.054
Kayıtsız Bağlanma	5	1.80	7.00	4.58	0.98	0.032

Sınıf öğretmenlerinin “Güvenli Bağlanma Stili” alt ölçeği puan ortalaması 3.55 ± 1.00 ; “Korkulu Bağlanma Stili” alt ölçeği puan ortalaması 3.60 ± 1.11 ; “Saplantılı Bağlanma Stili” alt ölçeği puan ortalaması 3.80 ± 0.96 ; “Kayıtsız Bağlanma Stili” alt ölçeği puan ortalaması 4.58 ± 0.98 olarak bulunmuştur.

Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre İlişki Ölçekleri Puanlarına İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3

Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Güvenli Bağlanma	Kadın	260	3.52	0.91	-0.86	0.392
	Erkek	149	3.61	1.09		
Korkulu Bağlanma	Kadın	260	3.59	1.14	-0.36	0.721
	Erkek	149	3.63	1.08		
Saplantılı Bağlanma	Kadın	260	3.77	0.97	-0.79	0.431
	Erkek	149	3.85	0.93		
Kayıtsız Bağlanma	Kadın	260	4.48	0.96	-2.54	0.011
	Erkek	149	4.74	1.00		

İlişki Ölçekleri güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma alt ölçekleri puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0.05$). Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($t=-2.54$; $p<0.05$). Erkek sınıf öğretmenlerinin Kayıtsız bağlanma stili puanları (4.74 ± 1.00), kadın sınıf öğretmenlerin puanlarından (4.48 ± 0.95) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sınıf Öğretmenlerinin Medeni Durumlarına Göre İlişki Ölçekleri Puanlarına İlişkin

Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleriyle medeni durumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Medeni Duruma Göre t Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Medeni Durum	N	\bar{X}	SS	t	p
Güvenli Bağlanma	Bekar	55	3.47	0.92	-0.69	0.490
	Evli	354	3.57	1.01		
Korkulu Bağlanma	Bekar	55	3.45	1.16	-1.08	0.280
	Evli	354	3.63	1.11		
Saplantılı Bağlanma	Bekar	55	3.71	1.17	-0.69	0.490
	Evli	354	3.81	0.92		
Kayıtsız Bağlanma	Bekar	55	4.84	1.07	2.21	0.028
	Evli	354	4.53	0.96		

İlişki Ölçekleri güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma alt ölçekleri puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0.05$). Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($t=2.21$; $p<0.05$). Bekar sınıf öğretmenlerinin Kayıtsız bağlanma stili puanları (4.84 ± 1.07), evli sınıf öğretmenlerin puanlarından (4.53 ± 0.96) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Güvenli bağlanma stili medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Korkulu bağlanma stili medeni durum değişkenine göre anlamlı

farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Saplantılı bağlanma stili medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$). Kayıtsız bağlanma stili medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0.05$).

Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleriyle yaşları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla gruplarına göre ANOVA testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5

Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Yaş Grupları	N	\bar{X}	SS	F	p
Güvenli Bağlanma	A- 21-30 yaş	47	3.42	0.99	1.62	0.200
	B- 31-40 yaş	145	3.48	0.95		
	C- 40 yaş üzeri	217	3.64	1.03		
Korkulu Bağlanma	A- 21-30 yaş	47	3.34	1.11	1.99	0.138
	B- 31-40 yaş	145	3.71	1.07		
	C- 40 yaş üzeri	217	3.59	1.14		
Saplantılı Bağlanma	A- 21-30 yaş	47	3.93	1.05	0.49	0.611
	B- 31-40 yaş	145	3.77	0.94		
	C- 40 yaş üzeri	217	3.79	0.95		
Kayıtsız Bağlanma	A- 21-30 yaş	47	4.55	0.93	0.67	0.510
	B- 31-40 yaş	145	4.51	0.98		
	C- 40 yaş üzeri	217	4.62	0.99		

İlişki Ölçekleri güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma alt ölçek puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0.05$).

Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleriyle öğrenim düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

İlişki Ölçekleri Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre t Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Öğrenim Düzeyi	N	\bar{X}	SS	t	p
Güvenli Bağlanma	Ön lisans	49	4.03	1.14	3.57	0.000
	Lisans	360	3.49	0.97		
Korkulu Bağlanma	Ön lisans	49	3.53	1.39	-0.47	0.636
	Lisans	360	3.61	1.07		
Saplantılı Bağlanma	Ön lisans	49	4.02	0.82	1.71	0.088
	Lisans	360	3.77	0.97		
Kayıtsız Bağlanma	Ön lisans	49	4.44	0.96	-1.05	0.293
	Lisans	360	4.60	0.98		

İlişki Ölçekleri puanlarına göre, güvenli bağlanma stili öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Güvenli bağlanma alt ölçeği puanlarının öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($p < 0.05$). Ön lisans mezunu sınıf öğretmenlerinin güvenli bağlanma stili puanları (4.03 ± 1.14), lisans mezunu (3.49 ± 0.97) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma alt ölçek puanlarının öğrenim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p > 0.05$).

Sınıf Öğretmenlerin İlişki Ölçekleri Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleriyle mesleki kıdem puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla ANOVA testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

İlişki Ölçekleri Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Mesleki Kıdem	N	\bar{X}	SS	F	p
Güvenli Bağlanma	A- 1-10 yıl	95	4.27	1.00	2.65	0.072
	B- 11-20 yıl	193	4.29	0.93		
	C- 20 yıldan fazla	121	4.50	0.97		
Korkulu Bağlanma	A- 1-10 yıl	95	3.60	1.17	0.11	0.893
	B- 11-20 yıl	193	3.63	1.04		
	C- 20 yıldan fazla	121	3.56	1.20		
Saplantılı Bağlanma	A- 1-10 yıl	95	3.82	0.96	0.23	0.795
	B- 11-20 yıl	193	3.76	0.92		
	C- 20 yıldan fazla	121	3.83	1.01		
Kayıtsız Bağlanma	A- 1-10 yıl	95	4.49	0.99	0.51	0.600
	B- 11-20 yıl	193	4.59	0.98		
	C- 20 yıldan fazla	121	4.62	0.96		

İlişki Ölçekleri güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma alt ölçekleri puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0.05$).

Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Okuldaki Hizmet Süresine Göre Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleriyle okuldaki hizmet süresi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla ANOVA testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Sınıf Öğretmenlerinin İlişki Ölçekleri Puanlarının Okuldaki Hizmet Süresine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Alt Ölçekler	Okuldaki Hizmet Süresi	N	\bar{X}	SS	F	p
Güvenli Bağlanma	A- 1-5 yıl	262	3.53	0.97	0.62	0.540
	B- 6-10 yıl	106	3.57	1.02		
	C- 10 yıldan fazla	41	3.71	1.15		
Korkulu Bağlanma	A- 1-5 yıl	262	3.66	1.09	1.06	0.346
	B- 6-10 yıl	106	3.47	1.15		
	C- 10 yıldan fazla	41	3.59	1.18		
Saplantılı Bağlanma	A- 1-5 yıl	262	3.80	0.97	0.14	0.868
	B- 6-10 yıl	106	3.77	0.91		
	C- 10 yıldan fazla	41	3.86	0.98		
Kayıtsız Bağlanma	A- 1-5 yıl	262	4.60	0.98	0.23	0.799
	B- 6-10 yıl	106	4.55	0.97		
	C- 10 yıldan fazla	41	4.49	1.02		

İlişki Ölçekleri güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma alt ölçekleri puanlarının okuldaki hizmet süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0.05$).

Mesleki Doyuma İlişkin Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum ölçeğine göre istatistikler elde edilmiş ve Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler

Madde Sayısı	Min.	Maks.	\bar{X}	SS	Çarpıklık (Skewness)
20	33	100	78.00	11.78	-0.723

Mesleki Doyum Ölçeği puan ortalaması 78.00 ± 1.78 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara göre sınıf öğretmenleri yüksek düzeyde mesleki doyum hissetmektedir.

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum ölçeği puanlarının cinsiyete göre ilişkisini belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Kadın	260	78.92	11.07	2.10	0.036
Erkek	149	76.39	12.81		

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($t=2.10$; $p<0.05$). Kadın sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanları (78.92 ± 11.07), erkek sınıf öğretmenlerin puanlarından (76.39 ± 12.81) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Mesleki doyum, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Medeni Duruma Göre Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum ölçeği puanlarının medeni duruma göre ilişkisini belirlemek amacıyla t testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Medeni Duruma Göre t Testi Sonuçları

Medeni Durum	N	\bar{X}	SS	t	p
Bekar	55	78.40	12.79	0.27	0.787
Evli	354	77.93	11.63		

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir ($p>0.05$).

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum ölçeği puanlarının yaşa göre ilişkisini belirlemek amacıyla ANOVA Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Yaş Gruplarına Göre ANOVA Testi Sonuçları

Yaş Grupları	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
A- 21-30 yaş	47	76.47	11.02	17.41	0.000	C>A.B
B- 31-40 yaş	145	73.96	11.22			
C- 40 yaş üzeri	217	81.03	11.48			

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($F=17.41$; $p<0.05$). Farkın kaynağına ilişkin yapılan LSD Post Hoc testi sonuçlarına göre 40 yaş üzeri sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı (81.03 ± 11.48), 21-30 yaş (76.47 ± 11.02) ve 31-40 yaş grubu (73.96 ± 11.22) sınıf öğretmenlerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Mesleki doyum, yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum ölçeği puanlarının öğrenim düzeyine göre ilişkisini belirlemek amacıyla t Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre t Testi Sonuçları

Öğrenim Düzeyi	N	\bar{X}	SS	t	p
Ön lisans	49	83.02	8.93	3.22	0.001
Lisans	360	77.32	11.97		

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($t=3.22$; $p<0.05$). Ön lisans mezunu sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı (83.02 ± 8.93), lisans mezunu sınıf öğretmenlerin puanlarından (77.32 ± 11.97) anlamlı düzeyde daha yüksektir. Mesleki doyum, öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum ölçeği puanlarının mesleki kıdeme göre ilişkisini belirlemek amacıyla ANOVA Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre ANOVA Testi Sonuçları

Mesleki Kıdem	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
A- 1-10 yıl	95	74.87	11.28	8.56	0.000	C>A.B
B- 11-20 yıl	193	77.48	11.60			
C- 20 yıldan fazla	121	81.29	11.74			

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($F=8.56$; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin yapılan LSD Post Hoc testi sonuçlarına göre mesleki kıdemi 20 yıldan fazla

olan sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı (81.29 ± 11.74), mesleki kıdemi 1-10 yıl (74.87 ± 11.28) ve 11-20 yıl (77.48 ± 11.60) sınıf öğretmenlerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Kabul: Mesleki doyum, mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Mesleki doyum, okuldaki hizmet süresi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Okuldaki Hizmet Süresine Göre Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum ölçeği puanlarının okuldaki hizmet süresine göre ilişkisini belirlemek amacıyla ANOVA Testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Doyum Ölçeği Puanlarının Okuldaki Hizmet Süresine Göre ANOVA Testi Sonuçları

Okuldaki Hizmet Süresi	N	\bar{X}	SS	F	p	Anlamlı Fark
A- 1-5 yıl	262	76.23	12.12	9.12	0.000	C>A.B
B- 6-10 yıl	106	80.56	10.91			
C- 10 yıldan fazla	41	82.73	9.19			

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının okuldaki hizmet süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir ($F=9.12$; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin yapılan LSD Post Hoc testi sonuçlarına göre okuldaki hizmet süresi 10 yıldan fazla olan sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı (82.73 ± 9.19), okuldaki hizmet süresi 1-5 yıl (76.23 ± 12.12) ve 6-10 yıl (80.56 ± 10.91) olan sınıf öğretmenlerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Mesleki doyum, okuldaki hizmet süresi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Sınıf Öğretmenlerinin Bağlanma Stilleri ile Mesleki Doyumları Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleri ile mesleki doyumları arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek için Korelasyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16

Sınıf Öğretmenlerinin Bağlanma Stilleri ile Mesleki Doyumları Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

Bağlanma Stilleri		Mesleki Doyum
Güvenli Bağlanma	r	0.118
	p	0.017
	N	409
Korkulu Bağlanma	r	-0.158
	p	0.001
	N	409
Saplantılı Bağlanma	r	-0.024
	p	0.630
	N	409
Kayıtsız Bağlanma	r	-0.074
	p	0.134
	N	409

Güvenli bağlanma stili puanı ile Mesleki doyum puanı arasında düşük düzeyde ($|r|=0.12|<0.30$), pozitif yönlü ($r>0$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki vardır. Korkulu bağlanma stili puanı ile Mesleki doyum puanı arasında düşük düzeyde ($|r|=0.16|<0,30$), negatif yönlü ($r<0$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki vardır. Saplantılı bağlanma stili puanları ile Mesleki doyum puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0.05$). Kayıtsız bağlanma stili puanları ile Mesleki doyum puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0.05$).

Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde elde edilen bulgulara dayalı olarak tartışma, sonuç ve öneriler sunulmaktadır.

Tartışma

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleri ile mesleki doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenlerinin güvenli bağlanma stili puanı ile mesleki doyum puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki, korkulu bağlanma stili puanlarıyla mesleki doyum puanları arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu bulgulanmıştır. Saplantılı ve kayıtsız bağlanma stili puanlarıyla mesleki doyum puanları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Bağlanma ve mesleki doyumla ilgili birçok araştırma olmasına rağmen gerek yurt dışında gerekse ülkemizde, sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleri ve mesleki doyumları arasındaki ilişkiyi bir arada inceleyen araştırmalara fazla rastlanmamıştır (Çapan, 2009). Oysa bağlanma süreçlerinin ne kadar önemli olduğu birçok araştırmada ortaya konmuştur (Çelik, 2004; Çelik, 2009; Damarlı, 2006; Erişti,2010). Bu açıdan bakıldığında gelecek nesilleri bile etkileyecek bağlanma biçimlerinin öğretmenler açısından incelenmesi oldukça önemli görülmektedir. Sağlıklı kişilik özellikleri olan öğretmenlerin yaşam doyumları daha yüksek olduğu bir araştırmada ortaya konmuştur (Akbaba, 2002; Aydın, 2006; Biçer, 2013). Bu anlamda bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri arasında uyum dikkate alındığında, sınıf öğretmenleriyle yapılan bu çalışmanın eğitim süreçleri açısından önemli sonuçları olacağı düşünülebilir. Kendisiyle barışık, sağlıklı iletişim kuran, problem becerisi yüksek öğretmenlerin, sınıflarındaki öğrencileri akademik başarıları yüksek ve sağlıklı kişilik özelliklerine sahip olarak yetiştirebilirler.

Bireylerin mesleklerini severek yapmaları onların verimli çalışmalarını sağlar. İş yaşamı kişi açısından sadece ekonomik açıdan değil, psikolojik açıdan da önemlidir. İş doyumunu yüksek olan kişiler işe karşı olumlu davranış içerisinde olurken, iş doyumunu düşük

olan kişiler ise olumsuz bir davranış ortaya koymaktadırlar. İnsanların zamanlarının büyük kısmını iş yerlerinde geçirdikleri düşünüldüğünde yapılan işten doyum alınması bireyin yaşamındaki tüm süreçleri etkileyecektir (Gezer, Kaya ve Köse, 2007). Bu durum öğretmenlerin verimliliğini önemli ölçüde etkilemektedir. Çünkü bir öğretmenin yaptığı işten haz alması tüm yaşamını etkilediği için sınıf içerisindeki olumlu davranış sayısını da arttıracaktır.

“Bağlanma kuramının ne maksatla yapılandırıldığı açıklaması, bunu insan canlısının özel değerleriyle güçlü duygusal bağlar kurma eğilimini kavramlaştırmanın bir yolu olarak görmem ile istenmeyen ayrılıklar ve kayıpların ortaya çıkardığı anksiyete, öfke, depresyon ve duygusal kopma gibi duygusal sıkıntı ve kişilikteki bozulmaların pek çok şeklini açıklamanın bir yolu olarak görmemdir” (Bowlby, 2012a, s. 164). İfade edildiği gibi bağlanma stilleri kişilik gelişiminde belirleyici rol oynamakta, bireyin tüm yaşamını ve verimliliğini etkilemektedir.

Bağlanma davranışı genellikle daha güçlü ve zeki olarak algılanan bir diğer bireyle yakınlık kurma ve sürdürme ile sonuçlanan herhangi bir davranış biçimi olarak değerlendirilmektedir. Erken çocuklukta özellikle önemli olsa da, bağlanma davranışı doğumdan ölüme değin insanları nitelemek için kullanılır. Bakım görmeyi sağlayan ağlama ve çağırma, takip etme ve yapışma ve bir çocuk yalnız veya yabancılarla bırakıldığında kuvvetli biçimde protesto etmeyi içerir. Yaşla beraber, dışa vurulan bu türden davranışların sıklığı gitgide azalmaktadır. Yine de, bu türden tüm davranışlar insanoğlunun donanımının önemli bir kısmı olarak kalır. Yetişkinlerde, kişi sıkıntılı, hasta olduğunda veya korktuğunda bunlar özellikle belirgin olmaktadır. Birey tarafından gösterilen bağlanma davranışı örüntüleri, kısmen onun o andaki yaşına, koşullara, cinsiyetine kısmen de yaşamının erken dönemlerindeki bağlanma figürleriyle olan deneyimlerine bağlıdır (Bowlby, 2012a).

İnsanların birbiriyle kurduğu ilişkiler, insanların yaşamında önemli bir etkiye sahiptir. Diğer kişilerle iletişim kurarak ve onlarla uyum içerisinde yaşamak, kişinin yaşam doyumunu ve uyumunu etkilemektedir. Bireyin mutlu, huzurlu ve doyumlu bir yaşamın temelinde sağlıklı ilişkiler ve kendisiyle ilgili olumlu düşünceler yatmaktadır. Bireyler arasındaki ilişkilerin temelini oluşturan bağlanma kuramı ilişkilerin özelliği ve niteliği hakkında çok önemli bilgiler ortaya koymaktadır. Bağlanma stillerinin tüm meslek grubunda olduğu gibi özellikle öğretmenlik mesleğinde gelecek nesilleri daha çok etkilemesi bakımından çok önemli olduğu düşünülmektedir.

Bıçer (2013), yaptığı araştırmada öğretmenlerin mesleki doyumları ile kişilik tipleri arasında anlamlı bulgu elde etmiştir. Ayrıca öğretmenlerin mesleki doyumları ile dışadönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve gelişime açıklık kişilik tipleri arasında pozitif yönde, anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya konulmuştur.

Kuzgun (2000)' a göre öğretmenin kişisel özellikleri ile öğretmenlik mesleğinin tipik özellikleri uyumlu olduğunda mesleki doyum artacaktır. Bu tür kişisel özelliklere sahip öğretmenler bilgilendirmeye, eğitmeye, iyileştirmeye, geliştirme ve aydınlatmaya yönelik çalışmaları tercih ederler ve kişiler arası ilişkilerde olumlu davranışlar kazanmaya önem verirler.

Meslek kişinin en önemli yaşam kaynaklarından biri olup, saygı görmesine, başkaları ile daha uyumlu, sağlıklı ilişki kurmasına, toplumda bir yer edinmesine ve kendisini değerli hissetmesine imkan veren bir çalışma ortamıdır. Mesleki çalışmalar ile kişi kapasitesini kullanır, bir şeyler üretir ve ortaya koyar. Bu etkinliklerden duyulan tatmin ve sağlanan doyum genel yaşama da önemli ölçüde yansır. Aynı şekilde çalışma yaşamındaki huzursuzluk da kişinin psikolojik sağlığına olumsuz etki eder (Kuzgun, 2000).

Bilindiği gibi güvenli bağlanma örüntüsünde, kişinin kendisine ve diğerlerine ilişkin olumlu duyguları söz konusudur. Bireyler güvenli bağlanmış ise özgüveni, özsaygısı yüksek;

kendisini sevilmeye değer olarak algılama eğilimindedirler. Denebilir ki, bireyin tüm bu inançlarının yüksek yaşam doyumuna sahip olma ile yakından ilgisi vardır.

Bağlanma kuramına göre, güvenli bağlanmaya sahip olan bireyler kendileri ile ilgili olumlu düşüncelere sahiptirler. Ayrıca bu kişiler diğer kişilere olumlu bakmayı başarabilirler, onlarla kolaylıkla yakınlık kurabilirler ve gerektiğinde de yalnız kalabilirler. Korkulu bağlanma yapısına sahip kişiler ise hem kendilerini hem de diğerlerini olumsuz değerlendirir. Bu kişiler başkalarını değersiz ve güvenilmez olarak algırlar ve böylece yakın ilişki kurmaktan uzaklaşırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bağlanma kuramı, bireyin başkasıyla duygusal bağlar kurma sürecini insan fitratının temel bir unsuru olarak kabul eder. Doğduğundan itibaren bakıma muhtaç olan insan süreç içerisinde ihtiyaçları değişiklik gösterebilmektedir. Önce bebeklik ve çocukluk dönemlerinde yaşanan koruma, destek ve güvenlik için ebeveynlerle kurulan duygusal bağlar, hayat boyu devam etmektedir. Çeşitli etkileşimler sonucu elde edilen bağlanma süreçleri bireyin sonraki ilişkilerinde belirleyici unsur olarak karşısına çıkar (Bowlby, 1988; Ruppert, 2009).

Kesner (2000), yaptığı çalışmasında “öğretmen adaylarının yaşadıkları çevresi ve bunların aileleriyle oluşturdukları bağlanma ilişkileri ile çocuklarla kurdukları ilişkileri” ele almıştır. Çalışmasının sonucunda ailelerinin sert tutum ve davranışlarıyla büyüyen öğretmen adaylarının çocuklarla samimi ve yakın olmayan bir ilişki ortaya koymaya eğilim gösterdikleri bulgusunu elde etmiştir. Yapılan başka bir çalışmada öğretmenlerin içinde buldukları depresyon düzeyleri ile öğrencilerine karşı ilgisiz, daha az duyarlı ve onlarla daha çok negatif etkileşim içerisinde olmaları yönünde bir ilişki olduğu bulunmuştur (Hamre ve Pianta, 2004).

Araştırmanın amaçları doğrultusunda sınıf öğretmenlerinin bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını sorusuna cevap aranmıştır. İlişki ölçeklerine göre güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma alt ölçekleri puanlarının cinsiyet

değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Erkek sınıf öğretmenlerinin Kayıtsız Bağlanma stili puanları, kadın sınıf öğretmenlerinin kayıtsız bağlanma stili puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Özgür (2014)' ün yaptığı çalışmada ise “bağlanma stillerinin cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemek” üzere gerçekleştirilen çalışma ulaşılan bulgular bağlanma stillerinin, öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya çıkarmıştır. Erkek öğrencilerin buna göre daha çok güvenli ve saplantılı bağlanma stiline sahip olduğunu, kız öğrencilerin ise daha çok korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline sahip olduğu bulgusunu elde etmiştir.

Araştırmada sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleri ile medeni durum arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeye çalışılmıştır. Araştırmada ortaya çıkan sonuçlara göre medeni durum değişkeni ile bağlanma stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. İlişki ölçekleri güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma alt ölçekleri puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu sonucuna ulaşılmıştır. Kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bekar sınıf öğretmenlerinin kayıtsız bağlanma stili puanları, evli sınıf öğretmenlerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sınıf öğretmenlerinin İlişki ölçekleri ortalama puanlarına göre güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma, korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma alt ölçek puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Bu durum bağlanma süreçlerinin sonraki yıllarda fazla değişim göstermediğinin kanıtı olabilir.

İlişki ölçekleri puanlarına göre, güvenli bağlanma stili öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Güvenli bağlanma alt ölçeği puanlarının öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Ön lisans mezunu sınıf öğretmenlerinin güvenli bağlanma stili puanları (4.03 ± 1.14), lisans mezunlarının güvenli bağlanma stili puanlarından (3.49 ± 0.97) anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Araştırmamızda ilişki ölçekleri güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma alt ölçekleri puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Bu sonuç bağlanma süreçleriyle mesleki kıdem arasında etkileyici bir bağın olmadığını göstermektedir.

Araştırmamızda ilişki ölçekleri güvenli bağlanma, korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma alt ölçekleri puanlarının okuldaki hizmet süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Bu durum bağlanma süreçlerinin okuldaki hizmet süresinden kaynaklanan bir etki ortaya koymamıştır.

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Kadın sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanları, erkek sınıf öğretmenlerinin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yıldırım ve Öztürk (2002) yaptıkları çalışma sonucunda ilköğretim I. kademesinde çalışan bayan öğretmenlerin, karşılaşılan değişimleri eğitim sürecine daha hızlı yansıttığını, öğrencilerin bireysel farklılığına daha çok yer verdiğini, günlük plan uygulamalarında erkek öğretmenlere göre daha olumlu tutumlar ve davranışlar geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Yapılan başka bir çalışmada ise çalışmaya katılan öğretmenlerin mesleki doyum düzeylerinde de cinsiyet değişkenine incelendiğinde bayan öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Kayhan, 2008). Sınıf öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre mesleki doyumları arasında bayanların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur (Bektaş, 2009).

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulgusu elde edilmiştir. Yapılan başka bir çalışmaya göre, sınıf öğretmenlerinin medeni durumları ile mesleki doyumları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır (Bektaş, 2009).

Çiftçili'nin (2007) İstanbul İli'nde "dershanelerde görev yapan öğretmenlerin öğretmenlik yeterlilik düzeyleri ile mesleki doyum puanları arasındaki ilişkiyi" ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdiği araştırmasında mesleki doyum puanları arasında medeni durum değişkenine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu bakımdan diğer bulgular bulduğumuz sonucu desteklemektedir.

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Farkın kaynağına ilişkin yapılan LSD Post Hoc testi sonuçlarına göre 40 yaş üzeri sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı , 21-30 yaş ve 31-40 yaş grubu sınıf öğretmenlerin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Ön lisans mezunu sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı, lisans mezunu sınıf öğretmenlerinin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin yapılan LSD Post Hoc testi sonuçlarına göre mesleki kıdemi 20 yıldan fazla olan sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı, mesleki kıdemi 1-10 yıl ve 11-20 yıl sınıf öğretmenlerinin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Ergün ve Yüksel (2005), yaptıkları araştırmanın sonucunda, mesleki kıdemin yükseldikçe öğretmenlerin iş doyumunun arttığını ve öğrencilerle daha pozitif, sağlıklı

iletişim ortamı oluşturdukları bulgusunu elde etmişlerdir. Ergün ve Yüksel'in (2005) yaptıkları çalışma sonuçları bu araştırma bulgularını desteklemektedir. Bu çalışmada öğretmenlerin, kıdeme göre mesleki doyum düzeyleri arasında da anlamlı ilişki bulunmuştur (Kayhan, 2008). Yapılan başka çalışmada sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre, 1-5 yıl, 6-10 yıl, 11-15 yıl, 16-20 yıl, 21-25 yıl, 26 yıl ve üzeri görev yapan sınıf öğretmenlerinin mesleki doyumları arasında 26 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan sınıf öğretmenlerinin lehine anlamlı farklılık bulunmuştur (Bektaş, 2009).

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının okuldaki hizmet süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği bulgusu elde edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğuna ilişkin yapılan LSD Post Hoc testi sonuçlarına göre okuldaki hizmet süresi 10 yıldan fazla olan sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı , okuldaki hizmet süresi 1-5 yıl ve 6-10 yıl olan sınıf öğretmenlerinin puanlarından anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yıldız'ın (2010), İzmir İl Merkezinde mesleki ve teknik liselerde çalışan öğretmenlerin iş doyum düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, 41 ve daha yukarı yaştaki ve emekliliği yaklaşmış öğretmenlerin işin doyum düzeylerinin diğer öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Ancak aynı çalışmada yönetim boyutundaki genç yaştaki öğretmenlerin doyum düzeyleri diğer öğretmenlere göre daha yüksektir.

Araştırmamızda elde edilen bulgular sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleriyle mesleki doyumları arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya koymuştur. Güvenli bağlanma stili puanı ile mesleki doyum puanı arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Korkulu bağlanma stili puanı ile mesleki doyum puanı arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Güvenli bağlanan öğretmenlerin mesleki doyumları arasında bulunan pozitif yönlü ve anlamlı ilişki, korkulu (güvensiz) bağlanan öğretmenlerin mesleki doyumları arasında bulunan negatif yönlü ve anlamlı ilişki bulgusunun elde edilmesi oldukça

önemlidir. Sınıf öğretmenleri bakımından ele alındığında tüm eğitim öğretim süreçlerini etkileyecek bu durumla ilgili farklı araştırmaların yapılması ihtiyacı olduğu söylenebilir.

Sümer ve Güngör (1999), Ankara’da iki büyük üniversitede okuyan öğrenciler üzerinde yaptıkları çalışmada, güvenli bağlanan bireylerin güvensiz bağlanan bireylere göre yüksek düzeyde benlik saygısı, arkadaşlarla ilişkiden memnuniyet, onaylanmama kaygısı ve düşük düzeyde sürekli kaygı, başkalarını memnun etme isteği içerisinde olduklarını gözlemişlerdir. Benlik modeli olumsuz olan korkulu ve saplantılı stillerin bu boyutta güvenli bağlanan grubun tam tersi bir davranış gösterdiğini ortaya koymuşlardır.

Saymaz (2003), “Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiyi” inceleyerek araştırma sonucunda, güvenli bağlanma stiline; duyarlılık ve dışadönüklük faktörleri ile olumlu yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Korkulu bağlanma stili ile duyarlılık ve dışadönüklük faktörleri ise olumsuz yönde ilişki göstermiştir

Öğretmenlerin geçmişteki bağlanma biçimlerinin öğrencileriyle olan iletişimlerinde büyük etkisi vardır. Bu konuda Pianta ve Steinberg (1992), yaptıkları çalışmalarda öğretmenlerin, çocukların bağlanma, onların ihtiyaçlarını algılama, istek ve uygun tepki verme davranışlarının büyük ölçüde daha önceki deneyimlerinde oluşturdukları içsel çalışan modelleriyle açıklanabileceğini ifade etmiştir. Öğretmenlerden güvenli bağlanma stiline sahip olanlar, öğrencileriyle ilişkilerinde onların üzerindeki etkilerinin önemini fark edip onları anlamaya ve ihtiyaçlarına duyarlı olmaya çalışırlar. Böylece öğretmenlerin onlarla daha sağlıklı ilişkiler kurarak onları hayata daha hazır hale getirebilecekleri söylenebilir. Öğretmenlerin kişisel özellikleri mesleklerinin gerektirdiği özellikleri ortaya koymalarını etkiler.

Özellikle ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini sevmesi, bu mesleğin gerektirdiği niteliklere sahip olması, kişiliğinin bu mesleğe uygun olması, öğrencileri eğiterek geliştirmesi hiç kuşkusuz beklenen bir durumdur.

Öğretmenlerimizin yaptığı işi önemli ve anlamlı bulması, mesleki gelişimini devam ettirmesi, mesleğini hevesle sürdürmesi gerekir (Biçer, 2013).

Bebeklikte gelişmeye başlayan bu zihinsel temsillerin kişinin benlik saygısının gelişiminde temel etki ettiği belirtilmektedir. Olumlu ve olumsuz bütün zihinsel temsiller, bebeklikten başlayıp yetişkinliğe kadar hayatın her döneminde kişinin, genel sosyal etkileşiminde ve kişilik gelişiminde oldukça önemli etkisi vardır (Bowlby, 2012).

Kişiler arası bağlanma çok önemli oranda duygusal süreçleri barındırır. Bağlanma süreçlerinde söz konusu olan sadece karşıdaki kişinin orada bulunması değil, hangi özelliklerle orada olduğu da önemlidir. Kişinin duygularıyla, her şeyden önce koşulsuz sevgisiyle orada olup olmadığıdır. Yanında bulunan kişinin güven ve değer vermesi güvenli bağlanmanın da temelini oluşturacaktır. İnsan duygularının temeli korku, sevgi, yas, öfke, acı, utanç ve suçluluk bağlanma sürecine uzanır ve duygu alışverişi bağlanma sürecinin temel bir bileşenidir (Ruppert, 2011).

Bazı insanlardaki içsel boşluk hissi bağlanma travmasının ana özelliğidir. Böyle vakalarda kullanılan ilaçlar bu boşluğu doldurabilir. Ancak bu ilaçların hesapsızca tüketilmesi durumunda bağlanma travması geçmişine sahip insanlarda bağımlılığa dönüşür. Bilgisayarlara, cinselliğe, alışverişe yönelik bağımlılık davranışları, bağlanma travmasına sahip insanlarda çeşitli kombinasyonlar şeklinde görülebilir (Ruppert, 2011). Görüldüğü gibi bağlanma stillerindeki farklılıklar kişinin hayatını her yönde etkilemektedir. Özellikle küçük yaştaki çocuklarla ilgilenen öğretmenlerin kişisel özellikleri ve bağlanma stillerindeki farklılıkların ne kadar önemli olduğu açıkça ortadadır.

Travmatik yaralanmalar anne babanın ilişki kurmayı başaramaması noktasından gelişir ve ebeveynle çocuk arasında bağlanma bozuklukları ile sonuçlanır. Bu bağlanma bozuklukları dengeli bir kişilik yapısının gelişimini önler ve dahası ileride kendisinin travmatik yaralanmaları nedeniyle acı çekme riskini artırır (Ruppert, 2011). Bunun için öğretmenlik

mesleğinde sadece akademik başarıya göre değil onların kişilik özelliklerini de dikkate alan bir değerlendirme sisteminin ortaya konması geleceğimizin teminatı olan çocuklarımız için çok önemlidir.

Çocuklukları boyunca sürekli biçimde sevilen ve ilgi gösterilen çocuklar, kendilerinin sevmeye layık ve değerli oldukları hissinden emin olarak yetişkinliğe geçerler. Oysa sevgisiz ve sevginin düzensiz olarak verildiği bir ortamda yetişen çocuklar, yetişkinliğe ulaştıklarında iç güvenden yoksundurlar. Tam tersine, içlerinde bir güvensizlik, “hiçbir şeye yeterince sahip değilim” hissi, kendilerinin değerli ve sevilebilir oldukları konusunda kuşkuyla doludurlar. Yetişkinliklerinde çok değerli bu özellikleri elde etmeleri oldukça zordur. Çocukluklarında güven ve değer duygusunu kazanmış kişilerin yetişkinliğe ulaştıklarında bu dönemde yaşadıkları olumsuzlukların bu olumlu özellikleri yok etmesi zordur (Peck, 2005).

Kişilik ve mizaç gelişimi de bağlanma gibi bütün yaşam dönemlerine yayılan araştırma, keşfetme ve bağlanma konusunda önemlidir. Kişiliğin kişiler içi süreçler ile ilgisi varken bağlanma daha ziyade kişiler arasında süreçlerle ilgilidir. Bağlanma ile kişilik gelişimi arasında bulunan ilişkilerin incelendiği araştırmalarda genel olarak, güvenli bağlanmanın olduğu bireylerin kimlik bulma süreci ve sonrasında da başarılı ve uyumlu kişiliğe ulaşmada güvensiz bağlananlara göre avantajlı oldukları görülmüştür (Anbar, 2013).

İşbirliği yapmayı bilen kişiler, sosyal hoşgörüsü olan, empati yapabilen ve diğer bireylere yardım etmekten hoşlanan kişiler şeklinde ifade edilmektedir (Oral ve Baş, 2012). Güvenli bağlanma geliştiren bireylerin olumlu kendilik ve olumlu başkaları şemaları sayesinde ilişkilerinde diğerlerine ve kendilerine olumlu bakarlar. Başka bir deyişle kendini sevmeye değer, başkalarını da güvenilir destek verici ve iyi niyetli olarak algılar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Güvenli bağlanma stili geliştiren bireylerin öfkelerini yapıcı ve ilişkilerindeki problemleri çözmek için yapıcı bir şekilde ifade ettiği gözlenmiştir.

Bu sayede öfke içe yönlendirmelerinin düşük olması literatür bilgilerini destekler niteliktedir. Bununla birlikte güvensiz bağlanma stili geliştiren bireylerin öfkelerini içe yönlendirmesi oldukça rastlanan bulgular içerisindedir (Sümer, 2006).

Bağlanma süreçleri bireyin sadece kendisini ilgilendiren bir süreç değil aynı zamanda gelecek nesilleri etkileyen bir durumdur. Güvensiz bağlanan kişiler gelecek nesillere bu bağlanma stilini geçirebilmektedirler. Bu konuda öğretmenlerin bilinçlendirilmesi sağlanabilir, bu da aile ile çalışan çeşitli kurumlara yönelik olarak bağlanma stillerini içeren birtakım eğitimleri barındıran bilgiler verilmesi ile mümkün olur. Bu sayede güvenli bağlanan bireylerin artması amaçlanarak, toplumda huzurlu ve mutlu bireylerin artmasına katkıda bulunabileceğini söyleyebiliriz. Bunun sonucunda gelecek nesillerin de güvenli bağlanma stili geliştirmesine katkıda bulunabileceğini ve bu kişilerin mesleklerinde daha mutlu olabileceklerini ifade edebilir.

Kişisel özelliklerinin farkında olan ve mesleki olarak gelişmek için çaba gösteren öğretmen mutlu bir kişi demektir. Mutlu öğretmenler daha etkili ve verimli olarak daha iyi öğrenciler yetiştirirler. Öğretmenlerin mutluluğu ve mesleki doyumları onların bağlanma stilleriyle ilişkilidir. Öğretmenlerin bağlanma stillerine göre ortaya koyacakları tutum ve davranışlarla ilgili daha ayrıntılı bilgi sahibi olmaları gerekir. Öğretmenlere yönelik okul içinde ve dışında, öğretmenlerin kendilerini kişisel ve mesleki açıdan geliştirmelerine olanak sağlayan etkinlikler ve çalışmalar düzenlenmelidir.

Hayatı boyunca anne baba sevgisini koşulsuz alabilen şanslı çocuklar vardır. Bu çocuklar aldıkları sevgi sayesinde kendini daha güvenli ve değerli hisseder. Çocuğun ihtiyacı olduğunda güvenli sığınak olarak gördüğü özellikle annesiyle geliştirdiği ilişki güvenli bağlanmayla sonuçlanacaktır. Bu önemli süreç çocuğun ileriki yaşamında kuracağı tüm ilişkilerini etkileyecek sağlıklı kişilik geliştirmesine önemli ölçüde katkıda bulunacaktır. Ancak bütün çocuklar bu kadar şanslı değildir. İhtiyacı olduğunda kendisine bakım verenin

desteğini bulamayabilir. Bu durum çocuğun güvensizlik ve değersizlik duygularını derinden hissedecektir. nk bu duygular anne ve baba sevgisinin direkt bir sonucudur. ocuk bu duyguları elde etmek için uğraşacak bazı zamanlar başarısız olacaktır. Bu açıdan ocuk sağlıklı gelişimi açısından aileden alamadığı güven ve desteği okulundaki öğretmeninden alabilir. Sevgi dolu, kendisiyle barışık, olumlu dşnebiyen bir ğretmen öğrencisine hayati öneme sahip destek sunabilir. Anne ve babasıyla kuramadığı güvenli bağlanma ilişkisini mesleki doyumunu yüksek sevgi dolu bir ğretmen de kurabilir.

Sonuç

Araştırmanın sonucunda, sınıf ğretmenlerinin bağlanma stilleri ile mesleki doyumları arasındaki ilişki incelenmiş ve bulgulara ulaşılmıştır. Bununla beraber, sınıf ğretmenlerinin bağlanma stilleri ve mesleki doyumları ile onların cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, bulunulan okuldaki çalışma süresi ve medeni hali değişkenleri arasındaki ilişkilerle ilgili sonuçlar elde edilmiştir.

Yapılan çalışmada, sınıf ğretmenlerinin bağlanma stili, onların cinsiyetine, medeni durumuna ve öğrenim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken, onların okuldaki hizmet süresine, yaşına ve mesleki kıdemine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Diğer taraftan sınıf ğretmenlerinin mesleki doyumunun, onların cinsiyetine, yaşına, öğrenim düzeyine, mesleki kıdemine ve okuldaki hizmet süresine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken, onların medeni durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

İlişki lekleri puanlarına göre kayıtsız bağlanma alt leği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde değişmektedir. Erkek sınıf ğretmenlerinin kayıtsız bağlanma stili puanları, kadın sınıf ğretmenlerinin kayıtsız bağlanma stili puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

İlişki ölçekleri kayıtsız bağlanma alt ölçeği puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı düzeyde değişmektedir. Bekar sınıf öğretmenlerinin kayıtsız bağlanma stili puanları, evli sınıf öğretmenlerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

İlişki ölçekleri puanlarına göre, güvenli bağlanma stili öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Ön lisans mezunu sınıf öğretmenlerinin güvenli bağlanma stili puanları, lisans mezunlarının güvenli bağlanma stili puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Kadın sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanları, erkek sınıf öğretmenlerinin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre 40 yaş üzeri sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı, 21-30 yaş ve 31-40 yaş grubu sınıf öğretmenlerin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Ön lisans mezunu sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı, lisans mezunu sınıf öğretmenlerinin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre mesleki kıdemi 20 yıldan fazla olan sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı, mesleki kıdemi 1-10 yıl ve 11-20 yıl sınıf öğretmenlerinin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Mesleki Doyum Ölçeği puanlarının okuldaki hizmet süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Araştırma sonuçlarına göre okuldaki hizmet süresi 10

yıldan fazla olan sınıf öğretmenlerinin mesleki doyum puanı, okuldaki hizmet süresi 1-5 yıl ve 6-10 yıl olan sınıf öğretmenlerinin puanlarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Araştırmamızda elde edilen bulgular sınıf öğretmenlerinin bağlanma stilleriyle mesleki doyumları arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya koymuştur. Güvenli bağlanma stili puanı ile mesleki doyum puanı arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Korkulu bağlanma stili puanı ile mesleki doyum puanı arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak, bazı öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler aşağıda sıralanmıştır:

1-Gelecek neslin daha iyi bir eğitim alması isteniyorsa öncelikle eğitimin en temel yapı taşı olan öğretmenlerin akademik ve kişilik yönünden belli bir seviyeye getirilmeleri yararlı olacaktır. Bunun için öğretmenlerin bu anlamdaki eksikleri tespit edilerek hizmet içi eğitim kursları amacına uygun bir hale getirilebilir.

2-Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerle iletişimleri oldukça önemlidir. Öğretmenlerin öğrencilere yönelik yaklaşımları onların akademik başarıları ve kişilik gelişimleri açısından belirleyici bir unsur olarak düşünülmektedir. Öğrenci ailesinde edinemediği bazı kazanımları okulunda; kendine güvenen, değerli hisseden, kendisiyle barışık öğretmeninden edinebilir. Sınıf öğretmenlerinin gerek çocuklarla gerek kendisiyle ilgili, uygulamada karşılaştıkları problemlere yönelik, okul içerisinde rehberlik servislerinin daha sistemli çalışması ve öğretmenlerin öğrencilerle ilgili yapacakları çalışmalarda bağlanma süreçlerinin önemi konusunda daha ayrıntılı bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

3-Öğretmen adayları mezun olacakları üniversite eğitimi süresince okul öncesi eğitim yaklaşımları konusunda yeterli donanıma sahip olacak şekilde bilgilendirilebilir.

4-Öğretmenler kendilerini geliştirmek için, üniversiteden mezun olduktan sonra, alan ile ilgili gelişmeleri takip etmeleri, sınıf öğretmeni yetiştiren kurumların eğitim programlarında, öğretmen adaylarının mesleki kişilik özelliklerinin gelişimine yönelik konulara ve uygulamalara daha çok yer verilmelidir.

5-Kişileri sahip olduğu kişilik özellikleri doğrultusunda mesleklere yönelmek, mesleğin özelliklerini araştırmak, birey ve meslek arasındaki ilişkiyi ortaya koymak önemlidir. Çünkü bireyin sahip olduğu özellikler ile bir işin gerektirdiği nitelikler arasındaki benzerlik ne kadar fazla ise birey o işte daha verimli ve mutlu olacaktır. Bunun için özellikle öğretmenlik mesleğini seçecek olan kişilerin bağlanma stilleriyle ilgili bilgi sahibi olmaları sağlanabilir.

6-Ülkemizde eğitim fakültelerinde öğretmenlik alanına kabul koşulları yeniden düzenlenebilir. Genel akademik başarının ölçüldüğü ortak sınavlarla birlikte kişilik özelliklerini ortaya koyabilecek değerlendirme sistemi üzerinde çalışılabilir. Öğretmen seçerken her iki durum dikkate alınabilir.

7-Güvenli bağlanma, ailenin çocuklarıyla kurdukları güven ve sevgi dolu iletişimden kaynaklanır. Dolayısıyla da doğumla birlikte anne ve baba tarafından çocukların sürekli desteklenmeleri önemlidir. Anne ve babanın ihtiyaçlarını karşıladığı tutarlı davranışlar ile karşılaşan, koşulsuz bir kabul ve sevgi içerisinde yetişen çocukların güvenli bağlanma modeli geliştirmeleri beklenen bir durumdur. Çocukların geliştirebilecekleri güvensiz bağlanmaya karşılık, anne ve babaların yeni geliştirdikleri ve daha olumlu davranış modelleriyle bu olumsuz durum değiştirilebilir. Bağlanma stilleriyle ilgili bilgilendirme çalışmaları anne ve babaların okullarda yapılan veli eğitimlerinde bir program dahilinde ele alınabilir. Anne ve babalara çocuklarına karşı koşulsuz bir sevgi ve kabul göstermelerinin önemi daha net ifade edilebilir.

8- Bağlanma stilleri bireyin kendi yaşamını etkilediği gibi nesilleri de etkilemektedir. Bireyin tüm yaşam süreçlerini etkilediği bilinmektedir. Dolayısıyla bağlanma kuramı kapsamında anne ve babalara yönelik eğitici programlar düzenlenmelidir. Bu programlar Halk Eğitim ve Toplum Sağlığı Müdürlüklerince yeni evlenecek bireylere de verilebilir. Bağlanmanın henüz bebeklik döneminde başladığı ve hayat boyunca devam edip tüm ikili ilişkileri düşünöldüğünde ebeveynlerin ve hatta anne ve baba adaylarının bağlanma konusunda gereken eğitimleri almaları önemlidir. Bu sayede güvenli bağlanan nesillerin yetiştirilmesine katkı sağlanacak, mutlu bireyler ve sağlıklı ilişkiler için ilk adımlar da atılmış olacaktır.

Kaynakça

- Ainsworth, M.S. (1997). The personal origins of attachment theory. An interview with mary salter ainsworth. Interview by Peter L. Rudnytsky, *Psychoanal Study Child*, 52,386-405.
- Akbaba, S. (2002). Öğretmen yetiştirmede mesleki rehberliğin yeri ve önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:155–156
- Akşit Aşık, N. (2010). Çalışanların iş doyumunu etkileyen bireysel ve örgütsel faktörler ile sonuçlarına ilişkin kavramsal bir değerlendirme. *Türk İdare Dergisi*, 467, 31-51.
- Alıç, Mehmet. (1996). Eğitim sisteminin amaçlarının gerçekleştirilmesinde eğitim yöneticisinin işlevleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 217, 12-16.
- Altınkurt,Y.,Yılmaz,K. (2014). Öğretmenlerin mesleki profesyonelliği ile iş doyumları arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 4/2 (Ağustos/August 2014), 57-71.
- Anbar, H. (2013). *Bağlanma biçimleri ve bağlanma biçimlerinin çeşitli değişkenler arasındaki ilişki*, Ankara Üniversitesi, Dil Ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü, Ankara.
- Aslan, A. K. (1992). İlköğretim I. kademe öğretmenlerinin yaşam kalitesi ve mesleki doyumları. *Ege Eğitim Dergisi*, 1, 63-82.
- Aydın, O. (1993). *Sınıf öğretmeni adaylarının psikolojik ihtiyaçları ile öğretmenlik tutumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Aydın, D.(2006). *Eğitim kurumları çalışanlarında iş doyumunu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Balay, R. (2000). *Yönetici ve öğretmenlerde örgütsel bağlılık*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Balcı, A.(1985). *Eğitim yöneticisinin iş doyumunu* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Balcı, B. (2004). *Milli eğitime bağlı meslek okullarında görev yapan öğretmenlerin iş tatmini*(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Balkan, İ. K. (2009). *Bağlanma stillerinin evlilik ilişkisi üzerinde etkisi* (Yayımlanmış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Balkaya F. (2005). Bilgi işleme süreçleri açısından bağlanma kuramının yeniden ele alınması. *Türk Psikoloji Yazıları* (özel ek sayı): 17-39.
- Başaran, İ.E. (1992). *Yönetimde insan ilişkileri yönetsel davranış*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Başaran İ.E. (2000). *Örgütsel davranış insanın üretim gücü*. Ankara: Bilim Kitap Kırtasiye.
- Başaran, İ.E. (2006), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7,147-178.
- Bartholomew, K. Horovitz, L.M. (1991). Attachment style among young adults: a test for a four-category model”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226 – 244.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: an attachment perspective. *Journal of Social Personality Relationships*, 7, 147-178.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2),226-244.
- Bartholomew, K. Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment. In J. A. Simpson, W. S. Rhodes (Eds), *Attachment theory and close relationships*, New York: Guildford.
- Başaran, İ.E. (2006). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Beta Basım Yayım Dağıtım.

- Batur, S., Demir, H., Ulu, P., Güneş, H., Irmak, E., & Askın, A. (2005). Yeme tutumu ve cinsiyeti ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişki. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(15), 21-31.
- Bektaş, F. (2009). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin mesleki doyumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Erzurum
- Belsky, J. (2002). Developmental origins of attachment styles. *Attachment & Human Development*, 4(2), 166-170.
- Bentley, T. (1999). *İnsanları motive etme* (Çev: O. Yıldırım), İstanbul: Hayat Yayınları.
- Bhat, R. K., Zargar, S.R. (2015). Job satisfaction of male and female teacher at primary level of district Shopian, Kashmir. *Researcher*, 7(2), 16-19
- Biçer, M. (2013). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin mesleki doyumları ile kişilik tipleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Bilgin N. (2001). *İnsan ilişkileri ve kimlik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık
- Birch, S.H. ve Ladd, G.W. (1998). Children's interpersonal behaviors and the teacher-child relationship. *Developmental Psychology*, 35, 61-79.
- Bowlby, J. (1969/1982) *Attachment and loss: vol. 1, attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: vol 2. Separation: anxiety and anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds: Aetiology and psychopathology in the light of attachment theory. *British Journal of Psychiatry*, 130, 201- 210.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: vol 3. Loss: Sadness and depression*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss. volume III: Loss, sadness and depression*. New York: Basic Books.

- Bowlby, J. (1988). Developmental psychiatry comes of Age, *AM J psychiatry*. Jan;145(1):110.
- Bowlby, J. (2012). *Güvenli bir dayanak: Ebeveyn- çocuk bağlanması ve sağlıklı insan gelişimi*. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları
- Bowlby J. (2012a). *Sevgi bağlarının kurulması ve bozulması*. (Çev. M. Kamer). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.
- Bowlby J. (2012b). *Güvenli bir dayanak*. (Çev. S. Güneri). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28 (5), 759-775.
- Bretherton, I. (1997). Bowlby's legacy to developmental psycholog. *Child Psychiatry and Human Development*, 28 (1), 33-43.
- Brown, L. S. ve Wright, J. (2001). Attachment theory in adolescence and Its relevance to developmental psychopathology. *Clinical Psychology and Psychotherapy*. 8, 15-32.
- Burgess, A.W. ve Diğerleri (1995). Biology of memory and childhood trauma. *J Psychosocial Nursing Mental Health Service*. 33(3).
- Burger J.M. (2006). *Kişilik*. (Çev.İ, Deniz). İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Chilton, T. L. (2001). *The relations among insecure attachment, ego development and 88 hardiness*. Unpublished doctora thesis, *Indiana University Depertmant of Counselling and Educational Psychology*, Indiana.
- Collins, N. L. ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (4): 644-663.
- Çapan, B. (2009). Öğretmen adaylarının kişiler arası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2),127-142
- Çelik, S. (2004). *Bağlanma yönelimli psikoeğitim grup programının saplantılı bağlanma biçimine sahip üniversite öğrencilerinin bağlanma biçimleri üzerine etkisi*

- (Yayımlanmış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkanat, C. (2000). *Örgütlerde güdülenme ve iş doyumu*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Çiftçili, V. (2007). *Dershane öğretmenlerinin öğretmen yeterlilik düzeyleri ve mesleki doyumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişki*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Dilekmen, Mücahit. (2005). Psikolojik gereksinimler öğretmen adayları üzerine bir araştırma. *Araştırma Yayınları*, Ankara
- Dilsiz, B. (2006). *Konya ilindeki ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik ve iş doyumu düzeylerinin bölgelere göre değerlendirilmesinin çok değişkenli istatistiksel analizi*(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Dönmez, A. (2000). Bağlanma: yakın ilişkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. *Türk Psikoloji Bülteni*, 16 (17), 29-50.
- Ergün, M., Yüksel, A. (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışları ve çözüm yolları. *Yaşadıkça Eğitim*, 88, 11-16.
- Erişti, A. (2010). Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Fidan, N., Erden, M.(1998). *Eğitime giriş*. İstanbul: Alkim Yayıncılık.
- Fraley,C.R. Shaver, P.R.(2000). Adult romantic attachment: theoretical developments, emerging controversies, and unanswered question, *Review of General Psychology*.
- Gencer, Ali. (2002). *Öğretmenlerin iş doyumu ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiler* (Yayımlanmış doktora tezi). Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

- Gezer, K., Kaya, Y. ve Köse, S. (2007). Fen bilgisi öğretmen adaylarının bölümlerini seçme nedenleri: Ailenin rolü, 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Tokat.
- Griffin, D., Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67 (3), 430-445.
- Güçray, S. (1995). Öğretim elemanları ve alanda çalışanlarda iş doyumunu, sürekli kaygı ve psikolojik belirtiler (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Güneş, A. (2014). *Güvenli bağlanma*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Güneş, A. (2014a). *Doğal ebeveynlik*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Gürkan, T. (2005). *Öğretmen nitelikleri, görev ve sorumlulukları*. İstanbul: Morpa
- Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi*. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Konya.
- Hamre, B. K., and Pianta, R. C. (2004). Self-reported depression in nonfamilial caregivers: Prevalence and associations with caregiver behavior in child-care settings. *Early Childhood Research Quarterly*, 19(2), 297-318.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511– 524.
- Hazan, C. and Shaver, P. R. (1990). Love and work an attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(2), 270-280.
- Hazan, C. ve Shaver, P.R. (1994). Attachment as an organizational framework for research of close relationship. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1- 22
- Hollist, Cody S. ve Miller, Richard (2005). Perceptions of attachment style and marital quality in midlife marriage. *Family Relations*, 54(January), 46–57.

- Hortaçsu, N. (2003). *Çocuklukta ilişkiler*.(Birinci baskı) Ankara: İmge.
- Howes, C. ve Ritchie, S. (2002). A Matter of trust: connecting teachers and learners in the early childhood classrooms. *New York: Teachers College Press*.
- İmamoğlu, O.(2003). *Öğretmen adaylarının öfke ve öfke ifade tarzları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Judge, T. A., Heller, D., & Mount, M. K. (2002). Five-factor model of personality and job satisfaction: a meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, 87(3), 530.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2008). *Günümüzde insan ve insanlar*. 11. Basım. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kapçı, E.G., Küçüker, S. (2006). Ana-Babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17 (4), 286-295.
- Karakuş, C. (2012). *İlköğretim okulu yöneticilerinin denetim inançları ile iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Konya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kayahan, A. (2002). *Annelerin bağlanma stilleri ve çocukların algıladıkları kabul ve reddin çocuk ruh sağlığı ile ilişkileri*(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kayhan, N. (2008). *İlköğretim okulları 1.kademede görev yapan sınıf öğretmenlerinin yeni ilköğretim programlarını kabullenmişlik düzeyleri ve mesleki doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Keser, A. (2005). İş doyumunu ve yaşam doyumunu ilişkisi: Otomotiv sektöründe bir uygulama. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 4.

- Keser, C.Ç. (2006). *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Keskin, G & Çam, O. (2009). Ergenlik ve bağlanma süreci: Ruh sağlığı açısından literatürün gözden geçirilmesi. *Yeni Symposium Journal*, 47, (2)
- Keskin, G. ve Orgun, F. (2007). Bir grup üniversite öğrencisinde sosyal fobi yaşama durumlarının ve başa çıkma stratejilerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 8, 262-270.
- Kesner, J. E. (2000). Teacher characteristics and the quality of child–teacher relationships. *Journal of School Psychology*, 38(2), 133–149.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı, kuramlar ve uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (2003). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kuzgun, Y. Bacanlı, F. (2005). *Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programlar dizisi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Liebermeister, R, S.(2009). *Sevginin kökleri*. İstanbul:İstanbul Matbacılık.
- Mandleco, B. L. and Peery, J. C. (2000). An organizational framework for conceptualizing resilience in children. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 13(3), 99-111.
- Mikulincer, M., Gillath, O., Avidan S., & Eshkoli N. (2001). Attachment theory and reactions to others' needs: Evidence that activation of the sense of attachment security promotes empathic responses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81 (6), 1205-1224
- Morsümbül, Ü.,Çok, F.(2011). Bağlanma ve ilişkili değişkenler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 3(3), 553-570.

- Onur, N. (2006). *Lise Öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki*(Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özgür, N. F. (1994). *Öğretmenlik Mesleğine Karşı Tutum* (Yayınlanmamış doktora tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özgür, H. (2014). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve flört davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Özkalp, E; Kırel, Ç.(2001) *Örgütsel davranış*. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:923, Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Özkalp, E., Kırel, Çiğdem (2005). *Örgütsel davranış*. Anadolu Üniversitesi ESB Araştırmaları Çalışma Vakfı Yayınları, Eskişehir.
- Özkalp, E. ve Kırel, Ç. (2010). *Örgütsel davranış* (4. Baskı). Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Özmen, S.K. (2004). Aile içinde öfke ve saldırganlığın yansımaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 27-39.
- Öztürk, A. (2006). *Okulöncesi öğretmenlerinin duygusal zeka yetenekleri iş doyumları ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Peck, M.S. (2005). *Az seçilen yol*. İstanbul: Akaşa Yayıncılık.
- Pianta, R.C.ve Steinberg, M.S.(1992). Teacher-child relationships and the process of adjusting to school. In R.C. Pianta(Ed.)Beyond the parent:The role of other adults in children's lives: *New Directions for Child Development*, 57, 61-80.
- Polat, O. (2001): *Çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.

- Poyrazoğlu, N. (1992). *Hastane alışanlarında iş doyumun verimlilik ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ranson, K.E. & Urlichuk, L. J.(2006). The effect of parent-child attachment relationships on child biopsychosocial outcomes: A review. *Early Child Development and Care*, 178 (2), 129-152
- Ruppert, F. (2011). *Travma, bağlanma ve aile konsültasyonları*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. (2003). *Örgütsel psikoloji* (4. Baskı). Bursa: Furkan Ofset
- Sadık, Ö. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin maruz kaldıkları yıldırma davranışları algıladıkları sosyal destek ve mesleki iş doyumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Saymaz, İ. (2003). *niversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Saya, P. (2006). *Lise öğrencilerinde bağlanma biçimleri ve mükemmeliyetçilik ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Schaefer, B. (2011). *Sevgi mi? bağımlılık mı?* İstanbul : Okyanus Yayın
- Sezgen şefik M. ,Soysal, S, Özkaya, G. , Özler, İ., Güven, S., (1990). *Öğretmen liseleri ders kitabı eğitim ve öğretim ilkeleri*. (3. Baskı). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Shaver & Mikulincer, (2004). Attachment theory and research: resurrection of the psychodynamic approach to personality. *Journal of Researchin Personality*, 39,22-45.
- Simonelli, L. E., Ray, W. J., & Pincus A. L. (2004). Attachment models and their relationship with anxiety, worry and depression. *Counseling and Clinical Psychology Journal*, 1, 107-118.

- Solmuş, T. (2002). Romantik bağlanma: bebeklik dönemi bağlanma süreci, yetişkin bağlanma stilleri ve romantik ilişkiler. *Türk Psikoloji Bülteni*, 24, 105-113.
- Sulu, H. (2007). *Resmi ve özel ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin iş tatminleri ile denetim odağı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sümer, N., Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43). 71-106
- Sümer, N. ve Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (44), 35-58.
- Sümer, N.(2006).Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (57), 1-22.
- Sümer, N. (2006a). Ergenlikte ebeveyn tutum ve davranışlarının bağlanma kaygısındaki rolü. 11. ergen günleri konuşma metni, Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Svagito R.L.(2009). *Sevginin kökleri*. İstanbul: İstanbul Matbacılık.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2001). *Eğitimde toplam kalite yönetimi*.(1.Baskı), Ankara: Pegem Yayıncılık
- Şişman, M. (2002). *Eğitimde mükemmellik arayışı etkili okullar*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şişman, M. (2005). *Öğretmenliğe giriş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Telman, N. Ünsal, P. (2004). *Çalışan memnuniyeti*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Tınaz, P. (2005). *Çalışma yaşamından örnek olaylar*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Türk, M. S. (2007). *Örgüt kültürü ve iş tatmini*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Waters, H. S. ve Waters, E. (2006). The attachment working models concept: Among other things, we build script-Like representations of secure base experience. *Attachment and Human Development*, 8 (3), 185- 197.
- Yalçinkaya, M. (2000). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Örgüt İklimi ve İş Doyumu*. İzmir: Ege Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2005). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yeşilyaprak, B. (2006). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yetim, A., Göktaş, Z. (2004). Öğretmenin mesleki ve kişisel nitelikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 12 (2),541-550.
- Yıldırım, A., Öztürk, E. (2002).Sınıf Öğretmenlerinin günlük planlar ile ilgili algıları, öncelikle, sorunlar ve öneriler. *İlköğretim online e-dergi*,1(1), 17–27.
- Yıldız, B. (2013). *İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin iş stresi, örgütsel bağlılık ve iş doyumuna yönelik algılarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Ekler

Kişisel Bilgi Formu

Sayın Katılımcı;

Bu anket formu yüksek lisans tezi kapsamında, bağlanma stilleriyle mesleki doyum arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere hazırlanmıştır. Elde edilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup, ankette isim belirtme gerekliliği bulunmamaktadır. Ankette yer alan sorulara içtenlikle ve **hiçbir soruyu atlamadan** yanıt vermeniz, araştırmanın bilimsel geçerliliği ve güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Zaman ayırarak çalışmamıza katıldığınız için teşekkür ederiz.

Özcan SULU
Rehber ve Psikolojik Danışman

- 1) **Cinsiyetiniz:** 1.Kadın () 2. Erkek ()
 2) **Yaşınız:** 21-30() 31-40() 40 yaş üzeri()
 3) **Kıdeminiz:** 1-10 yıl () 11-20 yıl () 20 yılın üzeri ()
 4) **Bulunulan Okuldaki Çalışma Süreniz:** : 1-5 yıl () 6-10 yıl () 10 yıldan fazla ()
 5) **Eğitim Durumunuz:** Ön Lisans () Lisans ()
 6) **Medeni Haliniz:** Bekar () Evli ()

İlişki Ölçekleri Anketi

Aşağıda, yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve her bir ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.

1	2	3	4	5	6	7
Beni Hiç Tanımlamıyor			Beni Kısmen Tanımlıyor			Beni Tamamıyla Tanımlıyor

1-Başkalarına kolaylıkla güvenemem.	1	2	3	4	5	6	7
2-Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
3-Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.	1	2	3	4	5	6	7
4-Başkalarıyla çok yaklaşırsam incitileceğimden korkuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
5-Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.	1	2	3	4	5	6	7
6-Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
7-Yalnız kalmaktan korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
8-Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
9-Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
10-Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
11-Başkalarının bana, benim onlara verdiğim değer kadar değer vermediğinden kaygılanırım.	1	2	3	4	5	6	7
12-Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.	1	2	3	4	5	6	7
13-Başkalarının bana bağlanmalarını tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
14-Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.	1	2	3	4	5	6	7
15-Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
16-Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
17-Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.	1	2	3	4	5	6	7

Mesleki Doyum Ölçeği

Açıklama: Aşağıda mesleğinize ilişkin bazı sorular sorulmaktadır. Sizden beklediğimiz lütfen her soruyu dikkatli okuyarak size uygun gelen şıkkı işaretlemenizdir. İlginiz için teşekkür ediyorum. Her zaman: **5** Sık sık: **4** Ara sıra: **3** Nadiren: **2** Hiçbir zaman: **1**

	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Sık sık	Her zaman
1. Bir kez daha dünyaya gelseniz aynı mesleğe girmek ister misiniz?	1	2	3	4	5
2. Yaptığımız işi önemli ve anlamlı buluyor musunuz?	1	2	3	4	5
3. Mesleğinizi başkalarına önerir misiniz?	1	2	3	4	5
4. Keşke başka bir iş yapan insan olsam dediğiniz olur mu?	1	2	3	4	5
5. Mesleğinizin gelişmenize olanak verdiğini düşünüyor musunuz?	1	2	3	4	5
6. İş yerinize hevesle gelir misiniz?	1	2	3	4	5
7. İşiniz ile ilgili yeni bir şey öğrenmeye çalışır mısınız?	1	2	3	4	5
8. İşyerinizde aldığımız eğitime uygun bir iş yapıyor musunuz?	1	2	3	4	5
9. İşgünü sonunda kendinizi mutsuz ve bıkkın hissediyor musunuz?	1	2	3	4	5
10. Fırsatını bulduğunuz an başka bir işe geçmeyi düşünüyor musunuz?	1	2	3	4	5
11. Erken emekli olup bir köşeye çekilmeyi düşünüyor musunuz?	1	2	3	4	5
12. Meslektaşlarınızla karşılaştığımızda onların işlerini nasıl yaptıklarını sorar mısınız?	1	2	3	4	5
13. Mesleki bilginizi arttırmak için seminerlere, kongrelere katılır mısınız?	1	2	3	4	5
14. İşyerinizde bazı engeller çalışma isteğinizi engeller mi?	1	2	3	4	5
15. İşinizin yeteneklerinize uygun olduğunu düşünüyor musunuz?	1	2	3	4	5
16. Mesleğinizle ilgili yayınları izler misiniz?	1	2	3	4	5
17. Mesleğinizi yürütürken karşılaştığımız engellerle mücadele ediyor musunuz?	1	2	3	4	5
18. İşinizin ilgilerinize uygun olduğunu düşünüyor musunuz?	1	2	3	4	5
19. Mesleğinizi değiştirmeyi düşündüğünüz anlar oldu mu?	1	2	3	4	5
20. Meslek bilginizi arttırmaya yönelik girişimlerde bulunuyor musunuz?	1	2	3	4	5

Özgeçmiş

Kişisel Bilgiler:

Adı Soyadı : Özcan SULU

Doğum Yeri : Çayırılı

Doğum Tarihi : 03/04/1978

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Atatürk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Yüksek Lisans Öğrenimi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce (orta)

Bilimsel Faaliyetleri

İş Deneyimi

Erzincan, 13 Şubat İlköğretim Okulu	2000-2002
Erzincan, Bahçelievler İlköğretim Okulu	2002-2005
Kayseri, Kayseri Fen Lisesi	2005-2011
Bursa, Ali Osman Sönmez Sosyal Bilimler Lisesi	2011-2017
Bursa, Tofaş Fen Lisesi	2017-

İletişim

E-Posta Adresi: ozcansulu@hotmail.com